

แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โดย
นางสาวเสาวนีย์ ฐูปทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาการศึกษาดลอดชีวิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ แผน ก แบบ ก 2
ภาควิชาการศึกษาดลอดชีวิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

GUIDELINES FOR PROMOTION BAN RONGHUAD EARTHENWARE LEARNING
CENTER ACCORDING TO PHILOSOPHY OF THE SUFFICIENCY ECONOMY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Education (LIFELONG EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT)

Department of LIFELONG EDUCATION

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2019

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

59251212 : การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : แนวทางการส่งเสริม, แหล่งเรียนรู้, เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด

นางสาว เสาวนีย์ รูปทอง: แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร. นิรุทธ์ วัฒนภาส

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตำบลจี้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และ 2) เสนอแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1) ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา และครู กศน. อำเภอนครชัยศรี จำนวน 55 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 และนักศึกษา กศน. อำเภอนครชัยศรี จำนวน 291 คน รวมทั้งสิ้น 346 คน ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random Sampling) และ 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน จำนวน 9 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย 1) สภาพปัญหา พบว่า แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดมีความชบเซา ขาดผู้สืบทอดงานภูมิปัญญาการปั้นเครื่องปั้นดินเผา ขาดการบริหารจัดการเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในแหล่งเรียนรู้ที่ยังไม่เป็นที่น่าสนใจ และยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายของคนทั่วไป และความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด พบว่าด้านความรู้ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านทรัพยากรและการบริหารจัดการยังมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผา พบว่า บุคลากรในแหล่งเรียนรู้จำเป็นต้องมีความสามารถในการให้บริการ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ มีความอดทนอดกลั้น มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิต มีความเอาใจใส่ในการบริการแก่ผู้รับบริการ และควรมีการจัดประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียล จัดสร้างเพจเครื่องปั้นดินเผา การทำเฟสบุ๊ค วิดิทัศน์นำเสนอประวัติชุมชน การปั้นเครื่องปั้นดินต่อสาธารณะ และมีการจัดระบบเพื่อพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชนต่อไป

59251212 : Major (LIFELONG EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT)

Keyword : THE SUPPORTING APPROACH, LEARNING CENTER, BAN RONGHUAD
EARTHENWARE

MISS SAOWANEE THUPHONG : GUIDELINES FOR PROMOTION BAN RONGHUAD
EARTHENWARE LEARNING CENTER ACCORDING TO PHILOSOPHY OF THE SUFFICIENCY
ECONOMY THESIS ADVISOR : NIRUT VATTHANOPHAS, Ed.D.

The objective of this research were 1) To study state and problem Ban Ronghuad Earthenware Learning Center at Ngiw Rai Sub-District, Nakhon Chaisri District, Nakhon Pathom Province. 2) To present the supporting approach for Ban Ronghuad Earthenware Learning Center according to Philosophy of the Sufficiency Economy. The sample consisted of 355 samples. There were 55 Secondary School and Non-Formal Teachers in Nakhon Chaisri District, 291 Secondary Schools and Non-Formal Students in Nakhon Chaisri District by using Stratified random Sampling and 9 Stakeholders in this community by using Purposive Sampling. The data were collected through survey and semistructured interview. The data were analyzed through averaged statistic and Standard Deviation and prior to descriptive and analyze data.

The results showed 1) The stated and problem were Ban Ronghuad Earthenware Learning Center lacked of Traditional Craftmanship Successor and Learning Activity Administration is not well – known and knowledges, learning process, resources and administration was quite required. 2) The staffs in the learning center should have an ability in service, knowledge instruction, patient, living intelligence and serviced-mind. Moreover the staffs should create Facebook Fanpage for advertising learning center and develop the learning center into learning resource continuously.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประสบผลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตาและเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือ คำปรึกษา เพื่อให้ผุ้อุปสรรคต่าง ๆ พร้อมทั้งดูแลในการปรับแก้ แนะนำในการจัดทำเล่มวิทยานิพนธ์ให้ประสบผลสำเร็จจาก อาจารย์ ดร.นิรุทธิ์ วัฒนโภาส อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข อาจารย์ผู้ควบคุมร่วม

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริมา จิตต์จรัส ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พระครูสุนทรธรรมโสภณ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำแนะนำในการแก้ไขสิ่งที่ยกพร่องต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขใส่ใจรายละเอียดของเครื่องมือ พร้อมทั้งให้คำปรึกษา

ขอขอบคุณผู้อำนวยการ ครู นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 ทั้ง 5 โรงเรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอนครชัยศรี ครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล นักศึกษา กศน. ตำบลทั้ง 20 แห่ง และภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ผู้นำท้องถิ่นทุกท่านที่เกี่ยวข้องที่ให้ความช่วยเหลือ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้การจัดทำเล่มวิทยานิพนธ์ประสบผลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เสาวนีย์ ฐปทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
คำถามงานวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	8
ขอบเขตด้านพื้นที่/ระยะเวลา.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
กรอบแนวคิดทางการศึกษา.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
1. แหล่งเรียนรู้.....	12
1.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้ ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้.....	14
1.2 ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้.....	17
1.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้.....	18

1.4 แนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้.....	22
1.5 การเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	24
1.6 การจัดการแหล่งเรียนรู้.....	36
2. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	42
2.1 แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	42
2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม	51
3. ภูมิปัญญา.....	66
4. เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด.....	66
4.1 ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านโรงหวด.....	66
4.2 ภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด.....	68
4.3 เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด.....	68
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	74
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผา.....	74
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้.....	76
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ...	80
งานวิจัยต่างประเทศ.....	83
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	85
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา.....	85
กลุ่มตัวอย่าง	85
ขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	87
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	88
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	89
การเก็บรวบรวมข้อมูล	90
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	90

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ.....	92
ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	106
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	112
สรุปผลการวิจัย.....	112
อภิปรายผลการวิจัย.....	114
ข้อเสนอแนะ.....	119
รายการอ้างอิง.....	120
ภาคผนวก.....	127
ภาคผนวก ก การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	128
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	137
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	152
ภาคผนวก ง หนังสือขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	154
ภาคผนวก จ หนังสือขอทดลองเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	158
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	160
ภาคผนวก ช หนังสือตอบรับและขอเชิญนำเสนอผลงานวิจัย.....	166
ภาคผนวก ซ เกียรติบัตรรับรองการนำเสนอบทความ.....	168
ประวัติผู้เขียน.....	170

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกจากกลุ่มอย่างครุ	93
ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกจากกลุ่มนักเรียน	95
ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกจากกลุ่มครุ และกลุ่มนักเรียนในภาพรวม	96
ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ ด้านความรู้ จำแนกตามกลุ่มครุ และกลุ่มนักเรียน	97
ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนรู้จำแนกกลุ่มครุและนักเรียน	98
ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลการศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากร และการจัดการ (ภูมิปัญญา/ผู้รู้) จำแนกตามกลุ่มครุและนักเรียน	100
ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลการศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากร และการจัดการ (ทรัพยากร) จำแนกตามกลุ่มครุและนักเรียน	101
ตารางที่ 8 แสดงข้อมูลการศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากร และการจัดการ (ทรัพยากร) จำแนกตามกลุ่มครุและนักเรียน	102
ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลการศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากร และการจัดการ (การจัดการ) จำแนกตามกลุ่มครุและนักเรียน	103
ตารางที่ 10 แสดงการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ ด้านความรู้ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน	106
ตารางที่ 11 แสดงการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสภาพ ปัญหาความ ต้องการแหล่งเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนรู้ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน	107
ตารางที่ 12 แสดงการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากรและการจัดการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน	108

สารบัญแผนภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง..... 48

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดการพิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติ ต้องมีการบูรณาการด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ เพื่อเป็นแผนแม่บทสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบ แนวทางในการพัฒนาการศึกษาต่อไป ในการดำเนินการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการรับรู้ความเข้าใจ การยอมรับ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนฯ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ศึกษาสภาพการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยุค 4.0 เพื่อนำมากำหนดแนวคิดของการจัดการศึกษา วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมายการพัฒนาการศึกษา บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ยุทธศาสตร์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการพัฒนา รวมทั้งโครงการเร่งด่วนที่สำคัญ และการขับเคลื่อนแผนการศึกษา แห่งชาติสู่การปฏิบัติ โดยยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลตามความถนัด ความต้องการและความสนใจ เพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขโดยการให้การศึกษาและการเรียนรู้ที่ครอบคลุมคนทุกช่วงวัย โดยแบ่งการจัดการศึกษาสำหรับเด็กช่วงปฐมวัย ช่วงวัยเรียน วัยทำงาน และวัยสูงอายุ ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในลักษณะการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต ให้มีการพัฒนาคนอย่างเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะ คุณลักษณะ สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขร่วมกับผู้อื่นในสังคม การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดสูงสุดของศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานการ

จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถาน หอศิลป์ ห้องสมุดประชาชน อุทยานวิทยาศาสตร์ สวนพฤกษศาสตร์ สวนสาธารณะ ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้อื่น อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (แนวทางการจัดการศึกษาตาม พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ปีที่พิมพ์ 2546) เพื่อความสมบูรณ์ของการจัดการศึกษาตามความคาดหวังของสังคม ในปัจจุบัน การวางเป้าหมายในการสร้างคนไทยเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข โดยยึดหลักของการศึกษาตลอดชีวิตที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้และได้พัฒนาตนเองได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2543) ให้สอดคล้องกับการพัฒนาสังคมยุค 4.0 โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีความหลากหลายเชิงวัฒนธรรมซึ่งสังคมไทยเรานั้นถือเป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาอันทรงคุณค่ามากมาย ที่ได้หลอมรวมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติและได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ ซึ่งมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าเหล่านี้ได้ถูกกลืนเลื่อนไปและไม่ได้ได้รับความนิยมนอกจากคนรุ่นหลัง เนื่องจากในปัจจุบันสังคมไทยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากตามยุคสมัย ทั้งด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและโลกสังคมออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด และค่านิยม นำไปสู่ยุคของวัตถุนิยม ชื่นชมสินค้าต่างชาติ จนลืมนึกถึงความดีความเป็นไทย ส่งผลให้การสืบสานงานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ของไทย ถูกกลืน สูญหายตายไปพร้อมกับปราชญ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากขาดการถ่ายทอดงานภูมิปัญญาของคนรุ่นหลังอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ปัจจุบันเทคโนโลยีได้รังสรรค์โอกาสและความเป็นไปได้ของวัฒนธรรมโลก อินเทอร์เน็ต โทรภาพ โทรสาร ดาวเทียม และเคเบิลทีวีทำให้พรมแดนทางวัฒนธรรมสลายไป การแผ่ขยายของค่านิยม วัฒนธรรมมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมอุดมการณ์แห่งทุนนิยมของชาติตะวันตกวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงตกเป็นเหยื่อของโลกแห่งเสรีนิยมอย่างเลี่ยงไม่ได้ ค่านิยมการบริโภคนิยมมีอิทธิพลเหนือสำนักแห่งชุมชนของประชาชนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลกอย่างรวดเร็วมีผลกระทบต่อคุณค่าจริยธรรมค่านิยมตลอดจนพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ในสังคมและการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตที่เร่งรีบในปัจจุบัน

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่สำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรให้ก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างมีสติ และมีเหตุผล ดังจะเห็นได้จากแนวทางปฏิบัติที่ถูกกำหนดไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 78 (1) ที่ได้ระบุไว้ว่า “การบริหารราชการแผ่นดิน ให้เป็นไปเพื่อพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ” นอกจากนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ยังคงยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนารวมทั้งสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทาง ปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุก ระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกมิติ ของการพัฒนา

อย่างบูรณาการ ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และใช้หลักความพอประมาณให้เกิดความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับการแข่งขัน ในเวทีโลก จากแนวทางดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีนโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง สู่สถานศึกษาในทุกระดับ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กร ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากร ด้านการศึกษาและนักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการ การเรียนการสอนตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความตระหนักและ ฝังรากลึกภายในตนเอง และผู้อื่นอย่างยั่งยืนตลอดไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2550: ฉ)

นอกจากนี้รัฐยังได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้คนในสังคม ได้มีการพัฒนาเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่า (1) มุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิต สามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และ (2) มุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคม ที่เข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และ สังคมสมานฉันท์ เอื้ออาทรต่อกัน ในส่วนของสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่จะสร้างโอกาส ให้คนไทยทุกคนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ก้าวทันกับโลกยุคเทคโนโลยีข้อมูล ข่าวสารและวิทยาการสมัยใหม่ มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การให้ทุกองค์กรในสังคม มีความใฝ่รู้ และพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นซึ่ง สนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นสังคม แห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้บัญญัติไว้ถึง ความสำคัญของการศึกษาที่รัฐต้องดำเนินการให้กับประชาชน คือ ประชาชนต้องได้รับการศึกษาตาม ความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกัน ระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและ ได้มาตรฐานสากล ตามกฎหมายที่ว่าด้วยการศึกษาแห่งชาตินั้นต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำ แผนการศึกษาแห่งชาติ การดำเนินการ และตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษา แห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษาทั้งปวงที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญ ได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

ประเทศในระยะ 5 ปี ซึ่งจะเป็แผนที่มีความสำคัญในการวางรากฐานในการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เป็นกรอบการพัฒนาประเทศในระยะยาว รัฐบาลมีนโยบายในการสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเร่งสร้างสังคมที่มีคุณภาพ โดยการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การวางแผนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในระยะยาวครอบคลุมถึงการพัฒนาระบบสุขภาพมนุษย์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคตโดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้การพัฒนาในทุกมิติมีการบูรณาการบนทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี รวมทั้งต้องมุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สร้างความมั่นคงของชาติ โดยการขับเคลื่อนภายใต้วิสัยทัศน์คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

อันจะสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย เพราะจากสถานการณ์การพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ สังคมไทยในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นล้วนมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและ ผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สำหรับผลของการ พัฒนาในด้านบวกนั้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่าง ๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณและกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น (ณัฐ์ หลักชัยกุล, 2555)

แต่ผลด้านบวกเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะหายไปถึงคนในชนบทหรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย แต่ว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามมาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการสั่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตกสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกกลืนเลือนและเริ่มสูญหายไป เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิต ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 9 มีพระราชดำรัสแก่ชาวไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา และถูกพูดถึงอย่างชัดเจนในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถ ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (พัชรมน เอี่ยมสูงงค์, 2552)

ซึ่งแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพราะความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอกทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ในโลกยุคดิจิทัล รัฐบาลได้กำหนดทิศทางการพัฒนาโมเดล Thailand 4.0 เป็นโมเดลที่ได้น้อมนำ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระราชทานพระราชดำริหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ครั้งแรกในงานพระราชทานปริญญาบัตร ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ไว้ความตอนหนึ่งว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ ของชุมชนเป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกฐานะทางเศรษฐกิจขั้นได้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยที่แผนปฏิบัติการไม่สัมพันธ์หรือสอดคล้องกับสถานะของประเทศ และของชุมชน จะทำให้เกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ได้ ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวในที่สุด” (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559: 10)

“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางยึดทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานของ ความสมดุลพอดี รู้จักพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรู้เท่าทันโลก เป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยและเป็นพื้นฐานการพัฒนาในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนามนุษย์ ทั้งภายในและภายนอก สามารถนำหลักการมาประยุกต์ใช้ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมโลก (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2561) เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สร้างจิตสำนึก

ให้เกิดการเรียนรู้ในวิถีทางที่ถูกต้อง และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมที่ติงามได้อย่างเป็นสุข ในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการน้อมนำเอาพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพื้นฐานจิตสำนึกในคุณธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากสังคมโลกได้ เป็นอย่างดี การพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ดังนั้น สถาบันการศึกษา จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยสอดแทรกหรือ บูรณาการ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและจากการศึกษาเกี่ยวกับ การเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับเยาวชนในปัจจุบัน พบว่า ทักษะสำคัญที่สุดของศตวรรษที่ 21 คือทักษะในการเรียนรู้ และปรับตัว (ปรียานุช พิบูลสรารุส, 2551: 14-15)

จากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยจนทำให้เราลืมรากเหง้าความเป็นไทย ส่งผลให้การสืบสานงานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ของไทย ถูกกลืนหายไปพร้อมกับปราชญ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากขาดการถ่ายทอดงานภูมิปัญญาของคนรุ่นหลังอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เช่นเดียวกับชุมชนบ้านโรงหวด ซึ่งในอดีตพื้นที่ของหมู่บ้านแห่งนี้ มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรและมีทรัพยากรที่เหมาะสมแก่การประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา และหมู่บ้านแห่งนี้เป็นแหล่งที่มีการทำเครื่องปั้นดินเผาสืบเนื่องกันมาอย่างยาวนานกว่า 150 ปี โดยความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดนี้ คือการปั้นที่ใช้วิธีการปั้นแบบโบราณและการเผาแบบพื้นบ้านที่อาศัยความรู้ความชำนาญของภูมิปัญญา จนทำให้เครื่องปั้นดินเผาที่ได้มีลักษณะเฉพาะตัวอันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวบ้านที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ผนวกกับการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ให้คนในชุมชนสามารถมีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน ความนิยมในการใช้ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาลดลง เพราะมีภาชนะที่ทำจากวัสดุอื่นที่แข็งแรงทนทานกว่ามาเข้ามาแทนที่ เมื่อมีเทคโนโลยี นวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทต่อชุมชน วิถีชีวิตและทัศนคติของผู้คนรุ่นใหม่ก็เปลี่ยนแปลงไปจึงส่งผลให้งานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดค่อย ๆ เลือนหายไปจากชุมชน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชุมชนบ้านโรงหวดจึงเหลือเพียงแค่การผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาเพียงเล็กน้อย ไว้จัดแสดงให้ผู้คนที่สนใจได้ชมและปัจจัยด้านตัวภูมิปัญญาที่มีอายุมาก ขาดคนสืบทอดงานป็นจนทำให้แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเริ่มซบเซาลง

ประชาชนส่วนใหญ่ของบ้านโรงหวดประกอบอาชีพรับจ้างและอาชีพเกษตรกรรม และได้มีการน้อมนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตจนทำให้หมู่บ้านแห่งนี้ได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข” ดีเด่นระดับอำเภอ เมื่อปี พ.ศ. 2558 แต่ภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด

แห่งนี้ยังขาดการน้อมนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดนี้ให้กลับมามีชีวิตชีวา

ดังนั้นการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะช่วยทำให้คนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดอันเก่าแก่ได้เป็นอย่างดี โดยคนในชุมชนจะสามารถเรียนรู้กระบวนการ ขั้นตอนการทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดอย่างถูกต้อง อันจะสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะใช้ขั้นตอนทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ การตระหนักในปัญหาการเรียนรู้และวางแผนการปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุ มีผลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสังคม มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แก่ผู้อื่นและชีวิตอื่น ๆ เห็นความสำคัญของการร่วมมือปรองดองกันในสังคม อย่างรู้จักสามัคคี อันจะนำไปสู่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เกิดความเจริญก้าวหน้า อย่างสมดุลและยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตำบลจัวราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

คำถามงานวิจัย

1. สภาพ ปัญหา และความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตำบลจัวราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมเป็นอย่างไร
2. แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตำบลจัวราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่

1.1 ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 ประจำปี 2560 – 2561 อำเภอนครชัยศรี 5 โรงเรียน จำนวน 139 คน และครูสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี จำนวน 20 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 159 คน

1.2 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 อำเภอนครชัยศรี 5 โรงเรียน จำนวน 740 คน และนักศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 690 คน รวมจำนวน 1,430 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ประกอบด้วย ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 และครูสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี จำนวน 159 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ที่ตั้งอยู่ในอำเภอนครชัยศรี 5 โรงเรียน และนักศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2561 รวมจำนวน 1,430 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,589 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนบ้านโรงหวด โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ได้แก่

2.2.1 ภูมิปัญญางานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด	จำนวน 3 คน
2.2.2 เจาหนาที่พัฒนาชุมชนอำเภอนครชัยศรี	จำนวน 1 คน
2.2.3 ผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน และนายก อบต.)	จำนวน 2 คน
2.2.4 ตัวแทนครู กศน.ตำบล	จำนวน 1 คน
2.2.5 ตัวแทนจากสภาเด็กตำบลจรัลวิทยาราย	จำนวน 2 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตำบลจรัลวิทยาราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ซึ่งทำการศึกษาจากบริบทที่เกิดขึ้นจริงในสภาวะการณ์ปัจจุบัน โดยวิเคราะห์จาก

- 1) ด้านความรู้
- 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้
- 3) ด้านทรัพยากรและการจัดการ
  - ภูมิปัญญา/ผู้รู้
  - ทรัพยากร
  - การจัดการ

2. ศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้งานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเริ่มตั้งแต่กระบวนการตั้งต้นจนถึงกระบวนการสุดท้าย สรุปได้ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่/ระยะเวลา

พื้นที่ชุมชนบ้านโรงหวด หมู่ที่ 2 ตำบลจี้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
ระยะเวลา วันที่ 1 กันยายน 2561 ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม 2562

นิยามศัพท์เฉพาะ

การส่งเสริม หมายถึง แนวทางการพัฒนา การส่งเสริมงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกื้อหนุนให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีถ่ายทอดองค์ความรู้จากประสบการณ์ของภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัย

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และทรัพยากรและการจัดการที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจ สถานที่ หรือศูนย์รวมในชุมชนที่ประกอบไปด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ กิจกรรม ขั้นตอน กระบวนการเรียนรู้ที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีวิทยากร/ครูเป็นผู้สอนมีการถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นด้านเวลาในการเรียนให้มีความสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียนหรือผู้ที่สนใจในงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดทุกเพศ ทุกวัย ที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้

เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด หมายถึง ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ที่ใช้ดินเหนียวจากแหล่งดินเหนียวในพื้นที่บ้านโรงหวด หมู่ที่ 2 ตำบลจี้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ที่มีคุณภาพดีได้มาตรฐาน ปลอดภัยไม่มีสารพิษเจือปน ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายสามารถใช้เป็นภาชนะในการหุงต้มประกอบอาหารรับประทานได้

แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
หมายถึง ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ ทรัพยากรและการจัดการของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การปฏิบัติตนของภูมิปัญญาและการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ดำเนินไปในทางสายกลางตามองค์ประกอบ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ ความพอประมาณความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และเงื่อนไขความรู้ คู่คุณธรรม

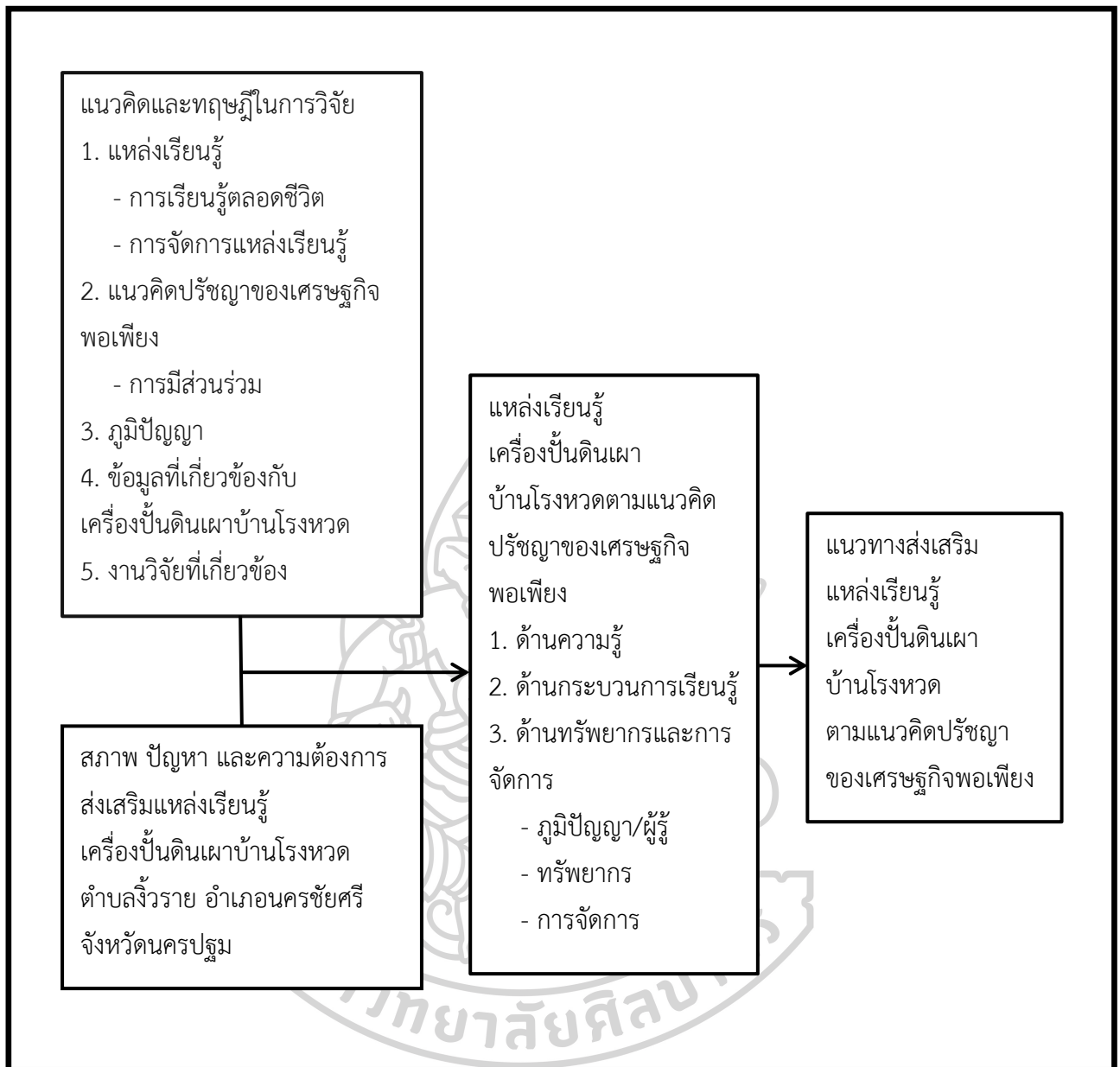
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ภูมิปัญญาในชุมชนบ้านโรงหวด องค์กร ส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในตำบลจี้วราย ได้มีข้อมูลด้านสภาพ ปัญหา ความต้องการพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผา เพื่อใช้ในการจัดการวางแผน กำหนดแนวทางร่วมกันในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีแนวทางการพัฒนา ส่งเสริมเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมงานภูมิปัญญาของแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

กรอบแนวคิดทางการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตำบลจี้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

โดยมีกรอบแนวคิด แนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้
  - 1.1 ความหมาย ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้
  - 1.2 ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้
  - 1.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้
  - 1.4 แนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้
  - 1.5 การเรียนรู้ตลอดชีวิต
  - 1.6 การจัดการแหล่งเรียนรู้
2. แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
  - 2.1 แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
  - 2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม
3. ภูมิปัญญา
  - 3.1 ความหมาย ความสำคัญ
  - 3.2 ประเภท
4. เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
  - 4.1 ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านโรงหวด
  - 4.2 ภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
  - 4.3 เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
5. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แหล่งเรียนรู้

สังคมปัจจุบันและอนาคตเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy) การเรียนรู้ ความรู้และนวัตกรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาส่งเสริม การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเนื่องจากสภาพสังคมอยู่ในสภาวะที่โลกเปลี่ยนแปลง (Transformation) จากเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

(Industrial Economy) มาสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ที่ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2549) แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสแห่งโลก และสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษา ให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาที่เน้นศักยภาพของคนไทย ให้เป็นผู้มีความรอบรู้ และได้ระบุเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาไว้ชัดเจนว่า “การพัฒนาคนอย่างสมดุล สร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ พัฒนาสภาพแวดล้อมและสังคม” ในส่วนของการพัฒนาบุคคล เป็นการพัฒนาคนตามแนวหลักเศรษฐกิจพอเพียง นั่นคือการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อให้คนไทยมีความสุข พึ่งตนเอง และก้าวทันโลกโดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยไว้ สามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าเหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี มีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา มีความรู้ ค่านิยมคุณธรรมและจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 4-6)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีสาระสำคัญที่สร้างเสริมความรู้ การเรียนรู้ ความใฝ่รู้ การศึกษาค้นคว้า วิจัย อันนำไปสู่สังคมความรู้ (Knowledge Society) และสังคมการเรียนรู้ (Learning Society) ซึ่งสะท้อนบทบาทของแหล่งการเรียนรู้ ในมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2547a:a14) แนวการจัดการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาชาติ กล่าวถึง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องเห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึก การคิด ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย ตรงตามความต้องการ และมีความสุขในการเรียนรู้ ครู คณาจารย์ รู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อที่ผสมผสานความรู้สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548: 3-9) เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นสำคัญ เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ในห้องเรียนและชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เกิดคุณลักษณะใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาค้นคว้าดังกล่าวสามารถศึกษาได้จากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและท้องถิ่น ดังนั้นสถานศึกษาต้องจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบและหลากหลาย พร้อมทั้งแนะนำผู้เรียนให้ใช้แหล่งการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์

1.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้ ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

แบบเรียน กศน. ชุดคลังปัญญาชุมชน (ทร03007) ได้ระบุความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่าหมายถึง ถิ่นที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิด แห่ง หรือที่ ที่มีสาระเนื้อหาเป็นข้อมูล ความรู้หรือเรียกว่า องค์ความรู้ที่ปรากฏอยู่รอบตัวของมนุษย์ เพื่อได้รับข้อมูลความรู้จากประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทั้ง หู ตา จมูก ลิ้น กาย และใจแล้ว จะเกิดความรู้ ความเข้าใจ และรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้

Good (1973) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชนเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ในการเรียนและการสอน ได้แก่ พิพิธภัณฑสถาน หอสมุด สวนสาธารณะ ในที่นี้ยังรวมถึงบุคคลในชุมชนอีกด้วย

รุ่ง แก้วแดง (2543) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “แหล่งการเรียนรู้ (Learning Recourse) คือ การจัดการศึกษาในฐานะเป็นแหล่งหรือบรรยากาศที่เสริมการถ่ายทอดความรู้ นอกเหนือจาก “การเรียน การสอนชั้นเรียน ” ที่มีผู้สอน/ครู/ผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในสภาพของ “ห้องเรียน” และผู้เรียน/นักเรียน/นักศึกษา แรกทีเดียว “แหล่งการเรียนรู้” หมายถึงสื่อที่ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ เริ่มมีการจัดในช่วงกึ่งพุทธกาล (ราวพ.ศ. 2500 หรือ ค.ศ. 1960) ซึ่งเป็นเป็นช่วงที่การจัดการศึกษาในสหรัฐอเมริกาเร่งปฏิรูปการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพแก่นักเรียน เมื่อสหภาพโซเวียตรัสเซีย (ขณะนั้น) สามารถส่งนักบินอวกาศคนแรกสู่อวกาศเป็นผลสำเร็จ การเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นมีผลต่อการจัดการศึกษาแนวใหม่ของไทยด้วย ในระยะแรก ๆ นั้น “แหล่งการเรียนรู้” เป็นเพียงการจัดพื้นที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ได้แก่ ห้องสมุด ห้อง (ปฏิบัติการ) ห้องดนตรี ศิลปะ ห้องฉายภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งจัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ของผู้เรียน มีน้อยแหล่งที่เปิดให้บริการแก่บุคคลภายนอกหรือบริการแก่ประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ยังมีแหล่งการเรียนรู้ตามสภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อมในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันตั้งแต่เกิดจนตายที่เอื้อต่อการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ

กรมวิชาการ (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่าแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิด กระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งที่รวบรวม เป็นสถานที่ที่ให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ หรือกิจกรรมการเรียน การสอน หลากหลายรูปแบบมีระยะเวลาเรียนที่ยืดหยุ่นสอดคล้องต่อความต้องการซึ่งมีการจัดแหล่งการเรียนรู้อยู่มากมายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยที่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น พิพิธภัณฑสถาน สวนพฤกษศาสตร์ หอสมุดประชาชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ได้กำหนดความหมายว่า แหล่งการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมหรืออาจหมายถึง คน ภูมิปัญญา รวมทั้งแหล่งรวมข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ทั้งหมดนี้คือ “แหล่งการเรียนรู้” ที่สำคัญแหล่งเรียนรู้มีความรู้ให้บริการเข้าถึงและเปิดโอกาส โดยไม่จำกัดรูปแบบเรียนรู้ใด ๆ และยังส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนนอกรั้วโรงเรียน การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเพื่อนที่มาด้วยกัน ครอบครัว หรือการเรียนรู้ที่ไม่ตั้งใจเป็นผลจากการแค่เดิน มาดู ๆ แล้วเกิดความสนใจในเรื่องหนึ่งเรื่องใด

อมรา ปฐภิญโญบุรณ (2544) ได้ให้ความหมายว่า แหล่งการเรียนรู้เป็น “โรงเรียนตลอดชีวิต” หรือ “ห้องเรียนธรรมชาติ” ที่มีชีวิต สร้างและเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยไปพร้อมกับการพัฒนากิจกรรม หรือโปรแกรมการเรียนรู้ทั้งตามสาระ หลักสตรูของการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือการศึกษาในระบบ และ นอกระบบ ยังเป็น “พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้” ที่มีทั้งองค์ความรู้และบรรยากาศ ที่ไม่ต้องจัดอย่างเป็นทางการแต่ขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียนในการเข้าถึงและนำคุณค่าของความรู้มาเอื้อต่อการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ สารสนเทศ กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ในชุมชนที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้ และเรียนรู้ ด้วยตนเองได้ตามอัธยาศัย

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) กล่าวถึง แหล่งการเรียนรู้ว่าเป็น “แหล่ง” หรือ ที่รวม อาจเป็นสถานที่หรือศูนย์รวมประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรม ที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียน การสอนที่มีครูเป็นผู้สอน มีระยะเวลาเรียนที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อม ของผู้เรียน มีการประเมินผลและการวัดที่ลักษณะเฉพาะ สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับเรียนรู้ อย่าง ต่อเนื่องไม่จำเป็นต้องเป็นการเรียนรู้แบบเดียวกัน

ประเวศ วะสี (2536: 1) กล่าวว่า ท้องถิ่นมีแหล่งการเรียนรู้ และผู้รู้ด้านต่าง ๆ มากมายมากกว่าที่ครูสอนท่องหนังสือ ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูในท้องถิ่น จะมีครูมากมายหลากหลายเป็นครูที่รู้จักจริงทำจริง จะทำให้การเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง การเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ ที่สำคัญเป็นการปรับระบบที่มีคุณค่า เดิมการศึกษามองข้ามคุณค่าเหล่านี้ เมื่อผู้รู้ในท้องถิ่นเหล่านี้เป็นครูได้ จะเป็น การยกระดับคุณค่า ศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจของท้องถิ่นอย่างแรง เป็นการถักทอทางสังคม

แหล่งการเรียนรู้มีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนทั้งในระบบและนอกระบบ (กรมสามัญศึกษา, 2544: 7) ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ (Process Of Learning) การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Learning By Doing) ทั้งจากท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ตนเองมีอยู่แล้ว

2. เป็นแหล่งกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงาน และแหล่งประกอบอาชีพ
ของผู้เรียน

3. เป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตรง

4. เป็นห้องเรียนธรรมชาติ เป็นแหล่งค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรม

5. เป็นองค์กรเปิด ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง

6. สามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงรุก เข้าสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงประหยัด

และสะดวก

7. มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน

8. มีสื่อประเภทต่าง ๆ ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมกิจกรรม
การเรียนการสอนและพัฒนาอาชีพ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551: ข-ค, อ้างถึงใน
ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และคณะ, 2557: 23) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของแหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. จัดการศึกษาและเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
ในทุกระดับและทุกกลุ่มเป้าหมาย

2. สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นองค์กรเปิด สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิด
อย่างต่อเนื่อง สามารถเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วิถีชีวิตและสภาพทาง
เศรษฐกิจในแต่ละท้องถิ่น

3. จัดหาความร่วมมือ โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ชุมชน หน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้เรียน เพื่อร่วมกันจัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด
ความสนใจ

4. เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า วิจัย และสามารถจัดกระบวนการเชื่อมโยงกับองค์กรอื่น
ทั้งสถานศึกษาและชุมชนในแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสาระการเรียนรู้
ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

5. เป็นแหล่งข้อมูล ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และเป็นแหล่ง
แลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างแหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ทั่วประเทศ

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ผู้เรียนจากทั่วทุกภูมิภาคสามารถรู้ข้อมูล
ข่าวสารและการเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

สรุปความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ได้ว่า แหล่งการเรียนรู้จะช่วยเชื่อมโยงเรื่องราว
ต่าง ๆ ในท้องถิ่นสู่การเรียนรู้สากล และพัฒนาคุณลักษณะ ความคิด ความเข้าใจในคุณค่า ตลอดจน
ทัศนคติ ค่านิยม ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ สามารถจัดการความรู้
ซึ่งมีความสำคัญและมีความหมายอย่างมากสำหรับผู้เรียน ดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพการดำเนินชีวิตจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ท้องถิ่น
2. ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่มีคุณค่า มีความหมายต่อชีวิต ทำให้เห็นคุณค่าเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน
3. ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นสู่ความรู้สากลสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวได้อย่างเป็นรูปธรรม
4. เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง
5. การมีส่วนร่วมในองค์กร ท้องถิ่น บุคคล และครอบครัวในการพัฒนาท้องถิ่น
6. ได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดทักษะการแสวงหาความรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

1.2 ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้

สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2549) กล่าวว่า การจัดแหล่งความรู้หมู่บ้านเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนทางหนึ่ง ซึ่งจัดในรูปแบบของการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการลงทุนที่ไม่สูงแต่ได้รับผลประโยชน์มาก สรุป ได้ 5 ประการดังนี้

1. ประชาชนจะได้รับข่าวสารข้อมูลและเพิ่มพูนความรู้ต่าง ๆ เพิ่มเติม
2. เป็นการส่งเสริมการอ่านและป้องกันการลืมนหนังสือของประชาชน
3. เป็นการสร้างนิสัยการอ่านให้กับประชาชน
4. เป็นการก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างส่วนราชการกับประชาชน
5. เป็นแหล่งที่ประชาชนเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ

แบบเรียน กศน. ชุดคลังปัญญาชุมชน (ทร03007) ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ในยุคความรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นใหม่ ๆ และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนี้

1. เป็นแหล่งที่มีสาระเนื้อหาที่เป็นข้อมูลความรู้ ให้มนุษย์เกิดโลกทัศน์ที่กว้างไกลกว่าเดิม ช่วยให้เกิดความสนใจในเรื่องสำคัญ ช่วยยกระดับความทะเยอทะยานของผู้ศึกษา จากการนำเสนอสาระความรู้ หรือภาพในอุดมคติ หรือเสนอผลสำเร็จและความก้าวหน้าของงาน หรือชิ้นงาน หรือ เทคโนโลยี หรือบุคคลต่าง ๆ ของแหล่งเรียนรู้
2. เป็นสื่อการเรียนรู้ การเรียนรู้สมัยใหม่ที่ให้ทั้งสาระ ความรู้ ก่อให้เกิดทักษะและช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้นมากยิ่งขึ้น
3. เป็นแหล่งช่วยเสริมการเรียนรู้ของการศึกษาประเภทต่าง ๆ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4. เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มนุษย์สามารถที่จะมีปฏิสัมพันธ์ในการหาความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยไม่จำกัด เพศ วัย ระดับความรู้ความสามารถ

5. เป็นแหล่งที่มนุษย์สามารถเข้าไปปฏิสัมพันธ์ในการหาความรู้ จากแหล่งกำเนิด หรือแหล่งต้นตอของความรู้ เช่น จากโบราณสถาน โบราณวัตถุ พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของสัตว์ เป็นต้น

6. เป็นแหล่งที่มนุษย์สามารถเข้าไปปฏิสัมพันธ์ให้เกิดประสบการณ์ตรง หรือลงมือปฏิบัติได้จริง เช่น การประดิษฐ์เครื่องใช้ต่าง ๆ การซ่อมแซมเครื่องยนต์ เป็นต้น ช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ความใฝ่รู้

7. เป็นแหล่งที่มนุษย์สามารถเข้าไปปฏิสัมพันธ์ให้เกิดความรู้ เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ ที่ได้รับ การคิดค้นขึ้น และยังมีของจริงให้เห็น เช่น การดูภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ หรือสื่ออื่น ๆ ในเรื่องการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่

8. เป็นแหล่งส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างคนในท้องถิ่นกับผู้เข้าศึกษาในการทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันของการเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วม เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้

9. เป็นสิ่งที่ช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยมให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ แนวคิดใหม่ เกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์กับผู้เรียน

10. เป็นการประหยัดเงินของผู้เรียนในการใช้แหล่งเรียนรู้ของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่าประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ มีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในยุคความรู้ของมนุษย์ที่เกิด ขึ้นใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์

1.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้

กรมวิชาการ (2549) ได้จำแนกแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. แหล่งการเรียนรู้ได้แก่ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา วัด ครอบครัว ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรรัฐและเอกชน

2. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนได้แก่ ห้องสมุด ห้องหมวดวิชา ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเตอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ วิทยุบริการ สื่อทัศนศึกษา สวนวรรณคดี สวนสุขภาพ สวนหนังสือ สวนธรรมะ ฯลฯ

แบบเรียน กศน. ชุดคลังปัญญาชุมชน (ทร03007) ประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวมีการแบ่งแยกตามลักษณะได้ 6 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถด้านต่าง ๆ ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ด้วยรูปแบบวิธีต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ ให้ผู้สนใจ หรือผู้ต้องการเรียนรู้ เช่น ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์มามาก หรืออาจเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นทางการ มีบทบาท สถานะทางสังคม หรืออาจเป็นบุคคลที่เป็นโดยการทำงานอาชีพ หรือบุคคลที่เป็นโดยความสามารถเฉพาะตัวหรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นภูมิปัญญา

2. แหล่งเรียนรู้ประเภทธรรมชาติ ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ เช่น ดิน น้ำ อากาศ พืช สัตว์ ต้นไม้ แร่ธาตุ ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ อาจถูกจัดให้เป็นอุทยาน วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สวนพฤกษศาสตร์ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ประเภทวัสดุและสถานที่ ได้แก่ อาคาร สิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ให้ได้มาซึ่งคำตอบ หรือสิ่งที่ต้องการเห็น ได้ยิน สัมผัส เช่น ห้องสมุด ศาสนสถาน ศูนย์การเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ สถานประกอบการ ตลาด นิทรรศการ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

4. แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ ได้แก่ สิ่งที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ สารสนเทศ ให้ถึงกัน โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น กาย และใจ แหล่งเรียนรู้ประเภทนี้ ทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพสูง ทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุ

5. แหล่งเรียนรู้ประเภทเทคนิค สิ่งประดิษฐ์คิดค้น ได้แก่ สิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางนวัตกรรม เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ที่ได้มีการประดิษฐ์คิดค้น หรือพัฒนาปรับปรุงขึ้นมา ให้มนุษย์ได้เรียนรู้ถึงความก้าวหน้า เกิดจินตนาการ แรงบันดาลใจ

6. แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม ได้แก่ การปฏิบัติการด้านประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนการปฏิบัติการ ความเคลื่อนไหว เพื่อแก้ปัญหาและปรับปรุงพัฒนาสภาพต่าง ๆ ในท้องถิ่น การที่มนุษย์เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การส่งเสริมการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย การรณรงค์ความปลอดภัยของเด็กและสตรีในท้องถิ่น

ประเภทของแหล่งเรียนรู้แบ่งตามสาระลักษณะกายภาพและวัตถุประสงค์ แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มบริการข้อมูล ได้แก่ ห้องสมุด อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์การเรียนรู้ สถานประกอบการ

2. กลุ่มงานศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ อุทยานประวัติศาสตร์ อนุสรณ์สถาน อนุสาวรีย์ ศูนย์วัฒนธรรม หอศิลป์ ศาสนสถาน เป็นต้น

3. กลุ่มข้อมูลท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน สื่อพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยว

4. กลุ่มสื่อ ได้แก่ วิชชุ วิชชุชุมชน หอกระจายข่าว โทรทัศน์ เคเบิลทีวี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต หนังสืออิเล็กทรอนิกส์(e-book) กลุ่มสันตนาการ ได้แก่ ศูนย์กีฬา สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ ศูนย์สันตนาการ เป็นต้น

สุจิต ติลารักษ์ (ม.ป.ป.) กล่าวว่าแหล่งเรียนรู้ในชุมชนสามารถจัดให้มีรูปแบบต่าง ๆ ออกไปได้ตาม ชนิดของการจัด ซึ่งแยกได้ดังนี้

1. แหล่งเสริมกิจกรรม
2. แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
3. แหล่งที่บุคคลหรือกลุ่มคน
4. แหล่งที่เป็นสถานที่ให้คุณค่าทางวัฒนธรรม
5. แหล่งเสนอข้อมูลข่าวสาร

สรุปได้ว่า ประเภทของแหล่งการเรียนรู้มีดังต่อไปนี้ คือแหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรม แหล่งการเรียนรู้ประเภทสื่อที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่ แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคลหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ให้ความรู้แก่ผู้สนใจได้ตลอดเวลา

ลักษณะเด่นของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้มีดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550: 1)

1. ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ
3. ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสังเกต การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความหมาย และการสรุปความคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
4. ผู้เรียนได้ประเมินผลการทำงานได้ด้วยตนเอง
5. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้ได้
6. ผู้สอนเป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ให้การสนับสนุน

แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้สรุปได้ในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 3)

1. แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่สนใจใฝ่รู้ แหล่งเรียนรู้มีทั้งในโรงเรียนและชุมชน
2. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนนอกจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ แล้ว สถานที่ทุกแห่งในบริเวณโรงเรียนจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้และบางครั้งโรงเรียนอาจจัดเพิ่มเติมสิ่งที่มีอยู่ เช่น จัดเป็นจุดศึกษา สวนการเรียนรู้ ค่ายการเรียนรู้ เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้น อาจเป็นสถานที่สำคัญ ทางศาสนา สาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบันทางการศึกษา อาชีพในชุมชน ตลอดจนจรรยาบรรณที่ท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ

4. โรงเรียนจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียน ในโรงเรียน และชุมชน อย่างไรก็ตามแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่กล่าว ในเบื้องต้น นั้นจะบังเกิด ประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติต้องยึดหลักปรัชญาการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้ซึ่งผู้สอนสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดได้ ปฏิบัติงานด้วยเอกลักษณ์ของตัวเอง แนวคิด และแนวปฏิบัติที่สำคัญมีดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการ สภา การศึกษา, 2550: 3)

การจัดการเรียนรู้เน้นความสำคัญที่ผู้เรียนให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการ เรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการฝึกทักษะการใช้กระบวนการคิด การวิเคราะห์ การสังเกต การรวบรวม ข้อมูลและการปฏิบัติจริง ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น ให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกกับการเรียนรู้ ได้คิด แสดงออกอย่างอิสระ บรรยายภาคการเรียนรู้ที่เป็นกัลยาณมิตร ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งระบบ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการกระบวนการเรียนรู้ของผู้สอนให้ มาเป็นผู้รับฟัง ผู้เสนอแนะ ผู้ร่วม เรียนรู้ เป็นที่ปรึกษา ผู้สร้างโอกาส สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ เป็นนักร้องออกแบการจัดการ กระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีบทบาทมากที่สุด ต้องการให้ผู้เรียนรู้ ในสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิต คือสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว จากง่ายไปหายาก จากรูปธรรมสู่นามธรรม โดยใช้ แหล่งการเรียนรู้เป็นสื่อ ประสบการณ์ชีวิต ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเป็นฐาน การเรียนรู้ และ ประยุกต์ใช้กับการป้องกันและแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกจัดกิจกรรม ได้เรียนรู้ตาม ความต้องการ ความสนใจใฝ่เรียนรู้ในสิ่งที่ ต้องการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ถือว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาทุกสถานที่ ปลูกฝังสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้ การเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 (The 21st century learning) วิสัยทัศน์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) กำหนดให้ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอด ชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยมีจุดเน้น การปฏิรูป 3 เรื่อง ได้แก่

1. พัฒนาคณาภพการศึกษาและการเรียนรู้
2. โอกาสทางการศึกษา เปิดโอกาสให้คนไทยเข้าถึงการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ
3. การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม คุณภาพของการศึกษาและการเรียนรู้ จะต้อง บรรลุ คุณภาพ คือ 1) คุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2) คุณภาพครู ยุคใหม่ 3) คุณภาพแหล่งเรียนรู้/สถานศึกษายุคใหม่ 4) คุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ดังนั้นการบริหารด้านงบประมาณนั้นเป็น เครื่องมือพื้นฐานในการสร้างประสานกับ ทุกส่วนงาน เป็นรูปของตัวเงินที่อาจแฝงอยู่ในแผนปฏิบัติงานหรือโครงการ ทั้งนี้งบประมาณที่มี ประสิทธิภาพต้อง ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง

ให้ทุกส่วนงานได้มีส่วนร่วมในการจัดทำในการวางแผน การประสานงาน และการควบคุม เพื่อให้บรรลุถึง เป้าหมายที่กิจการต้องการ

1.4 แนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐานและวางกรอบแนวคิด ให้แผนการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนที่ บูรณาการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษา ทุกระดับทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนา การศึกษาและเชื่อมโยงการพัฒนา การศึกษากับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้เป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอด ชีวิตที่ส่งผลให้คนไทยได้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกายจิตใจ มีสติปัญญาความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข” รวมทั้งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความ เข้มแข็งมีการ พัฒนาที่ยั่งยืนและ มีดุลยภาพใน 3 ด้านคือเป็นสังคมคุณภาพสังคมแห่งภูมิปัญญาและการ เรียนรู้และสังคม สมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกันตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นในการน าแผนการศึกษา แห่งชาติสู่การปฏิบัตินอกจากจะยึดหลักความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและกรอบแนวทาง ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองแล้วยังสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 11 อีกด้วย (สุทธิพงศ์ บุญผดุง, 2558: 37)

แนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ เป็นการจัดให้มีการศึกษาที่เกื้อหนุนให้บุคคลในชุมชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต โดยกระจาย โอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงภายใต้สิ่งที่มีอยู่ในสังคมนั้น ๆ ตัว ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต จากประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาในท้องถิ่น วัฒนธรรม โดยมุ่งหวังให้เกิด ประสบการณ์จริง ในลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัยตลอดชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

จากผลการวิจัยของ จิระพล ภู่อัน พบว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร แต่ละด้าน มีดังนี้

1. บริเวณ/ สถานที่ อาคารและสถานที่ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในลำดับต้น ๆ ของสถานศึกษา ที่จะช่วยให้การบริหาร การศึกษา การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนผู้เรียนมุ่งหวังให้การเรียนการสอน บรรลุผล ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดอาคารสถานที่ของ สถานศึกษา ให้อยู่ในสภาพที่ดีมีปริมาณเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน อาทิห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องประชุม ห้องอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ควรจัดสิ่ง อำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างเพียงพอ เช่น บันไดขึ้นลง โต๊ะเก้าอี้ ห้องสุขา ระบบป้องกันอัคคีภัย และ สัญญาณเตือนภัยต่าง ๆ

ตลอดจนสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ทางเดินระหว่างอาคาร สถานที่นั่งรอ พักระหว่างเรียน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม และเอื้อประโยชน์ต่อกิจกรรมการเรียน การสอนแก่ นักเรียน นักศึกษา ให้มากที่สุด ฉะนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่องานด้านนี้ ไม่น้อยไปกว่าด้านอื่น ๆ ภายในสถานศึกษา เพราะเป็นแหล่งที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และการสอนของครูผู้สอนให้เป็นแหล่งถ่ายทอดวิทยาการความรู้ที่ได้มาตรฐานของการใช้อาคาร สถานที่เพื่อการศึกษาศึกษาในสถานศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2544) ความจำเป็นของงานด้านบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพ อาคารสถานที่นั้น เพื่อการดูแลรักษา ให้อาคารสามารถใช้งานได้ยาวนานที่สุด หรือ ตลอดอายุอาคาร และเพื่อเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามวัตถุประสงค์ของอาคาร สถานที่นั้น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ อาคารสถานที่ ผู้ใช้สอยอาคาร กิจกรรมองค์กร ตลอดจนวัฒนธรรมขององค์กร การบริหารด้านบริเวณ/ สถานที่ นั้นคือการที่ผู้บริหารใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ดำเนินงานอาคารสถานที่ ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ต้อง คำนึงถึง ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ อาคารสถานที่ ผู้ใช้สอยอาคาร กิจกรรม องค์กร ตลอดจนวัฒนธรรมขององค์กรด้วย

2. บุคลากร การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ที่นอกเหนือจากด้านองค์กรแล้วยังมีผลต่อด้านบุคลากรตลอดจนสังคมส่วนรวมด้วยซึ่งในส่วนของด้านบุคลากร ช่วยให้พนักงานในองค์กรได้ค้นพบศักยภาพของตนเองและได้พัฒนาตนเองให้มีความสามารถเชิงสมรรถนะ ในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่มีความผูกพันและความพึงพอใจในงานเกิดความก้าวหน้าแล้ว สามารถทำงานที่ให้ผลการดำเนินการที่ดีมีประสิทธิผล (ธัญญา ผลอนันต์, 2546: 17) เป็นกิจการด้านการศึกษาศึกษาขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นมักจะจัดในรูปแบบสถานศึกษา การบริหารงานบุคคลหรือการจัดทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กรถือเป็นส่วนหนึ่ง ของระบบในการบริหารงานภายในองค์กรทั้งนี้ ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญขององค์กรเพราะทรัพยากรด้านกำลังคน เป็นพื้นฐานหนึ่ง ที่สำคัญที่ขาดมิได้ ในการบริหารองค์กรหากองค์กรใดที่ขาดซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และประสิทธิภาพในการทำงานหรือไม่สามารถที่จะบริหารบุคลากรภายในองค์กรของตนให้ ปฏิบัติตามได้แล้วการบริหารองค์กรก็ไม่สามารถที่จะบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ได้ความสำคัญ ในการบริหารงาน บุคคลจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นต่อองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือ เอกชนซึ่งหลักการที่สำคัญในการบริหารงานบุคคลภายในองค์กรก็คือความพยายามที่จะต้องดึงดูดให้คนที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาทำงานให้ได้และนอกจากนี้คือจำเป็นต้องมีการรักษา ทรัพยากรบุคคลเหล่านั้นให้อยู่กับองค์กรพร้อมกับเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากร ขององค์กรอยู่ตลอดเวลา (อรทัย ก๊กผล, 2550: 3) สรุปได้ว่าการบริหารด้านบุคลากรเป็นกระบวนการดำเนินการเกี่ยวกับบุคคลใน หน่วยงานเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับความต้องการของหน่วยงาน เพื่อให้หน่วยงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพโดยความพึงพอใจของหน่วยงาน

3. การนิเทศ กำกับ ติดตาม การนิเทศแบบพัฒนาการ (Developmental supervision) เป็นการนิเทศที่คำนึงถึงธรรมชาติของมนุษย์ ศักยภาพของมนุษย์ ตลอดจนความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยเฉพาะมนุษย์ ที่เป็นผู้ใหญ่ (Adult) มีความสามารถการคิดเชิงนามธรรม (Abstract thinking) ความรู้สึกที่ผูกต่อภาระหน้าที่ (Commitment) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) แรงจูงใจและ เป้าหมายที่แตกต่างกันตามช่วงอายุ ดังนั้น การนิเทศการสอนตามแนวคิดนี้ ผู้นิเทศหรือผู้ทำหน้าที่นิเทศจะเลือกใช้วิธีการนิเทศที่เหมาะสม ดังนั้นการนิเทศ กำกับ ติดตาม คือการให้คำแนะนำจากผู้ชำนาญโดยเฉพาะและ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปปฏิบัติงานตามแผน ประกอบการตัดสินใจ แก้ไข ปรับปรุง วิธีการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน หรือกำหนดวิธีการดำเนินงานให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

1.5 การเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.5.1 แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบตายตัว ทุกคน ทุกวัยสามารถเรียนรู้ได้ทั้งในระบบการศึกษา นอกกระบบการศึกษา และการศึกษตามอัธยาศัย ซึ่งเรียนรู้ได้ตั้งแต่แรกเกิดจนตาย ไม่มีการหยุดนิ่ง เป็นการเรียนรู้ตลอดเวลาและอย่างสม่ำเสมอ กระทำได้ทุกเวลาทุกสถานที่ โดยผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1.5.1.1 ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การศึกษาในความคิดของคนส่วนใหญ่มักจะจำกัดอยู่ตามสถานศึกษา อย่างโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย ซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาออกมาแล้วก็มักจะคิดว่าตนเองมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต ซึ่งในความเป็นจริงเราอยู่ในโลกที่ไม่เคยหยุดหมุนและเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในทุกวัน ดังนั้นเราจึงไม่สามารถหยุดการเรียนรู้ไว้ที่จุดใดจุดหนึ่ง แต่ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อให้หมุนทันตามโลกเช่นกัน ซึ่งสุดท้ายแล้วจึงกลายเป็นที่มาของแนวคิด “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” นักการศึกษาบางท่านกล่าวว่า การให้ความหมายของคำว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” นั้น มีคำที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 คำ คือ ชีวิต (Life) ตลอดชีวิต (Lifelong) และ การศึกษา (Education) หรือการเรียนรู้ (Learning)

คำว่า “Life” หรือ “ชีวิต” นั้น อาจมองในแง่ของพัฒนาการของมนุษย์ ในแต่ละช่วงวัย ความเจริญเติบโต ความเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นชีวิตต้องเกี่ยวข้องกับสังคม ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา จิตวิทยา ศาสนา และการเมือง

คำว่า “Lifelong” หรือ “ช่วงชีวิต” นั้น อาจมองในแง่ของช่วงเวลาของชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย

คำว่า “Education” กับ “Learning” หรือ “การศึกษา” และ “การเรียนรู้” มีความคล้ายคลึงกันมาก นักการศึกษาหลายท่านได้ให้คำอธิบายไว้ทั้ง 2 คำนี้ มักจะใช้แทนหรือใช้ความหมายเดียวกัน คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนหรือในตัวบุคคล

เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับความรู้ ได้รับประสบการณ์ และนอกจากนั้น มีผู้ที่ให้ความหมายและจำกัดความของคำว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้หลายคน ดังนี้

สุมาลี สังขศรี (2546: 2) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง ภาพรวมของการศึกษาทุกประเภทที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตายและเป็นการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในทุกช่วงชีวิตของบุคคลและพัฒนาต่อเนื่องให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล การเรียนรู้ตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกรูปแบบ ทุกวัย ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ จากทุกแหล่งความรู้ในชุมชนและสังคม และเกิดขึ้นได้ทุกที่ โดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิตและผสมผสานกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคล

สุนทร สุนันทชัย (2545: 10) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการศึกษาทั้งหมดของชีวิตมนุษย์จากเกิดจนตาย มุ่งพัฒนามนุษย์ให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน และพัฒนาต่อเนื่องให้เต็มศักยภาพของบุคคลแต่ละคน เป็นการศึกษาที่เกิดจากแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกระบบ และไม่เป็นทางการ

รุจ แก้วแดง (2543: 78-79) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ที่รวมถึงการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้เรียน คือ ผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่ก่อนเกิดจนตาย เรียนรู้ได้ทั้งชีวิต ครอบคลุมถึงคนที่ศึกษาด้วยตนเอง คนในวัยทำงาน ผู้สูงอายุ ฯลฯ

สำนักงาน กศน. (2553: 2) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่า หมายถึง การรับรู้ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตั้งแต่เกิดจนตายจากบุคคลหรือสถาบันใด ๆ โดยสามารถจะเรียนรู้ด้วยวิธีเรียนต่าง ๆ อย่างมีระบบหรือไม่มีระบบ โดยตั้งใจหรือโดยบังเอิญก็ได้ ทั้งนี้สามารถทำให้บุคคลนั้นเกิดการพัฒนาดตนเอง

การศึกษาตลอดชีวิต (Life long Education) หมายถึง การจัดกระบวนการทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non - Formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self - directed Learning) มุ่งพัฒนาบุคคลให้สามารถพัฒนาดตนเอง และปรับตนเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมการเมืองและเศรษฐกิจของโลก

Cropley (1978, อ้างถึงใน นิตยา สำเร็จผล, 2547: 8-9) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life long Learning) หมายถึง การเรียนรู้ที่เป็นการตอบสนองความสำคัญของความต้องการที่จะเรียนในสวนของผู้เรียนเอง และเป็นสำนึกและความพยายามของหน่วยงานทางการศึกษาที่จะจัดสถานการณ์ เพื่อจะอำนวยความสะดวกให้กับการเรียนรู้นั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะไม่รวมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในชีวิต

Peterson (1979, อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี, 2544: 20) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลตลอดช่วงชีวิตของเขาอันเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญา สังคมและบุคคล การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะการศึกษาของผู้ใหญ่แต่เป็นการศึกษาสำหรับทุก ๆ ช่วงชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาไปจนถึงผู้สูงอายุเกิดขึ้นตั้งแต่เกิดจนตาย

UNESCO (1968, อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี, 2544: 17) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นได้นำมาใช้ในเชิงของการให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ผู้ออกจากโรงเรียนแล้ว หรืออาจจะเรียกว่าผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่เป็นเวลานาน แต่ปัจจุบันนี้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นครอบคลุมกว้างกว่า หรืออาจกว่าได้ว่า จะครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวมเป็นการจัดการศึกษาที่จะสนองความต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคลและของกลุ่ม ซึ่งจะครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาสำหรับเด็กไปจนถึงการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่อย่างเป็นทางการต่อเนื่องตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาตลอดชีวิตเป็นกระบวนการศึกษาที่มีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลในรูปแบบของการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตายเพื่อมุ่งให้บุคคลได้พัฒนาตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพโดยบุคคลนั้นจะต้องมีแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยสรุปการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการจัดเตรียมกระบวนการ หรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

เป้าหมายและแนวคิดสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต

1. เพื่อให้บุคคลพัฒนาเต็มเต็มตามขีดความสามารถของตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีในสังคมที่ตนอาศัยอยู่
2. เป็นการศึกษาทั้งชีวิตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตาย
3. บุคคลมีอิสรภาพที่จะเลือกเรียนรู้จากการศึกษารูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับตนเอง
4. มุ่งพัฒนาให้บุคคลได้พัฒนาตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข
5. การศึกษาที่จัดให้แก่ทุกกลุ่มอายุตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ
6. การจัดการศึกษาที่บริการให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกคนในแต่ละช่วงวัยตลอดชีวิต
7. การจัดกิจกรรมการศึกษาที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับชีวิตจริง
8. การจัดกิจกรรมการศึกษาที่กลุ่มเป้าหมายสามารถนำความรู้ที่ได้รับนำไปใช้ประโยชน์ได้ในการดำเนินชีวิตและการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง

รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต

1. การศึกษาวิชาสามัญ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การสอนอ่านเขียน เพื่อการอ่านออกเขียนได้ การศึกษาที่เทียบเท่าระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และการศึกษาในระดับ อุดมศึกษา
2. การศึกษาทางด้านวิชาชีพ ซึ่งมีการจัดอบรมวิชาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาวในหลายสาขาอาชีพแบบมีประกาศนียบัตร และไม่มีประกาศนียบัตร
3. การให้ความรู้ทั่วไปที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยการอบรมโดยวิทยากรและโดยสื่อต่าง ๆ การจัดกิจกรรมจะมีความยืดหยุ่นในเรื่องกฎระเบียบต่าง ๆ โดยรับผู้เรียนไม่จำกัดเพศ อายุ พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ มีความ ยืดหยุ่นในเรื่องเวลาเรียน สถานที่เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ มุ่งสนอง ความต้องการของผู้เรียนในแต่ละชุมชนและสังคม การเรียนรู้ไม่จำเป็น ต้องเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ไม่จำกัดเวลาโดยมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและพัฒนาการของผู้เรียน ช่วงระยะเวลาของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตเป็นรูปแบบของการศึกษาที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต นับตั้งแต่วัยแรกเกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิต ที่ครอบคลุมการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ (Formal Education) ที่มีโครงสร้างชัดเจนแน่นอน มีการแบ่งชั้นเรียนตามอายุ จัดการเรียน การสอนตามลำดับชั้น มีหลักสูตร เวลาเรียนที่แน่นอน มีการวัดผล ประเมินผลเพื่อรับประกาศนียบัตร การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education) ที่มีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนรู้เรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบัน เพื่อการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน มีเวลาเรียนที่ยืดหยุ่น และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) ที่เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิต เป็นการเรียนรู้ จากประสบการณ์ การทำงานบุคคล ครอบครัว สื่อ ชุมชน แหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการ ศึกษาตามอัธยาศัยมีลักษณะสำคัญ คือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอบ การเรียน ส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งไม่จำกัดเวลาเรียน สามารถเรียนได้ตลอดเวลา และเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต (เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน. 8-13)

จากความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่กล่าวมา สรุปได้ว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อทำให้บุคคลสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมุ่งพัฒนาให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคปัจจุบัน ตลอดจนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เต็มศักยภาพของบุคคลนั้น ซึ่งเป็นการศึกษาที่เกิดจากแรงจูงใจ ในการแสวงหาความรู้หรือเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้

ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ดังนั้นการศึกษาประเภทต่าง ๆ จึงเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การศึกษานอกระบบ การศึกษาผู้ใหญ่ โดยแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เป็นยุทธศาสตร์การศึกษาที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว ภายใต้ความพยายามของ OECD UNESCO และสภายุโรป (Council of Europe) เป็นการแก้วิกฤติทางการศึกษาในอดีตที่ให้กับบุคคลเรียนรู้ตลอดเวลา โอกาสทางการศึกษาของมนุษย์มีขีดจำกัด ในช่วงเริ่มแรกของชีวิต จากการศึกษาในระบบ (Formal Education) ฉะนั้นจึงควรเปิดโอกาสที่สองแก่ผู้ที่ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียน ด้วยการศึกษานอกระบบ เพราะการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่เพียงหมายถึงการศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) เท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมการเรียนรู้ทุกรูปแบบตลอด ช่วงชีวิตอีกด้วย

1.5.1.2 หลักการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมีมุมมองแบบองค์รวม (Comprehensive View) ที่ครอบคลุมกิจกรรมการเรียนรู้ทุกด้าน โดยมีเป้าหมายที่จะปรับปรุงความรู้และความสามารถในการแข่งขันของบุคคล ที่ปรารถนาเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1. มีมุมมองอย่างเป็นระบบ คือคุณลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต กรอบแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โอกาสการเรียนรู้ ที่เป็นระบบที่มีความเชื่อมโยงกัน ครอบคลุมวงจรชีวิตทั้งหมด และประกอบด้วยรูปแบบต่าง ๆ ของการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจัดกระบวนการเรียนรู้ เน้นความต้องการของผู้เรียน

3. มีแรงจูงใจที่จะเรียน มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยการพัฒนาขีดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ที่ตนเองเป็นผู้ชี้แนะ

4. มีวัตถุประสงค์ของนโยบายการศึกษาที่หลากหลายที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมายการศึกษาที่หลากหลายครบวงจรชีวิต อาทิ การพัฒนาบุคลิกภาพ การพัฒนาความรู้ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงชีวิต

1.5.1.3 ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิตนับเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาที่สำคัญ เพราะไม่ว่าใครก็ตามล้วนแต่ต้องเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดเวลา การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นการเรียนรู้ที่มีความสำคัญที่ทุกคน สามารถกระทำได้ในทุกช่วงวัยของชีวิตและเรียนรู้ได้ในทุกสถานที่ ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการเรียนรู้ที่ครอบคลุมการศึกษาทุกรูปแบบ โดยทุกคนมีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาและมีวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตรวมทั้งสาระการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงทุกคนมีอิสระในการเลือกที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้

และเลือกวิธีเรียนการเรียรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถของตนใน การที่จะพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่องให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและ การประกอบอาชีพรวมทั้งทักษะในการแสวงหาความรู้หรือมีเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อไป

1.5.1.4 ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มเป็นเรื่อง ทำทหาย ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนและดำเนินการอย่างจริงจัง จากรัฐการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เป็นระบบ ควรมีกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน และทิศทางที่ชัดเจนดังนี้

1. ปรับปรุงการเข้าถึงคุณภาพและความเป็นธรรมในการเรียนรู้
2. สร้างรากฐานที่มั่นคงด้านทักษะสำหรับทุกคน
3. ให้ความสำคัญกับทุกรูปแบบของการเรียนรู้ไม่เพียงเฉพาะการศึกษา ที่เป็นทางการเท่านั้น
4. จัดสรรทรัพยากรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจากทุกภาคส่วน สนับสนุนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกช่วงเวลาในชีวิต

5. ความร่วมมือของทุกภาคส่วน

สรุป คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวคิดที่มีการนำเสนอในการประชุมระดับ นานาชาติทางการศึกษาเป็นครั้งแรกในช่วงปลายยุค 1960 ต่อเนื่องกับต้นยุค 1970 โดยกลุ่มประเทศ ที่พัฒนาแล้วซึ่งประสบความสำเร็จใน การจัดการศึกษาที่เน้นระบบโรงเรียน เสนอให้เปลี่ยนแปลง จุดเน้นจาก การศึกษาในโรงเรียนไปสู่การศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล (รุ่งอรุณ ไสย โสภณ กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียนเอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน. 97-100)

1.5.2 ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การส่งเสริมให้บุคคลในสังคมเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบตาม ศักยภาพเฉพาะตนนั้น ต้องให้ความสำคัญครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ทุกคนต้องตระหนักว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตของคน ทุกคน
2. ประชาชนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันไม่มี ข้อจำกัดในเรื่องเพศ อายุร่างกายสติปัญญา อาชีพ พื้นฐานการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม
3. ต้องมีความเชื่อว่า บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงวัยใด
4. ในแต่ละช่วงอายุบุคคลควรได้รับการศึกษาหลายรูปแบบผสมผสานกัน เพื่อการพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพของบุคคล

5. ต้องครอบคลุมการศึกษาทุกประเภททุกระดับ
6. จัดบริการการศึกษาที่หลากหลาย มีสาขาวิชาหลักสูตรและกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนและฝึกฝนอย่างอิสระตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล
7. สร้างความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ ทั้งในประเด็นของกระบวนการ เวลาและสถานที่
8. จัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอมีแหล่งการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียนได้เพียงพอ การเรียนรู้ควรเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา
9. ให้มีการเทียบโอนหลักฐานการศึกษาหรือการเรียนรู้กันได้ในการศึกษาประเภทเดียวกัน และระหว่างการศึกษาทั้งสามประเภท
10. จัดการศึกษาให้สัมพันธ์โดยตรงและกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคล และชุมชน เพื่อให้ทุกคนตระหนักว่าการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต
11. เป็นกระบวนการเรียนรู้มุ่งให้ความสำคัญแก่ตัวผู้เรียนหรือบุคคลเป็นหลัก จึงส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ให้กำหนดหรือเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองและรู้วิธีแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม

1.5.3 แนวปฏิบัติของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวปฏิบัติสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ถึงแม้ว่าในปัจจุบันแนวความคิดของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นที่ยอมรับกว้างขวางและนับวันจะยิ่งมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มีกำหนดแนวปฏิบัติไว้อย่างตายตัว และแนวทางปฏิบัติของการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาควรกำหนดให้ชัดเจน
2. ด้านกลุ่มเป้าหมายควรมีการศึกษาวิเคราะห์และกำหนดให้ชัดเจน
3. ด้านประเภทของการศึกษาต้องจัดการศึกษาทุกประเภทให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ
4. ด้านแหล่งการเรียนรู้ควรจัดให้มีความหลากหลาย เปิดกว้าง และประสานสัมพันธ์
5. ด้านผู้จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตควรประสานความร่วมมือ
6. ด้านเนื้อหาหลักสูตรควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
7. ด้านวิธีการให้ความรู้ ให้การศึกษาควรมีความหลากหลายให้ผู้เรียนเลือกได้ตามความต้องการ
8. ด้านสื่อเทคโนโลยี ใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

9. ด้านบทบาทของครูหรือผู้สอน พัฒนาให้รู้บทบาทและมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
10. ด้านการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายควรรู้ เข้าใจและสนใจศึกษา
11. ด้านการสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องการสร้างในกลุ่มเป้าหมาย
12. ด้านการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ จะช่วยให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต

จากลักษณะสำคัญและแนวปฏิบัติของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่กล่าวมาข้างต้นนั้นสรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการศึกษาที่ไม่แยกจากชีวิต และมีการผสมผสานกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตของบุคคล คือ ช่วยให้ผู้คนได้มีโอกาสเรียนรู้ในทุกช่วงวัยของชีวิต มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน มีรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพ การดำเนินชีวิต สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตจริง ที่มีความสอดคล้องกับการทำงาน สามารถเลือกอาชีพและพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีอิสระในการเรียนรู้สามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตรงกับความต้องการ ความสนใจของตนเอง เลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมตามระดับความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม พึ่งพาตนเองและนำตนเองในการเรียนรู้ได้ พร้อมทั้งช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้มีโอกาสในการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ตลอดจนบุคคลและองค์กรในสังคมยังมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอันจะนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

1.5.4 ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ซึ่งเป็นการศึกษาที่ผสมผสานระหว่าง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งการสร้างสรรค์ เกิดขึ้นภายใต้หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบคือ สำนักงานการศึกษาตลอดชีวิต (ร่าง พรบ. การศึกษาตลอดชีวิต, 2559: 1-4) จึงสามารถระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตไว้ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาตลอดชีวิต ให้จัดในสถานศึกษา สถานที่ของภาคีเครือข่าย การศึกษาตลอดชีวิต หรือแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ
2. การจัดการศึกษาตลอดชีวิต ต้องคำนึงถึงความเป็นเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ เหมาะสมสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของบุคคล และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการศึกษาตลอดชีวิต

3. การจัดการส่งเสริมและการสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต ให้ส่วนราชการ หน่วยงานการศึกษา หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่ายการศึกษาตลอดชีวิต ดำเนินการ ส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องดังต่อไปนี้

3.1 การส่งเสริมและการสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต

3.2 กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต โดยให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องตามบทบาทและหน้าที่

สรุปสาระสำคัญ คือ ให้มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตภายใต้มาตรการส่งเสริม สนับสนุนและการบริหาร และการจัดการการศึกษาตลอดชีวิต ดังนี้ ให้จัดการศึกษาในสถานศึกษา ภาคีเครือข่าย หรือแหล่งเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความเป็นเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ สอดคล้องกับ ความถนัดและสนใจของผู้เรียน และมีหน่วยงานราชการ ภาคีเครือข่ายให้การส่งเสริมและสนับสนุน ด้านการศึกษาตลอดชีวิต

1.5.5 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2560: 126–132) กล่าวถึง ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาที่นำไปสู่ การปฏิบัติ โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงานและผู้สูงวัยมีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอด ชีวิต สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.5.6 แนวคิดการจัดการศึกษา

แนวคิดการจัดการศึกษา(Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของ สังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาชีพ คุณภาพ ของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลง โครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษา แห่งชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายดังนี้

5.1 คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ครู/บุคลากรทางการศึกษาได้รับการอบรมพัฒนาในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มขึ้น ผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักในความสำเร็จของการดำเนินชีวิตที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น

5.2 หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษา/สถาบันการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ เพิ่มขึ้น และสื่อสารมวลชนที่เผยแพร่หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็นต้น

แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) แนวคิดของการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักการเป้าหมายและ แนวคิดต่อไปนี้

4.1.1 หลักการจัดการศึกษา 1) หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงวัยมีโอกาสในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้แต่ละบุคคลได้พัฒนาตามความพร้อมและความสามารถให้บรรลุขีดสูงสุด มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม รวมทั้งมีสมรรถนะในการทำงานเพื่อ การประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอันจะนำไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติจึงต้องกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมโดยไม่ ปล่อยปละละเลยหรือทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No one left behind) 2) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนกลุ่มปกติกลุ่มด้อยโอกาสที่มีความยากลำบากและขาดโอกาสเนื่องด้วยสถานะทางเศรษฐกิจและ ภูมิสังคม ซึ่งรัฐต้องดูแลจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาสนับสนุนผู้เรียนกลุ่มนี้ให้ได้รับการศึกษา ตามศักยภาพและความพร้อมอย่างเท่าเทียม กลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งหมายรวม กลุ่มผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม อารมณ์ การสื่อสารและการเรียนรู้หรือ ร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ รวมทั้งบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแล รัฐต้องจัดให้บุคคลดังกล่าว

มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาร่วมกับเด็กปกติในกรณีที่สามารถเรียนได้ เพื่อให้เขาได้มีโอกาสเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคม หรือจัดให้เป็น พิเศษตามระดับความบกพร่อง นอกจากนี้ บุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ รัฐต้องจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ด้วยเหตุผลสำคัญคือบุคคลที่มีความสามารถพิเศษเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ หากจัดการศึกษารูปแบบปกติ อาจทำให้ไม่สามารถพัฒนาบุคคลดังกล่าวให้มีความรู้ความสามารถตามศักยภาพของเขาได้ รัฐจึงมีหน้าที่ลงทุน พิเศษสำหรับบุคคลเหล่านี้และถือเป็นสิทธิของบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษที่จะได้รับบริการ ทางการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาศักยภาพของตน แผนการศึกษาแห่งชาติจึงต้องกำหนด ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมการดูแลและพัฒนาบุคคลทุกกลุ่มเป้าหมายอย่าง เท่าเทียมและทั่วถึง 3) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการประพฤติปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างพอเพียง เท่าทันและเป็นสุข การศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้ มีทักษะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและวัฒนธรรมจากโลก ภายนอกโดยยึดหลักความพอประมาณที่เป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการตัดสินใจที่มีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบและมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดย คำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลโดยใช้ ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบที่จะนำความรู้ เหล่านี้มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน พากเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต 4) หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคลตามความถนัด ความต้องการและความสนใจ เพื่อให้มีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยการให้การศึกษและการเรียนรู้ที่ครอบคลุมคนทุกช่วงวัย ตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดาจนถึงสิ้นชีวิต การเตรียมความพร้อมพ่อแม่เมื่อตั้งครรภ์ การเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกคลอดจนเข้าสู่ระบบการศึกษา การจัดการศึกษาสำหรับเด็กช่วงปฐมวัย ช่วงวัยเรียน วัยทำงานและวัยสูงอายุด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย ในลักษณะการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดชีวิต การเปลี่ยนแปลงในบริบท

โลกและภูมิภาคทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาแบบก้าวกระโดด สภาพภูมิอากาศ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาคและระดับโลก รูปแบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีการบูรณาการและเชื่อมโยงเศรษฐกิจของโลกเข้าด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีอัตราการเกิดลดลงและเกิดสังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงค่านิยม วิถีชีวิต รูปแบบเศรษฐกิจและปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมไทย การศึกษาจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อม ให้กับคนทุกช่วงวัยให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทยและ ทักษะ คุณลักษณะ สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัยจึงเป็นพันธกิจสำคัญร่วมกันของรัฐ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษามาตรฐานการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของผู้เรียน ในทุกระดับการศึกษา ทุกกลุ่มเป้าหมาย และทุกช่วงวัยเพื่อสร้างและพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนจนถึงขีดสูงสุดตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขร่วมกับผู้อื่นในสังคมและการปรับปรุงระบบการผลิตและ พัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษาเพื่อให้ได้ครูดี มีความรู้ทักษะ และความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดสูงสุดของศักยภาพของแต่ละบุคคลต่อไป

สรุป แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้เป็นการวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยทุกช่วงวัยให้เต็มตามศักยภาพ สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการขับเคลื่อนภายใต้วิสัยทัศน์คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ซึ่งได้เน้นยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทยและ ทักษะ คุณลักษณะ สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาล้างข้อมูลสื่อ นวัตกรรม การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้สู่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างพอเพียง เท่าทันและเป็นสุข

1.5.7 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560: 67) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เรื่องการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพ

ทุนมนุษย์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต ด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

1. จัดทำสื่อการเรียนรู้ที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสามารถใช้งานผ่านระบบอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ทัวถึง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และใช้มาตรการทางภาษีจูงใจให้ภาคเอกชนผลิตหนังสือ สื่อการอ่านและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและราคาถูกลง

2. ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต อาทิ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ โรงเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุป จากยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต ด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น เน้นการจัดทำสื่อการเรียนรู้ที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถใช้งานผ่านระบบอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต

1.6 การจัดการแหล่งเรียนรู้

1.6.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของแหล่ง เรียนรู้ หรือแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

ประเวศ วะสี (2557: 3) กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ว่าเป็นแหล่งรวมวิทยาการที่สังคมยอมรับ และถือว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง จำเป็นสำหรับในการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าของประชาชนซึ่งถือว่าเป็น เครื่องหมายของความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ

จันทรา อ่อนระหง (2550 : 10) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง แหล่งหรือที่รวม ซึ่งอาจเป็นสภาพหรือสถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนหรือเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนที่มีกำหนดเวลายืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน

จิรศักดิ์ ประทุมรัตน์ (2550: 11) ให้ความหมายของคำว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งวิชาการที่เป็นตัวบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ สามารถให้คุณค่าต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และสามารถนำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (сайนต์ ไพรัชญจักร, 2544: 3) ได้กล่าวถึง แหล่งเรียนรู้ว่าเป็น “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” อันอาจเป็น สถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน มีระยะเวลาเรียนยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน มีการประเมินและ การวัดผลการเรียนที่มีลักษณะเฉพาะ สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกับการประเมินผล ในชั้นเรียนห้องเรียนนั้น ซึ่งมีการจัดแหล่งเรียนรู้อยู่มากมายทั้งที่เป็นภาครัฐและเอกชน โดยมี วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเป็นการเฉพาะแตกต่าง กันออกไปไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์สวนพฤกษาศาสตร์หรือแม้แต่หอสมุดแห่งชาติ และอุทยาน ประวัติศาสตร์

ศิริณา จิตต์จรัส (2562: 25) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า แหล่งเรียนรู้ คือ แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ วิทยากร ประสบการณ์ตรง วัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่มีอยู่ใน ท้องถิ่น समाคม บุคคล สถานที่ สถาบัน หน่วยงาน และวัตถุสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้น เทคโนโลยี สิ่งที่มีอยู่ตาม ธรรมชาติ กิจกรรม ประเพณี หรือ การดำรงชีวิตในชุมชนในท้องถิ่นที่มีคุณค่าและมีความสำคัญ ต่อการเรียนการสอนเพราะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันท์ (2557: 171) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้สรุปว่า แหล่ง เรียนรู้คือ สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สถานที่ทั้งที่เป็นไปตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม ข้อมูล ข่าวสาร ที่บุคคลสามารถใช้ศึกษา ค้นคว้า หรือฝึกปฏิบัติ ทั้ง ด้วยตนเอง หรือผ่านการถ่ายทอดจากบุคคลอื่นเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตน

อนงค์ศิริ วิชาลัย (2552: 46-47) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้และประสบการณ์และเป็นสถานที่เพื่อการเรียนรู้อาจเกิดขึ้นเองตาม ธรรมชาติ เช่น อุทยานป่าไม้ น้ำตก ภูเขา แหล่งน้ำ หิน ดิน ทราย ห้วย หนอง บึง ทะเล หรือแหล่ง การเรียนรู้ที่ตั้งใจจัดสร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน วัด พิพิธภัณฑ์ หอสมุด สถานที่ประกอบการต่าง ๆ หรือ เกิดความรู้ในแต่ละบุคคลจากการคิดปฏิบัติและสร้างความรู้ด้วยตนเองเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้จึงเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ ผู้เรียนใฝ่รู้ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้และประสบการณ์ด้วยตนเอง

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545: 107) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนว่า หมายถึง 1. สถาบันของชุมชนที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิต และการทำมาหากินในชุมชน เช่น วัด โบสถ์ วิหาร ตลาด ร้านขายของชำ ลาดนวดข้าว ป่า ห้วย หนอง บึง เป็นต้น 2. สถานที่หรือสถาบัน ที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้น เช่น อุทยานการศึกษาในวัดและชุมชน อุทยาประวัติศาสตร์ อุทยาน แห่งชาติทางทะเล ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปาชีพ ศูนย์เยาวชน ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 3. สื่อเทคโนโลยีที่อยู่ในโรงเรียนและชุมชน เช่น วิทยุทัศน์ ภาพสไลด์ โปรแกรมสำเร็จรูป ภาพยนตร์

หุ่นหรือโมเดลจำลอง ของจริง เป็นต้น 4. บุคลากรผู้ที่มีความรู้ด้านต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ผู้นำศาสนา เกษตรกร ศิลปิน หมอ พ่อบ้าน ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน เป็นต้น

นงเยาว์ อุทุมพร (2561.) แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ แหล่งวิทยากร ประสบการณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุ สิ่งของที่มีอยู่ในท้องถิ่น บุคคล สถานที่ หน่วยงาน ทั้งที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น หรือเป็นที่อยู่เองตามธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ วิธีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการเรียน การสอนที่จะทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ได้ตั้งนั้น แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ คือ จัดทำเป็นทำเนียบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูป ของเว็บไซต์และการจัดทำเป็นเอกสาร ซีดี สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุทัศน์ และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจัดให้มีงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับควรมีนโยบายส่งเสริมหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษาอย่างจริงจัง และการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ

1.6.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์เดอะบุคส์, 2556: 11-12) ได้กำหนดให้โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ เพียงพอที่จะดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียน รู้จักและสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยจัด กระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ สถานการณ์และที่ประยุกต์ ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี ละคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไป พร้อมกันจากสื่อการเรียนและ แหล่ง วิทยากรประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสาน ร่วมมือกัน บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษามาตรา 22 ได้ระบุไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลัก ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” และ มาตรา 24 (5) ได้ระบุว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้สถานศึกษาต้องดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์เดอะบุคส์, 2556: 11-12)

ดังนั้น แหล่งเรียนรู้จึงมีความสำคัญ โดยเป็นแหล่งเสริมจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ สร้างความรู้ ความคิดวิชาการ และประสบการณ์ ปลุกฝังค่านิยมรักการอ่าน สร้างความเกิดอาชีพใหม่สู่สากล เสริมสร้างประสบการณ์ตรง ส่งเสริมศักยภาพความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน หรือผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และเป็นแหล่ง เรียนรู้ตลอดชีวิต แหล่งเรียนรู้มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน สามารถทำให้นักเรียนได้รับ ประสบการณ์ตรง และสัมผัสกับสิ่งที่ศึกษาได้ตรงกับความจริง สามารถตอบสนองความแตกต่าง ระหว่างบุคคล เพิ่มพูนทักษะในการสร้างความรู้ ทักษะการสังเกต ทักษะการบันทึกข้อมูล และ ส่งเสริมความหมาย และเนื้อหาที่เรียนได้ดีขึ้น และการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ สามารถปลุกฝังเจตคติ ให้เป็นไปตามที่พึงประสงค์ ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน ต่อสังคม หรือกลุ่มเพื่อน (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2556: 50) เพราะกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำ วิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน จึงทำให้นักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้น นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ (พรทิวา ปลัดศรีช่วย, 2556: 61)

กระทรวงศึกษาธิการ (2543: 1-4) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่มีศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนที่จะพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่ความสำเร็จได้ประกอบด้วย

1. การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนและรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
2. การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. การมีความสามารถที่จะรับถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม

4. การมีความสามารถในการแก้ปัญหาและเผชิญหน้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ
5. การรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ
6. ความตระหนักในการมีส่วนร่วมที่จะรักษาวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การปกครอง

ระบอบประชาธิปไตย และคุณธรรมตามหลักศาสนา

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้เต็มศักยภาพ ดังนี้ (ทัศนีย์ อันติมานนท์, 2553: 15-16)

1. จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การวางแผนการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการระยুক্তความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติจริงให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระเนื้อหาความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม รวมถึงสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

การจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังกล่าว สามารถจะเรียนรู้ได้ทุกแห่งทุก เวลาตามความสามารถและความต้องการของผู้เรียนจึงควรมีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเพียงพอ และทันสมัย ตอบสนองผู้เรียนให้มากที่สุด ดังที่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2543: 65-66) กล่าวถึง การดำเนินการในการจัดแหล่งเรียนรู้ตามแนวทางไว้ดังนี้

1. โรงเรียนควรมีโครงการ ส่งเสริม สนับสนุนให้มีห้องสมุด
2. จัดให้มีห้องโสตทัศนศึกษา ห้อง Sound Lap ที่พร้อม
3. จัดให้มีห้องอื่น ๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น ห้องพุทธศาสนา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปวัฒนธรรม ห้องเกียรติภูมิ ห้องปฏิบัติการของหมวดวิชา ฯลฯ ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. ควรจัดให้มีห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นเอกเทศ จากการสอนตามปกติ เพื่อให้นักเรียนใช้ปฏิบัติการตามความสนใจ

5. จัดให้มีข้อมูลสารสนเทศตามเพื่อการเรียนรู้และข้อมูล เทียบกับแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

นอกจากนี้ในยุคการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รอบด้านจึงให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งองค์ประกอบที่ควรพิจารณาแหล่งเรียนรู้คือ บรรยากาศ สถานที่ กิจกรรม ผู้ดำเนินการ การบริหารจัดการที่ดี

1.6.3 หลักในการจัดแหล่งเรียนรู้

การใช้แหล่งความรู้มีความสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพจริง ดังนั้นการจัดการแหล่งเรียนรู้จึงส่งผล ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการจัดการแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ (2541: 18) ได้กล่าวว่า หลักการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อให้การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนมีความเข้มข้นคงทน ประการที่สำคัญคือต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและมีความหลากหลาย โดยคำนึงถึงความสำเร็จของผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายได้ดีถ้าได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้และวิธีการที่หลากหลาย จำเป็นต้องอาศัยแหล่งเรียนรู้ ประกอบกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระที่ต้องการและได้เรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นสำคัญ ข้อควรคำนึงในการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมีดังนี้ 1. บรรยากาศในแหล่งเรียนรู้ให้เป็นสภาพจริง หรือเสมือนสภาพจริง 2. จัดทรัพยากรในแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ 3. ปรับสภาพของสถานที่เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด 4. จัดบริเวณโรงเรียนให้เกิดแหล่งเรียนรู้และแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ 5. จัดศูนย์วิทยากรให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 6. จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 7. มีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการดูแลสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่ง เรียนรู้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียนแหล่งเรียนรู้มีได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความพร้อมของประชาชนและชุมชนนั้น ๆ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักในการจัดตั้ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 55-59) ได้กล่าวว่าวิธีการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแหล่งเรียนรู้มีจัดได้หลายลักษณะคือ 1. จัดตามความพร้อมและศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ เพื่อการนำเสนอข้อมูลได้อย่าง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 2. จัดตามสาระความรู้สอดคล้องกับหลักสูตรชาติ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้พบและมี ส่วนร่วมในประสบการณ์ ได้ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ได้สัมผัสกับความเป็นจริง สร้างองค์ความรู้เองจากประสบการณ์ของตนเองทั้งจากการสำรวจ ตรวจสอบ ทดสอบความรู้ที่ได้รับ และหาข้อสรุป 3. จัดตามความต้องการของผู้เรียน เพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตลอดจน พัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น 4. จัดโครงการหรือกิจกรรมที่รัฐบาลเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุน ในการใช้แหล่งเรียนรู้

ในชุมชนนั้น ครูผู้สอนหรือโรงเรียนจะต้องศึกษาชุมชนก่อนว่าใน ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้อะไรบ้างที่สามารถนำมาใช้บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับ แต่ละกลุ่มสาระและเนื้อหาวิชา ส่วนวิธีการที่จะใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ครูผู้สอนหรือโรงเรียนก็ ต้องปรับให้เหมาะสมกับ ประเภทของแหล่งเรียนรู้

ธนพล ด้านวิวัฒน์วงศ์ และคณะ (2561) การจัดการแหล่งเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการวางแผนการใช้ แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโดยเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การใช้และการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ ตลอดจน กำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์ สูงสุดในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ เพราะแหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งมีบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นควรศึกษาบริบทของแหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินการ จัดการเรียนรู้อตามสภาพที่เป็นจริง

2. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความเป็นมาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสแนะแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 30 ปี ทรงเน้นย้ำแนวทาง การพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนบนหลักแนวคิดพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมี พอกิน พอใช้ และมีความสุขโดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวและทรงเตือนสติ ประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาที่สมดุล ก้าวหน้าไปอย่างสมดุลในแต่ละขั้นตอนอย่างถูกต้องตามหลักวิชา และการมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นกรอบในการคิดและการกระทำ สามารถประยุกต์ใช้ในทุกมิติชีวิต ทุกภาคส่วน และทุกด้านของการพัฒนาเพื่อสังคมส่วนรวมจักได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน อย่างมั่นคงและยั่งยืน พัฒนาขึ้นตามศักยภาพที่มีอยู่จริง อย่างมีเหตุมีผล เป็นขั้นเป็นตอนด้วยความมั่นคงและเตรียมพร้อมด้วยความไม่ประมาทในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งทางบวกและทางลบ

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางมีความพอเพียงรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ซึ่งต้องอาศัยความรอบรู้รอบคอบและความระมัดระวังในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น ประกอบด้วยความพอประมาณความมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวบนเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

ในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสว่า “การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกินและมีเศรษฐกิจ การเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ให้มีพอก็เพียงพอ” (พระราชดำรัส “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540)

ความพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งจากภายนอกและภายในระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ยังสามารถมองได้ว่าเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิตให้มีความสุขที่จำเป็นต้องใช้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ ผนวกกับคุณธรรมในการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เพียงการประหยัด แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างชาญฉลาด ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้แม้ในสภาพที่มีการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์อันจะนำสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนของชีวิต เศรษฐกิจและสังคม

อภิชัย พันธเสน (2560) ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคมได้จัดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริงทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัส 1 ได้ให้คำอธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นความพอประมาณเชื่อถือตรงไม่โลภมากและต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่นการดำรงชีวิตอยู่ได้จำเป็นต้องประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ประการซึ่งได้แก่อาหารเครื่องนุ่งห่มยารักษาโรคและที่อยู่อาศัยซึ่งในโลกในโลกยุคทุนนิยมอย่างเช่นปัจจุบันนี้ปัจจัยทั้ง 4 ไม่อาจจะหามาได้ถ้าปราศจากเงินซึ่งถือว่าเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการมาแต่เนิ่นนานการได้มาซึ่งเงินนั้นจำเป็นที่บุคคลจะต้องประกอบสัมมาอาชีพแล้วนำเงินที่ได้มานั้นไปแลกเปลี่ยนให้ได้มาซึ่งปัจจัยในการดำรงชีวิต

2.1.1 ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง มีผู้ให้ความหมายในทัศนะที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546: 1106) ความหมายของเศรษฐกิจไว้ว่า “เศรษฐกิจ หมายถึง งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน และให้ ความหมายของพอเพียง ไว้ว่า ได้เท่าที่กะไว้ เช่นได้เท่านี้ก็พอเพียงแล้ว

วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2546: 18-23) สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการพัฒนา ที่จะนำความมั่นคง และยั่งยืนมาสู่สังคมไทยนั้น จำเป็นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ซึ่งหมายถึง การพอมีพอกิน ที่เกิดจากการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และระดับประเทศเป็นเบื้องต้น ก่อน ซึ่งตามพระราชดำรินี้ คือ ทฤษฎีเศรษฐกิจที่ได้รับการปรับแต่งให้ สอดคล้องกับโครงสร้างพื้นฐานของ ประเทศที่มีขีดความสามารถพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี ในระดับค่อนข้างต่ำ เช่น ประเทศไทยในปัจจุบัน

จिरายู อิศรางกูร (2549: 88-89) ได้ประมวลพระบรมราชาธิวาจาและพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2549 ความว่า เศรษฐกิจ การค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คนเราถ้าพอใจความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิดอันนี้ ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข

ปรียานุช พิบูลราวุธ (2549: 58) สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่สายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความ รอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549: 98) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการ ดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง

พรพิพัฒน์ เพิ่มผล (2549: 2) สรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรพระราชทานนั้น หมายถึง แนวปฏิบัติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีแก่ประชาชน โดยมองว่าทุกสิ่งต้องมีการ เปลี่ยนแปลง และเมื่อเปลี่ยนแปลง ก็จะมีผลกระทบใน 4 ด้าน คือ ด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม การนำหลัก

เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ จะทำให้ทั้ง 4 ด้าน มีความเข้มแข็ง และก้าวทันต่อกระแส โลกาภิวัตน์ แต่การจะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างได้ผล ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการคือ ต้องยึดหลักวิชาการ ต้องยึดหลักคุณธรรม และต้องดำเนินชีวิตอย่างมีสติปัญญา

โคฟี อันนัน (Kofi Annan, 2561) เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล The Human Development Lifetime Achievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นปรัชญาที่สามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเองสู่หมู่บ้าน และสู่เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้นในที่สุด เป็น ปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาชาติ โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก 166 ประเทศยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

บุชยา มั่นฤกษ์ (2556) เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความรอบคอบ รอบรู้และความระมัดระวัง ในการดำเนินงานหรือประกอบกิจการงานใด ๆ มีความเพียงพอ พออยู่พอกินในการดำรงชีวิตทั้งในระดับครอบครัว ชุมชนและมีความเข้มแข็ง มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนในศาสนา เพื่อสังคมที่สงบสุข กินดีอยู่ดีและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

จากการประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) นั้นเป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเอง และสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุ มีผลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง คือไม่ประมาท ในการดำเนินชีวิต โดยใช้ความรู้ต่าง ๆ อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม คือ รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี ละอายที่จะทำความชั่ว เกรงกลัวต่อผลจากการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสังคม มีการแบ่งปันช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น และชีวิตอื่น ๆ เห็นความสำคัญของการร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเหลือเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน ร่วมสร้างสรรค์พลังในทางบวก อย่างรู้จักสามัคคี นำไปสู่การพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ ด้านสังคม/ชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม/ความเชื่อ/ค่านิยมต่าง ๆ

รุ่งทิพย์ ถ้ำทอง (2556) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศหรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลคือความสามารถในการ ดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาทตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญ ไม่หลงไหลไปกับกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพไม่พันนาการอยู่กับสิ่งใด

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตของพลสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 25 ปี เป็นปรัชญาการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ทุกอาชีพตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ระดับชุมชนและระดับรัฐประเทศ

มูลนิธิชัยพัฒนา (2561) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่าประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตโดยมีเงื่อนไขของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการคือ (1)เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ และ(2) เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนพากเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

อำพล เสนาณรงค์ (2550) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นปรัชญาหรือแนวปฏิบัติ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงปรารถนาที่จะให้เป็นรากแก้วในสังคมเพื่อยึดเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่ดีกินดี ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงมีด้วยกัน 7 ข้อ คือ พึ่งพาตนเอง พอประมาณ เดินสายกลาง มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผล เป็นคนดี และรู้รักสามัคคี โดยหลักสำคัญทั้ง 7 ข้อนี้ คนทุกกลุ่ม ทุกอาชีพสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

เกษม วัฒนชัย (2550: 14) ได้อธิบายถึง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงใช้ความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียงว่าประหยัดไม่ไช่ขี้เหนียว ทำอะไรด้วยความละมุนละม่อม ด้วยเหตุและผล จะเป็น เศรษฐกิจพอเพียงและทุกคนจะมีความสุข และพระองค์ได้ทรงย้ำคำว่า พอเพียง คือ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน และพอเพียงนี้อาจมีมากก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่นและต้องพอประมาณ ตามอัตภาพของตนเอง

จากบทความข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ดังนี้ คือ การยึดหลักทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ด้วยความรู้รอบคอบ ระมัดระวัง และมีคุณธรรมเป็น พื้นฐานในการตัดสินใจ การกระทำและการดำเนินชีวิต

2.1.2 องค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

- 1) หลักความมีเหตุมีผล (Rationality)
- 2) หลักความพอดี ความพอเพียงและความพอประมาณ (Sufficiency)
- 3) หลักการมีภูมิคุ้มกันตนเองที่ดี (Self-Immunity)

ทั้งสามหลักถือเป็นห่วงโซ่สอดคล้องกันนำมาสู่ความรวยและความสุขอันยั่งยืน และจะเหนียวแน่นมั่นคงได้โดยการผู้กบหรือเงื่อนไขที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

- 1) องค์ความรู้ (Knowledge)
- 2) คุณธรรม-จริยธรรม (Ethic)

ภาพที่ 1 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา: กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย (2561)

หลักความมีเหตุผล (Rationality) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง นั้นจะเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิด จากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

หลักความพอประมาณ (Sufficiency) หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี (Self-Immunity) หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

องค์ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และด้วยความระมัดระวังในการกระทำ

คุณธรรม-จริยธรรม (Ethic) หมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริต ความเพียร ความอดทน อดกลั้นการใช้สติ ใ้ปัญญาในการดำเนินชีวิต

หลักการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาประเทศไม่ได้มีหลักการหรือตำราที่แน่นอน เพราะประเทศต่าง ๆ ล้วนมีสภาพภูมิประเทศ สังคมและประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป การจะพัฒนาประเทศด้วยวิธีไหน จึงต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยเหล่านั้น และเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ จึงต้องมีการนำหลักพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางการดำรงชีวิต เพื่อให้เกิดความสมดุล และสามารถพัฒนาประเทศได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของประเทศ รวมถึงเป็นการอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณีและเอกลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป โดยจากแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ได้เน้นไปที่หลักการพึ่งพาตนเอง 5 ประการดังนี้

ความพอดีด้านจิตใจ คือต้องเป็นคนที่มีจิตสำนึกดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความเข้มแข็ง เอื้ออาทรและมักจะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนเสมอ

ความพอดีด้านเทคโนโลยี เป็นการรู้จักนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ และต้องรู้จักที่จะพัฒนาเทคโนโลยีด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งจะทำให้เกิดความพอเพียงและเกิดประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเรา

ความพอดีด้านสังคม คือการรู้จักสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมด้วยการร่วมมือ ร่วมใจกันผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียว การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงมีกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้ เกิดรากฐานที่มั่นคงและแข็งแรง

ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือการรู้จักนำทรัพยากร ธรรมชาติมาใช้อย่างเหมาะสมและฉลาดรอบคอบ รวมถึงการจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อไม่ให้เกิด ความสมดุลและยั่งยืน

ความพอดีด้านเศรษฐกิจ คือการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียง รู้จักที่จะ เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายด้วยวิธีต่าง ๆ ซึ่งจะคำนึงถึงฐานะของตนเองเป็นหลัก เศรษฐกิจพอเพียง ไม่เพียงแต่นำมาประยุกต์ใช้ในภาคเศรษฐกิจและชนบท แต่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับภาคเศรษฐกิจ อื่น ๆ ได้ โดยยึดหลักการดังกล่าวมาเป็นตัวช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจในภาคนั้น ๆ

2.1.3 คุณลักษณะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คุณลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือ ภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้า และบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้อง พึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของเศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการ ดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามอัตภาพและไม่หลงใหลไปตาม กระแสของวัตถุ นิยม มีอิสรภาพเสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด หลักการพึ่งตนเอง ซึ่งจำแนกโดย ยึดหลักสำคัญ 5 ประการ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549) คือ

1) ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่คนที่มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติ โดยรวมมีจิตใจ เอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2) ด้านสังคม ชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชน ที่แข็งแรงเป็น อีสระ

3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

4) ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดีจึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง

5) ด้านเศรษฐกิจ เดิมนี้พัฒนามุ่งมุงที่การเพิ่มรายได้และไม่มีการมุ่งที่จะลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและพออยู่พอใช้

คุณลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียง (กรมประชาสัมพันธ์, 2557)เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติตนบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ความพอเพียงที่ประกอบกันขึ้นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความเหมาะสมของการดำเนินงาน ทั้งในแง่ของขนาดที่ไม่เล็กเกินไปหรือไม่ใหญ่จนเกินตัว แต่เป็นไปตามอัตภาพและสภาพแวดล้อม และในแง่ของจังหวะเวลาที่ไม่เร็วเกินไปหรือไม่ช้าจนเกินไป แต่รู้จักทำเป็นขั้นตอนเพื่อให้การดำเนินงานมีความก้าวหน้า โดยที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาที่จะดำเนินงานใด ๆ ด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบไม่ย่อท้อ ไร้อคติ คำนึงถึงเหตุและปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้อง ดีงาม เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การจัดองค์ประกอบของการดำเนินงานให้มีสภาพพร้อมรองรับต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี เงื่อนไขของเศรษฐกิจพอเพียง

การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ประกอบด้วย ความรอบรู้ คือ ความรู้ลึกในงานที่ทำและความรู้กว้างในสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำ ความระลึกรู้ (สติ) คือ การยั้งคิดพิจารณาและรู้ทันสภาวะการณ์

ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะกระทำการใด ๆ และ ความรู้ซัด (ปัญญา) คือ การเห็นและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างชัด ถูกต้องตามเหตุตามผลและตามจริง

เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปอย่างดั่งงาม ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต คือ ความประพฤติชอบ มีการพูดและการกระทำซื่อตรงต่อหน้าที่ การงาน ต่อตนเอง และต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง และไม่เอาเปรียบ เอาเปรียบความอดทน มีความเพียร คือ ความบากบั่น ความกล้าแข็ง มีความหนักแน่น ไม่ท้อถอย ทำให้การดำเนินงานรุดหน้าเรื่อยไปจนประสบผลสำเร็จ และความรอบคอบระมัดระวัง คือ การพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในทุกแง่ทุกมุมก่อนที่จะดำเนินงาน เพื่อมิให้เกิดความผอแอมและพลั้งพลาด

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางในการปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กรโดยคำนึงถึงความพอประมาณ กับศักยภาพของตนเองสภาวะแวดล้อมและสังคม เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยอาศัยความมีเหตุมีผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ภายใต้อันฐานการมีความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบ และระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนกัน การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของชุมชนเพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้านเกี่ยวกับแนวคิดและการดำเนินงาน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดภายในชุมชน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากพื้นที่ของชุมชน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับชุมชน ซึ่งบุคคลในชุมชนจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้นและเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเป็นเจ้าของและผู้กพันกับชุมชน ผลลัพธ์สุดท้ายคือ ชุมชนมีคุณภาพ

สากล สติตวิทยาหันท (2532: 116) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมนั้นเกี่ยวข้องกับทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วยการให้ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจในการดำเนินการ การปฏิบัติการและผลประโยชน์ของการพัฒนานั้น ๆ การมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนตระหนักถึงสถานการณ์ของเขา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนดและการดำเนินการของชุมชนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม

รับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบถึงตัวชุมชนเอง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับในความสามารถของชุมชน เป้าหมายว่า สามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและมีการชี้แนะในทางที่ถูกต้อง

สุภางค์ จันทวานิช (2553: 1) มีความเห็นว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นวางแผนการตัดสินใจดำเนินการ การติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมอาจเป็นการเข้าร่วมโดยตรงหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นเข้าร่วม โดยที่ผู้เข้าร่วมอาจอยู่ในฐานะผู้กระทำ (Actor) หรืออยู่ในฐานะผู้รับผลประโยชน์ (Beneficiary) ก็ได้

กิตติภูมิ ทธิญาญ (2561) อธิบายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมมือ ร่วมใจ ประสานงาน ความรับผิดชอบ หรือหมายถึงการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยดำเนินการอย่างถูกจังหวะและเหมาะสมตั้งด้วยความรู้สึกผูกพันและสามารถเชื่อถือ

สันติชัย เอื้องประสิทธิ์ (2561) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้นผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

นอกจากนี้ สถาบันพระปกเกล้าได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปรัชญา เวชสารัชช (2528 : 5) ให้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า เป็นการเข้ามาเกี่ยวข้องของชุมชน โดยการใช้ความพยายาม หรือ ใช้ทรัพยากรบางอย่าง ส่วนตนในกิจกรรม ซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาของชุมชน และองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. มีชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา
2. ผู้เข้าร่วมได้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน หรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินทุน วัสดุในกิจกรรมการพัฒนา เป็นต้น

ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมทั้งในปัจจุบันและอนาคตจะเน้นเรื่องการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมคิดริเริ่ม ร่วมพิจารณาตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมกระทำ ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ และร่วมกันบำรุงรักษามากกว่าการร่วมสมทบในรูปแบบอื่น ๆ แม้ว่าจะยังคงอยู่ในหลักการที่จะให้ร่วมสมทบเรื่องวัสดุ เงิน แรงงานก็ตาม

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 25) ยังระบุไว้อีกว่า การทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหา อันมีผลกระทบมาถึงตัวของชุมชนเองและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน

ที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า “มนุษย์ ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและ เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วย ความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง”

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2543 : 26) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจการต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อการพัฒนาชนบท โดยระบุว่าความหมายของการมีส่วนร่วม ครอบคลุมทั้งความสามารถ เวลาและโอกาสที่จะมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกิจการของชุมชนเป็นจุดหมายของการพัฒนา การพึ่งตนเองได้ของคนในชนบท ดังนั้น การพัฒนาจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ ของชุมชนทำให้เกิดการเรียนรู้และการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนา

สากล สติวิทยานันท์ (2532 : 166) กล่าวว่า การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ต้องถิ่นเกิดจากแนวคิด 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและความกังวลร่วมกัน โดยเกิดจากปัจเจกบุคคล
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันมุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา การมี ส่วนร่วมยังเกิดแนวคิดอื่น คือ ความศรัทธา ความเกรงใจ และอำนาจบังคับ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วม ยังเป็นแนวความคิดพื้นฐานของวิธีการพัฒนาชุมชน คือ การช่วยให้ชุมชนช่วยตนเองได้ (Help the People to Help Themselves)

กรมทรัพยากรน้ำ (2557: 3) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่ครั้งเดียวจบและควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมายหรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้ตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกันอีกด้วยขั้นตอนและลักษณะของการมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980: 85) ได้จำแนกขั้นตอนหรือประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 เรื่อง คือ การตัดสินใจ (Decision Making) การดำเนินการ (Implementation) การรับผลประโยชน์ (Benefits) และการประเมินผล (Evaluation) ดังแผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ซูเกียรติ ภัยลี (2536: 19-21) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมประกอบด้วย ปัจจัยดังนี้

1. ด้านบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ
2. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา ขนาดครอบครัว อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และความยาวนานในการอยู่อาศัย
3. ด้านการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อสื่อสารทั้งการสื่อสารมวลชนและสื่อบุคคล นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1. ชุมชนต้องมีเวลาว่างพอที่จะมาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มได้กำหนดไว้ 2. ชุมชนต้องไม่เสียเงินทองมากเกินไปกว่าที่คาดว่าจะได้รับผลตอบแทน 3. ชุมชนต้องมีความสนใจในสิ่งที่ตนหรือกลุ่มจะต้องกระทำ 4. ชุมชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย 5. ชุมชนต้องไม่รู้สึกรบกวนหรือกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคม

จะเห็นได้ว่า ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งการบริหารงานด้านอื่น ๆ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น การตัดสินใจเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้กระทำการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา จึงจะถือว่าเป็น การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนหรือองค์กร ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถกำหนดความต้องการที่แท้จริงในการแก้ปัญหาของท้องถิ่นด้วย ตนเองได้ ต่อไปนี้จะเป็นการประยุกต์ใช้การมีส่วนร่วมกับการบริหารงาน ซึ่งแนวทางดังกล่าวถือเป็น หัวใจของการพัฒนาท้องถิ่นอีกแนวทางหนึ่งเช่นกัน

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของชุมชนจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยแต่ปัจจัยให้ความเหมาะสมและผลประโยชน์ที่แตกต่างกันของแต่ละระดับ เช่น สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตลอดจนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้ต้องมีองค์ประกอบหรือปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจให้มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่มีผลก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุดคือ แรงจูงใจ และภาวะ ของบุคคล (ผู้นำ) ตลอดจนบุคคลต้องมีคุณสมบัติของการมีส่วนร่วมด้วย ดังรายละเอียดที่มาสโลว์ ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาที่สนใจศึกษาความต้องการของมนุษย์โดยพยายามกำหนดว่าอะไรที่เป็นเหตุทำให้มนุษย์สร้างและรักษาพฤติกรรมนั้นไว้ ต่อมามาสโลว์ได้กำหนดแนวคิดทฤษฎี ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) โดยเนื้อหาที่สำคัญของทฤษฎีนี้ มีดังนี้ (สุพานี สฤกษ์วานิช, 2552: 199)

1. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการ ซึ่งความต้องการนั้นมีอยู่มากมายหลายอย่าง และความต้องการจะมีตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย
2. ความต้องการเหล่านั้น อาจจัดลำดับขั้นได้ 5 กลุ่ม จากลำดับความต้องการขั้นพื้นฐานไปสู่ความต้องการขั้นสูง ดังนี้

2.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย ได้แก่ ความต้องการพื้นฐานในปัจจุบัน เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

2.2 ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2.3 ความต้องการทางด้านสังคม เป็นความต้องการที่จะมีเพื่อน มีกลุ่ม มีคนที่เรารักไว้วางใจและรักเรา เพราะธรรมชาติมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ไม่ชอบอยู่โดดเดี่ยว

2.4 ความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ คือ ต้องการให้คนอื่นเห็นคุณค่า เห็นความสำคัญ และยอมรับในความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่

2.5 ความต้องการที่จะสมหวังในชีวิต บรรลุถึงสิ่งที่เป็นสุดยอดปรารถนา (Self-Realization หรือ Self-Actualization) โดยใช้ความสามารถสูงสุด เพื่อให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวังในชีวิต ซึ่งผู้บริหารจะช่วยตอบสนองความต้องการส่วนนี้ได้ โดยการมอบหมายงานที่ยากและท้าทายให้

3. ความต้องการใดที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เกิดเป็นแรงจูงใจในอีกต่อไป ความต้องการจะเคลื่อนต่อไปสู่ความต้องการในระดับที่สูงขึ้น

ซึ่งทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์นี้มุ่งอธิบายเนื้อหาของทฤษฎีการจูงใจว่าสาเหตุของพฤติกรรมมาจากสภาพภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความต้องการต่าง ๆ เมื่อความต้องการในแต่ละระดับได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจแล้ว จะกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการในระดับสูงขึ้นไปอีก มัลลิกา ต้นสอน (2544: 35) กล่าวว่า ถ้าความต้องการของบุคคล ไม่ได้รับการตอบสนอง อาจก่อให้เกิดความไม่พอใจ ความคับข้องใจ ความเครียด หรือความขัดแย้งขึ้นได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการบริหารงานจากที่กล่าวมาข้างต้นการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ว่ารูปแบบใด ลักษณะขั้นตอนหรือการได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมและปัญหาอุปสรรค ที่ทำให้ชุมชนไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ช่วยเหลือ แสดงความคิดเห็น แนะนำกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะทำให้การจัดการในท้องถิ่นนั้นเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของชุมชนนั้น วิธีการสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมควรคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานทั้งสิ่งจูงใจ ช่องทางในการ เข้าถึงในการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ควรพิจารณาถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามีความจำเป็น หรือสำคัญ อย่างไรด้วยเช่นกัน การมีส่วนร่วมของชุมชน ย่อมมีความเกี่ยวข้องกับผลกระทบทางสังคมซึ่ง ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการมิได้จำกัดเพียงปัจจัยใด ปัจจัยหนึ่งและการกระทำของบุคคลในเรื่อง ใดก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น เป้าประสงค์ ความเชื่อ และค่านิยม ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สืบทอดกันมา รวมทั้งความคาดหวัง ความผูกพัน และความสามารถของบุคคลที่เป็น ผู้กระทำซึ่งการมีส่วนร่วมด้านธุรกิจและด้านการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมจากผู้ร่วมงานจะ ทำให้มีประสิทธิผลดีขึ้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

McGregor (1960 อ้างถึงใน เพียงใจ เรืองฤทธิ์, 2550: 98) เป็นนักคิดทั้งในยุคนุษย์สัมพันธ์ และพฤติกรรมศาสตร์ โดยทฤษฎีที่มีชื่อเสียงของ แมคเกรเกอร์คือ ทฤษฎี X และทฤษฎี Y

ทฤษฎี X มีสมมติฐานว่าคนส่วนมากเกียจคร้าน ไม่อยากทำงาน ชอบหลีกเลี่ยงงาน แสวงหาแต่ความสบาย ดังนั้นจะต้องใช้วิธีบังคับ สั่งการ และควบคุมดูแลให้คนตามทฤษฎี X ให้ทำงาน

ทฤษฎี Y มีสมมติฐานว่า การกระทำของมนุษย์นั้นไม่ได้เป็นผลของการบังคับ แต่เป็นการกระทำที่เกิดจากความเต็มใจ คนแต่ละคนมีความคิดสร้างสรรค์ อยากทำงาน มีความรับผิดชอบในตนเอง และอยากมีชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นต้องดึงศักยภาพของบุคคลออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ และจูงใจ คนอย่างเหมาะสมจะช่วยให้คนงานสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้ โดยสรุปทฤษฎี Y ของแมคเกรเกอร์ จะเน้นด้านมนุษย์สัมพันธ์ ดังนี้

1. มีแนวคิดว่ามนุษย์เป็นผู้ที่ชอบสังคมอยู่คนเดียวไม่ได้ต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ระบบสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีการพัฒนาตนเอง มนุษย์มักจะรู้จักตนเองดีและรู้จักขีดความสามารถของตน

2. ผู้นำ ต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อประชาชนในชุมชน และควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้ผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้สึกรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย ทั้งที่เป็นเป้าหมาย

3. ชุมชนแต่ละแห่งควรให้โอกาสแต่ละคนได้แสดงความสามารถในการปฏิบัติงานให้มากที่สุด ถ้าผู้นำสร้างบรรยากาศให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในงาน มีโอกาสแสดงความสามารถได้เต็มที่จะส่งผลดีต่องานและความรู้สึกผูกพันกับชุมชน

ประทีป จันทรสิงห์. (2549) กล่าวว่า ได้มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ลักษณะการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม และกระบวนการหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประเด็น ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญ ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนการติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ

แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สุริย์ จันทรมาลี (2541) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่กลุ่มบุคคล ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ร่วม ความคิด ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมทุนทรัพย์ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมแสดงความคิดเห็นสร้างสรรค์และร่วมพัฒนา

จุฬารัตน์ โสตะ (2543) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหารและประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติปัญญา ก็คือ การให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (Commitment) ต่อภารกิจและองค์กรในที่สุด

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ นั่นคือ การร่วมค้นปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

อรทัย ก๊กผล (2546) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนคติและแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ, การรับรู้, การเรียนรู้, การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

นรินทร์ชัย พัฒน์พงศา (2547) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนแบ่งในอำนาจการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ของการดำเนินงานในหน่วยงาน เป็นผลให้เกิดสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมได้เป็นผู้มีความคิดริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเอง ที่จะดำเนินการตามที่ริเริ่มนั้น และการมีส่วนร่วมคือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายาม ที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ โดยกลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

วันชัย วัฒนศักดิ์ (2549) ได้สรุปความหมายของการทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้น ไม่ว่าจะ เป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการที่ศึปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วม หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ, เต็มใจและสบายใจ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2550) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ทางความคิด, จิตใจ, อารมณ์และทางกาย การมีส่วนร่วมมีความหมายมากกว่าการเป็นส่วนหนึ่ง (Sense and belonging) การมีส่วนร่วมมีความหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and qualitative) การมีส่วนร่วมครอบคลุมทั้งมิติด้านความสามารถ เวลา และโอกาสที่จะมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำ (Action) จึงมีทั้งผู้กระทำ (The actor) ผู้ถูกกระทำหรือผู้รับผล (The recipient) และสาธารณชน (The public) ผู้เป็นบริบทของการกระทำ

มธุรดา ศรีรัตน์ (2554) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ การวางแผนปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดจากการบริหารงานในองค์กร

คณินิจ อนุโรจน์ (2548) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า เป็นการสร้างความตระหนักในการพัฒนาในเรื่องใดก็ตามนั้น ยิ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด โอกาสความสำเร็จก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย แต่เป็นไปได้ที่องค์กรขนาดใหญ่จะนำบุคลากรทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์กร แต่การนำผู้บริหารระดับกลางเข้ามามีส่วนร่วมไม่ใช่เรื่องยาก (คนกลุ่มนี้จะเป็นตัวแทนของเราไปสร้างการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการต่อไป) การสร้างความตระหนักต้องเริ่มจากการให้ข้อมูลที่เป็นจริงขององค์กร (นำเขาเข้ามาร่วม SWOT องค์กร) ทุกคนต้องร่วมรับรู้ปัญหาขององค์กรทุกคนร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ร่วมสร้างแผนยุทธศาสตร์ (strategic partner) ร่วมกันหาว่าตัวชี้วัดสู่ความสำเร็จร่วมกัน (Key Performance Indicator-KPI) เราจะทำอย่างไร และติดตามประเมินอย่างไร การมีส่วนร่วมเป็นการ

นำเขาเข้ามาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และร่วมกันที่จะนำพาองค์กรสู่เป้าหมายร่วมกัน นั่นคือต้องรวมใจคนขององค์กรให้เป็นหนึ่งเดียวให้ได้ (engagement) การมีส่วนร่วมจึงเป็นเองที่มีความสำคัญยิ่ง

Batten (อ้างถึงใน พัชรี พงษ์ศิริ, 2541) สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่าต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยถือเสมือนว่าเป็นแบบฝึกหัดในการพัฒนาคน ให้ต้องใช้ความคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการเองอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นหนทางทำให้สมองของคนเกิดการพัฒนา รวมทั้งต้องยึดหลักต่อไปนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ 1) หลักการช่วยตนเอง 2) หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม และ 3) หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

Richardson Ann (1983) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่ผู้นำอนุญาตให้ผู้ตามจำนวนมากที่สุดที่จะทำได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด เป็นต้นว่า การยอมให้ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแม้กระทั่งเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาด้วย

Koontz & other (1986) กล่าวว่า การให้มีส่วนร่วมเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารต้องการให้ได้รับการสนับสนุนที่เข้มแข็ง อันมีผลมาจากการวิจัยและทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจที่ตระหนักถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม และการสร้างการยอมรับนับถือ

Putti J.M. (1987) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมทุกกิจกรรม กระบวนการตัดสินใจของกลุ่มจะเกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมมี 4 ประการ คือ

- 1) เป็นความพยายามที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและความรู้สึก
- 2) เป็นการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ
- 3) เป็นการให้บุคคลรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน
- 4) เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วม ซึ่งคำนึงถึงความสมดุล การมีส่วนร่วมที่แท้จริงกับการมีส่วนร่วมมากเกินไป

Davis and Newstrom (1989) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคน ที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่ม หรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ช่วยเหลือ (Contribution) และร่วมรับผิดชอบ (Responsibility)

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ไม่ว่าจะป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนในการร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน บุคคลจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้น และเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

อดิศร วงศ์คงเดช (2539) กล่าวว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ชุมชนได้ประโยชน์ในการมีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพดังนี้

- 1) ชุมชนตระหนักในปัญหาของตนเอง และตระหนักที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของตนเอง
- 2) ชุมชนมีโอกาสใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่ในรูปของความคิด การตัดสินใจ และการกระทำได้อย่างเต็มที่
- 3) เป็นการระดมทรัพยากรมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดชุมชน
- 4) ชุมชนจะมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ ทำให้การพัฒนามีความมั่นคงถาวร และประหยัด
- 5) เป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถ และพลังชุมชนในการพึ่งตนเอง
- 6) เป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย
- 7) ชุมชนรับผิดชอบและมีอำนาจสูงสุดในการพัฒนาชุมชนตนเอง
- 8) เป็นการแสดงออกถึงความเคารพ นับถือ เชื่อใจไว้วางใจ รักและศรัทธาในชุมชนว่ามีความรู้ความสามารถ

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิพื้นฐานอันชอบธรรมของคนทุกคนที่ต้องเคารพให้การยอมรับ และยกย่อง โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของเขา
- 2) งานพัฒนาเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องให้คนหมู่มากเหล่านี้มีสิทธิมีเสียงในการแสดงออก

3) กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมา ยังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสและยากจน และในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนผู้ได้เปรียบมีโอกาสมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาใหม่ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น

4) ประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่า มีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยวิธีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปของการรวมกลุ่ม และจัดตั้งองค์กรประชาชน ในขณะเดียวกัน มีตัวอย่างของโครงการที่ล้มเหลวจำนวนมาก อันเนื่องจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

5) การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่ม หรือของกลุ่ม (Group action) อันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขา และในขณะเดียวกันก็ได้ประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วยการมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

6) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าไร ยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น

7) ประชาชนย่อมรู้ว่าตนเองนั้นต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และอยากจะแก้ปัญหอย่างไร ถ้าให้โอกาสแก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา ย่อมช่วยให้โครงการต่าง ๆ สสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่า

8) การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้การปฏิบัติการทางสังคม (Social action) เป็นไปอย่างสงบสันติ ก่อให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่มีระเบียบ เป็นระบบ และเป็นที่ยอมรับทุกฝ่าย

9) เป็นนโยบายของรัฐในปัจจุบัน ที่ให้ทุกโครงการที่ลงสู่ชนบท ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นตามปรัชญาของการพัฒนา

ณรงค์ ฌ เชียงใหม่ (2545) กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีความสำคัญคือ

1) ประชาชนยอมรับในโครงการนั้น และเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

2) ประชาชนมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของมากขึ้น

3) ลดความขัดแย้ง การดำเนินการโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น

4) โครงการจะให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากขึ้น และระดมทรัพยากรในการพัฒนา

5) ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชน

สนธิยา พลศรี (2550) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้หลายประการดังนี้

- 1) เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกระดับ
- 2) สอดคล้องกับปรัชญา แนวความคิด และหลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน
- 3) เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนและท้องถิ่น
- 4) นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน
- 5) ทำให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและชุมชน
- 6) เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคล กลุ่มและองค์กรในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ
- 7) เป็นการสร้างความพึงพอใจร่วมกัน มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม ไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในชุมชน
- 8) ทำให้เกิดความรัก ห่วงแทน รับผิดชอบ และเป็นเจ้าของชุมชน
- 9) เป็นกระบวนการสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ
- 10) ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพราะเป็นการพัฒนาคนในชุมชน โดยคนในชุมชนและเพื่อคนในชุมชนอย่างแท้จริง รัฐบาลเป็นเพียงผู้สนับสนุนในบางส่วนนั้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กร การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจ ความสมัครใจ สามารถตัดสินใจได้เอง การมีส่วนร่วมจะช่วยลดความขัดแย้ง เกิดความรู้สึกร่วมกัน รู้สึกเป็นเจ้าของมากขึ้น จึงจะทำให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืน

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมนั้นได้มีนักวิชาการกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

พรทิพย์ คำพอ และคณะ (2544) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นอยู่ที่การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การริเริ่ม การวางแผน การตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบ ตลอดจนการร่วมประเมินผล มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเรื่องของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมดังนี้ ความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการคือ

- 1) การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นว่า มีปัญหาสาเหตุการแก้ไขปัญหา ด้านการคิดว่าจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยใช้ประโยชน์จากแรงงาน ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่

2) การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการ ด้วยการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถด้านประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่ เพื่อแก้ไขปัญหาเดือดร้อน สนอง ผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่

3) การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปัจจัยดำเนินงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน

สำหรับปัจจัยที่ผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ปัจจัยคือ

- 1) ปัจจัยภายในตัวบุคคล เป็นแรงผลักดันหรือจุดใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล
- 2) ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและ การเมือง
- 3) ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น
- 4) รางวัลตอบแทน คือ ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา โดยหวังประโยชน์ตอบแทน

Uphoff and Goldsmith (1979, อ้างถึงใน ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา, 2544) ได้กล่าวถึงสิ่งที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมว่า คุณสมบัติหรือภูมิหลังของแต่ละบุคคลอาจจะเป็นตัวแปรสำคัญต่อการให้ความร่วมมือร่วมใจ หรือการเข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนา ได้แก่

- 1) อายุและเพศ
- 2) สถานภาพของครอบครัว
- 3) ระดับการศึกษา
- 4) ชั้นทางสังคม
- 5) อาชีพ
- 6) ระดับของรายได้ และที่มาของรายได้
- 7) ระยะเวลาของการอยู่อาศัยในชุมชนนั้น
- 8) ชนิดของโครงการและกิจกรรม
- 9) การเป็นผู้เช่าที่ดินหรือมีสถานภาพเป็นลูกจ้าง

Reeder (1998, อ้างอิงถึงใน สิริวรรณ เดชวิถิ, 2544) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้ 11 ประการ ดังนี้

- 1) การปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคล ดูเหมือนจะเลือกวิธีปฏิบัติซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตัวเอง
- 2) มาตรฐานคุณค่าบุคคล และกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตัวเอง

- 3) เป้าหมายบุคคล และกลุ่มบุคคล ดูเหมือนจะส่งเสริม ป้องกันและรักษาเป้าหมายของตัวเอง
- 4) ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลบางครั้งมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา
- 5) บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติดตามแบบที่ตนคาดหวังว่าจะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วย
- 6) การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนเองต้องกระทำเช่นนั้น
- 7) การมองแต่ตัวเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าตนเองต้องกระทำเช่นนั้น
- 8) นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีนิสัยชอบกระทำ เมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ
- 9) โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลจะมีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติงานของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำเช่นนั้น
- 10) ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้าร่วมในกิจกรรมบางอย่างที่ตนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำสถานการณ์เช่นนั้น
- 11) การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขารู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนที่ดี

กระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา (2544) ได้นำแนวคิดของไพร์ตัน เตชะรินทร์ มาสรุปถึงการมีส่วนร่วมว่า บุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ ควรมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาในเรื่องต่อไปนี้

- 1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนจนความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมคิด และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
- 3) ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อขจัดปัญหา และแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
- 4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

- 5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และของหน่วยงาน
- 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
- 8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อดิน รพีพัฒน์ (2547) ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมพัฒนา

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมสามารถประมวลได้เป็น 3 ส่วนคือ

1) ส่วนของการวางแผนพัฒนา จะเริ่มต้นตั้งแต่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา การกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา และพัฒนาการศึกษาชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน จัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ ตลอดจนการกำหนดพิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะนำไปสนับสนุนการจัดและพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ

2) ส่วนของการจัดและดำเนินการตามแผนงานโครงการ เป็นส่วนที่ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในโครงการ โดยการร่วมมือช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหาร และประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

3) ส่วนของการประเมินผลโครงการ เป็นส่วนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ การติดตามประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินความก้าวหน้าหรือผลสรุปรวมทั้งโครงการ

Fornaroff (1980) กล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วย

- 1) การวางแผน ซึ่งรวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล
- 2) การดำเนินงาน
- 3) การใช้บริการจากโครงการ
- 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

Cohen and Uphoff (1986) ได้จำแนกชนิดของการมีส่วนร่วมเอาไว้ 4 ประเภท ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ (Decision making) ในกระบวนการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องที่ต้องดำเนินไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินโครงการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจำทำประโยชน์ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงานและงบประมาณ และการขอความช่วยเหลือ

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ อันเกิดจากโครงการนั้น ๆ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาการกระจายผลประโยชน์ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลโครงการ (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งที่สำคัญที่ต้องสังเกต คือ ความคิดเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

3. ภูมิปัญญา

3.1 ความหมาย ความสำคัญ

3.2 ประเภท

4. เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด

4.1 ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านโรงหวด

ประวัติชุมชนบ้านโรงหวด หมู่บ้าน “บ้านโรงหวด” เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรี อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ห่างจากอำเภอนครชัยศรีประมาณ 3 กิโลเมตร “บ้านโรงหวด (เดิมเรียกตำบลท่าเรือ) ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านโรงหวดปัจจุบัน ส่วนชื่อโรงหวดนั้น คำว่า โรงหวดไม่ได้มาจากการปั้นหวดที่ใช้นั่งข้าวเหนียว แต่มาจากหวดน้ำตาล ข้าวรากรชันผู้ใหญ่ในสมัยนั้นสั่งให้ชาวบ้านปั้นหวดทรงเดียวกับหวดนั่งข้าวเหนียวแต่มีขนาดใหญ่กว่าไม่เจาะรูที่ก้น เพื่อใส่น้ำตาลไปขายที่สุพรรณบุรี จนเป็นที่นิยมกัน ท่านจึงให้ชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “โรงหวด” ชาวบ้านในหมู่บ้านแห่งนี้จะยึดอาชีพปั้นหวดขายกันตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา นอกจากนี้

ปั้นหวดแล้วยังมี ปั้นกะทะ ปั้นอ่าง ปั้นที่รองกระถาง โดยการปั้นของชาวบ้านเขาใช้วิธีการ “ซักแป้นถีบ” ส่วนเตาเผายังคงมีลักษณะเดิมที่สร้างกันขึ้นมาเองจนถึงปัจจุบัน ส่วนการทำไรไถนา ขุดดิน เป็นหน้าที่ของผู้ชาย ในเรื่องการจำหน่าย จะมีชาวมอญจากปากเกร็ด เมืองปทุมธานี นำเรือมารับเครื่องปั้นดินเผาจากบ้านโรงหวดแห่งนี้ไปจำหน่ายในที่ต่าง ๆ เป็นประจำจวบจนถึงปัจจุบันนับว่าเครื่องปั้นดินเผา “บ้านโรงหวด” เป็นผลิตภัณฑ์มีตำนานเก่าแก่เป็นเวลาร้อยปีมาแล้ว ภาชนะดินเผาในครัวเรือน ของช่างปั้นบ้านโรงหวดที่นิยมใช้ในอดีต แป้นหมุนสมัยก่อนเป็นรูปคล้ายล้อเกวียน ต้องใช้เท้าถีบ ชาวบ้านเรียกว่า “ซักแป้นถีบ” เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคนสมัยก่อน

พื้นที่ บ้านโรงหวดตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอนครชัยศรีหรือยูริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี (ท่าจีน) ห่างจากที่ว่าการอำเภอนครชัยศรี ประมาณ 3 กิโลเมตร

เขตพื้นที่

ทิศเหนือ	ติดกับ ตำบลสัมปทวน ตำบลวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	ติดกับ ตำบลไทยवास อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันออก	ติดกับ บ้านกลาง หมู่ 3 ตำบลจรัญราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันตก	ติดกับ บ้านท่าเรือ หมู่ 1 ตำบลจรัญราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

อาชีพ ประชาชนในชุมชนบ้านโรงหวดส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำสวน ค้าขาย และรับจ้าง

ความสำคัญของบ้านโรงหวดในสมัยรัชกาลที่ 4 ตามหมายรับสั่ง ร.4 จ.ศ.1220 เลขที่ 41/3 ซึ่งอ้างถึงในเอกสารหมายเลข 8 เรื่องเสด็จพระราชดำเนินทรงก่อพระปฐมเจดีย์เมืองนครไชยศรี ปีมะเมีย สัมฤทธิ์ว่า กำหนด ณ วัน ๓^๑ ๕ ค่ำ ปีมะเมีย ยังเป็นนพศก เพลาค่ำ จะเสด็จพระราชดำเนินทางเรือพระที่นั่งสยามอรสมุพล แต่พระที่นั่งหลังคพิมาน ไปประทับที่วัดไชยพุทธขามลา ครั้น ณ วัน ๔^{๑๐} ๕ เพลาย่ำรุ่งจะเสด็จกระบวนช้างโดยสถลมารค ไปประทับแรมที่พลับพลาบ้านศาลเจ้าโรงหวดคืนหนึ่ง

ณ วัน ๕^{๑๑} ๕ ค่ำ เข้าเสด็จทางชลมารคไปพระปฐมเจดีย์” จะเห็นได้ว่าบ้านโรงหวดนี้มีมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 และ บริเวณหมู่บ้านโรงหวดนี้ยังคงเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ เคยเสด็จมาประทับแรม เพื่อเสด็จพระราชดำเนินต่อโดยชลมารค มาทรงก่อองค์พระปฐมเจดีย์ เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2400 (ข้อมูลอ้างอิงจากแบบรายงานผลการคัดเลือกสินค้าและบริการด้านวัฒนธรรมสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม กุมภาพันธ์ 2557)

ความสำคัญของบ้านโรงหวดในสมัยรัชกาลที่ ๔ ตามหมายรับสั่ง ร.๔ จ.ศ.๑๒๒๐ เลขที่ ๔๑/๓ ซึ่งอ้างอิงในเอกสารหมายเลข ๘ เรื่องเสด็จพระราชดำเนินทรงก่อพระปฐมเจดีย์เมืองนครไชยศรี ปีมะเมีย สัมฤทธิ์ว่า กำหนด ณ วัน ๓^๕ ค่ำ ปีมะเมีย ยังเป็นพศก เพลาค่าจะเสด็จพระราชดำเนินทางเรือพระที่นั่งสยามอรสมุผล แต่พระที่นั่งขลังคพิมาน ไปประทับที่วัดไชยพฤกษมาลา ครั้น ณ วัน ๔^{๑๐} ๕ เพลาย่างรุ่ง จะเสด็จกระบวนช้างโดยสถลมารค ไปประทับแรมที่พลับพลาบ้านศาลเจ้าโรงหวดคืนหนึ่ง ณ วัน ๕^{๑๑} ๕ ค่ำ เข้าเสด็จทางชลมารคไปพระปฐมเจดีย์” จะเห็นได้ว่า บ้านโรงหวดนี้มีมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ และบริเวณหมู่บ้านโรงหวดนี้ยังคงเคยเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เคยเสด็จมาประทับแรม เพื่อเสด็จพระราชดำเนินต่อโดยชลมารค มาทรงก่อองค์พระปฐมเจดีย์ เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๐๐

บ้านโรงหวดนั้นมีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำนครชัยศรี (แม่น้ำท่าจีน) ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ทำสวน ทำไร่ นา มีลำคลองธรรมชาติ คลองส่งน้ำผ่านหลายสาย และเป็นพื้นที่ซึ่งมีดินเหนียวเหมาะแก่การทำเครื่องปั้นดินเผาคุณภาพดี ราษฎรในหมู่บ้านโรงหวดจึงมีอาชีพทางด้านเกษตร เพาะปลูกเพาะชำต้นไม้ การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน การปั้นกระถางและเครื่องปั้นดินเผารูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น ปัจจุบันบ้านโรงหวดมีชื่อทางราชการว่า “บ้านสวนกล้วย (โรงหวด)”

4.2 ภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด

องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ความสำคัญเครื่องปั้นดินเผา “บ้านโรงหวด” แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผา “บ้านโรงหวด” ซึ่งในอดีตเป็นสถานที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเครื่องใช้ในครัวเรือนที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของเมืองนครชัยศรี โดยการสืบทอดการทำเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านในหมู่บ้านมานานแล้วร่วม 150 กว่าปี โดยในสมัยก่อนผู้หญิงในหมู่บ้านทุกคน พอจบ ป.4 ด้วยความอยากเป็นช่างปั้นที่มีฝีมือ ก็จะเริ่มมารับจ้างลับแป้นหมุนที่เป็นอุปกรณ์ในการปั้นก่อน และเริ่มจดจำขั้นตอนการปั้น ส่วนหน้าที่ปั้นและการหวัดดูดินนั้นจะเป็นของผู้ชายในชุมชน ซึ่งปัจจุบันเหลือภูมิปัญญาที่มีความรู้ ความชำนาญในการสร้างสรรค์ชิ้นงานเพียง 1 คน เท่านั้น แต่ยังมีชาวบ้านที่เป็นผู้สูงอายุในชุมชนอีก 2-3 คน ที่ยังพอสามารถปั้นเครื่องปั้นดินเผา และถ่ายทอดความรู้นี้ได้

4.3 เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด

เครื่องปั้นดินเผา “บ้านโรงหวด” เป็นผลิตภัณฑ์มีตำนานเก่าแก่เป็นเวลาร้อยปีมาแล้ว ภาชนะดินเผาในครัวเรือน ของช่างปั้นบ้านโรงหวดที่นิยมใช้ในอดีต แป้นหมุนสมัยก่อนเป็นรูปคล้ายล้อเกวียน ต้องใช้เท้าถีบ ชาวบ้านเรียกว่า “ซักแป้นถีบ” เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคนสมัยก่อน ซึ่งเป็นหมู่บ้านแห่งนี้มีชื่อเสียงด้านการทำเครื่องปั้นดินเผา ปั้นหวดที่ใช้ซึ่งข้าวเหนียว

หวดน้ำตาล โดยมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในสมัยนั้นสั่งให้ชาวบ้านปั้นหวดทรงเดียวกับหวดหนึ่งข้าวเหนียว แต่มีขนาดใหญ่กว่าไม่เจาะรูที่ก้น เพื่อใส่น้ำตาลไปขายที่สุพรรณบุรี จนเป็นที่นิยมกัน

ในอดีตผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในการทำอาหาร เช่น หม้อข้าว หม้อแกง กระทะหุ เต่า ฟืน อ่างน้ำ หวดหนึ่งข้าวเหนียว และหวดใส่น้ำตาล เป็นต้น เครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้สามารถตั้งบนเตาไฟได้ ทนความร้อนและแข็งแรง การทำมีขั้นตอนหลายอย่าง ต้องใช้ความประณีตในทุกขั้นตอน ของการทำงาน ช่างปั้นจึงต้องมีประสบการณ์ ความชำนาญเป็นพิเศษ รูปแบบผลิตภัณฑ์เท่าที่สืบค้น จากคำบอกเล่าของชาวบ้านในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นประเภทของใช้ในครัวเรือน ได้แก่ หม้อข้าว หม้อแกง กระทะ หวดหนึ่งข้าวเหนียว หวดน้ำตาล หวดต้มเหล้า เป็นต้น

หวดเก่าสมัยโบราณและหวดหนึ่งข้าวเหนียวที่ชาวบ้านยังคงเก็บรักษาไว้

ภาพภาชนะดินเผาในครัวเรือน เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคนสมัยก่อน ของภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดที่ได้รับความนิยมนในอดีต

ภาชนะดินเผาในครัวเรือน ของช่างปั้นบ้านโรงหวดที่นิยมใช้ในอดีต

แป้นหมุนสมัยก่อนเป็นรูปคล้ายล้อ
เกวียน ต้องใช้เท้าถีบ
ชาวบ้านเรียกว่า “ซึกแป้นถีบ”

เครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคนสมัยก่อน

ภาพงานเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นฝีมือของภูมิปัญญาช่างปั้นบ้านโรงหวดที่นิยมใช้ในอดีต

อัตลักษณ์ (เอกลักษณ์) /จุดเด่นของผลิตภัณฑ์

เอกลักษณ์หรือจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ งานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดที่ควรค่าแก่การสืบสานคือกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมที่มีการสืบทอดกันเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 150 ปี โดยการนำทรัพยากรดินเหนียวที่หาได้ในชุมชน ซึ่งมีคุณสมบัติ เนื้อละเอียด แห้งช้า มีความเหนียวดี และมีสีน้ำตาลอมดำ มาใช้ในการขึ้นรูปชิ้นงาน โดยทุกขั้นตอนของการทำเครื่องปั้นดินเผานับตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมเนื้อดิน การขึ้นรูป ตลอดจนขั้นตอนของการเผาเครื่องปั้นดินเผา ที่ทำการเผาด้วยเตาฟืนแบบโบราณ และใช้ฟืนทางมะพร้าวเท่านั้น จึงทำให้ได้เครื่องปั้นดินเผาที่มีลักษณะเป็นเครื่องปั้นดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดา (Earthenware) ปราศจากการเคลือบสี หรือการตกแต่งด้วยสารเคมีใด ๆ บนชิ้นงาน ดังนั้นงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด จึงเป็นชิ้นงานที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคไม่มีสารพิษเจือปน เนื้อดินปั้นเป็นสีแดงอมน้ำตาล

กระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด

การผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ยังคงอนุรักษ์ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติในการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ดินเหนียวก็ได้จากแหล่งดินเหนียวในพื้นที่บ้านโรงหวด หมู่ที่ 2 ตำบลจิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แห่งเดียวที่มีดินเหนียวคุณภาพดีได้มาตรฐาน ปลอดภัยไม่มีสารพิษเจือปน ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย สามารถใช้เป็นภาชนะในการหุงต้มประกอบอาหารรับประทานได้ ส่วนประกอบของการผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด มีองค์ประกอบ สำคัญดังนี้

1. เครื่องมือในการเตรียมดิน ได้แก่ ไม้ตัดดินทำเป็นลิ่มสำหรับขุด เจาะ จอบ เสียม ถังน้ำ ชันน้ำผ้าหรือพลาสติกคลุมดิน พลั่ว และรถเข็น
2. ดินเหนียว ที่มีความเหนียวเป็นพิเศษ และทรายละเอียด ดินเหนียวมีมากที่ตำบลจิ้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เป็นดินที่เหมาะสมที่สุดในการทำเครื่องปั้นดินเผาและหาได้ง่ายกว่าแหล่งอื่น ๆ
3. เครื่องมือขึ้นรูป ปั้น และตกแต่ง ได้แก่ แป้นหมุน เชือกตัด ลวดตัด เหล็กแต่งเชิง ไม้วง หินดินหรือหินตุ้ หินสำหรับบร่อขัดผิว (หินกรวดแม่น้ำ)
4. เครื่องมือสำหรับเผา ได้แก่ เตาเผา ฟืน (ทางมะพร้าว กะลามะพร้าว เศษไม้)

ป้อหมักดิน

ขั้นตอนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด

กระบวนการปั้น

1. เมื่อทำเตรียมดินและการนวดดินจนได้ที่แล้ว
2. ช่างปั้นจะนำดินมาปั้นขึ้นรูปให้ได้รูปร่างตามแบบที่ต้องการ ช่างปั้นจะรู้ว่า ส่วนใดของชิ้นงานควรหนาหรือบางเพียงใด หากชิ้นงานบางเกินไปเวลานำ ไปเผาจะร้าว (แตกราน) หรือหากหนาเกินไปเวลาเผาก็จะแตก

3. ช่างปั้นที่มีฝีมือและประสบการณ์มาก ๆ สามารถปั้นของให้ได้รับความร้อนจากเตาสมำเสมอทนทาน ไม่แตก หรือกะเทาะ

การปั้นโดยใช้แป้นซึ่งปัจจุบันใช้แป้นมอเตอร์ไฟฟ้าแทนการใช้แป้นถิษ

กระบวนการตกแต่ง

1. หลังจากช่างปั้นปั้นชิ้นงานเสร็จแล้วก็ผึ่งลมพอให้แข็งตัว
2. ช่างหรือผู้ช่วยจะนำมาตกแต่งลวดลายใช้ “หินดิน” (หินดู) ตบชิ้นงานให้ทั่วเพื่อให้เนื้อดินแน่นแต่งผิวค่อย ๆ ชูตชิ้นงานให้เรียบร้อย
3. แล้วเอาหินร่อน นำชิ้นงานขึ้นแป้นหมุนแล้วใช้ลูกหินซึ่งเป็นหินกรวดแม่น้ำก้อนกลม ผิวเรียบมันลูบคลึงให้ผิวชิ้นงานเรียบ
4. พอเสร็จผึ่งให้แห้ง นำเครื่องปั้นดินที่ปั้นเสร็จแล้วออกผึ่งลมหรือแดด เมื่อได้ที่แล้วก็เก็บมาไว้รอการเผาต่อไป

กระบวนการเผา

1. เมื่อปั้นได้จำนวนมากแล้วจึงนำเข้าเตาเผา
2. เริ่มต้นการเผาโดยใช้วิธีการจุดไฟสุ่มไว้ 1 วัน
3. แล้วจึงค่อย ๆ เติมฟืนให้ไฟแรงขึ้นและใช้ไฟแรง อีกประมาณ 2 วัน
4. รอให้ความร้อนของเครื่องปั้นดินเผาเย็นลง ดินจะเปลี่ยนเป็นสีอิฐ (สีแดงอมน้ำตาล)
5. นำเครื่องปั้นดินเผาออกจากเตาเผา

ภาพเตาเผาที่เคยใช้งานในอดีต

เตาเผาเตาสุดท้ายที่ใช้เผาชิ้นงานในปัจจุบัน

เทคนิค/เคล็ดลับในการผลิต

1. เทคนิค/เคล็ดลับการเตรียมดินสำหรับปั้น

การเตรียมดินสำหรับปั้น เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เทคนิค/เคล็ดลับในการทำเป็นอย่างมาก หากขั้นตอนนี้ทำอย่างประณีตก็จะทำให้ขั้นตอนต่อไปดีไปด้วย หมายถึง การเริ่มต้นที่ดีก็เท่ากับสำเร็จไปกว่าครึ่งแล้ว สำหรับเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดมีเทคนิคที่เป็นเคล็ดลับเฉพาะในการการเตรียมดินสำหรับการปั้น ดังนี้

- 1.1 เริ่มจากการขุดดินเหนียวจากท้องนาใส่รถเข็น นำมาเก็บไว้ที่โรงปั้น
- 1.2 ขุดดินเป็นแผ่นย่อย ๆ เพื่อหมักกับน้ำสะอาดที่ไม่มีเศษวัสดุอื่นปน
- 1.3 นวดดินที่หมักแล้วให้เหนียว
- 1.4 นำดินที่นวดแล้วมาผสมทรายเนื้อละเอียดมากแล้วนำดินไปใส่เครื่องโม่
- 1.5 นวดดินที่ได้ด้วยมืออีกครั้ง

2. เทคนิค/เคล็ดลับสำหรับเตาเผา

2.1 เตาเผาของกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา “บ้านโรงหวด” ในปัจจุบันสร้างขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2551 ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณโครงการอยู่ดี-มีสุข อำเภอนครชัยศรี ประจำปี 2551 มีรูปแบบเป็นเตาขนาดเล็กแบบ เตาตะกรับ กล่าวคือ เป็นเตาก่ออิฐ มีช่องใส่ไฟอยู่ข้างล่างบริเวณด้านหน้า มีห้องวางภาชนะอยู่ข้างบนหรือส่วนหลัง ทำเป็นห้องสี่เหลี่ยม นิยมเรียกเตาเผาชนิดนี้ว่า เตาเผาแบบระบายความร้อนผ่านขึ้น

2.2 (Updraft kiln) ภาชนะจะวางอยู่บนชั้นหรือเหนือระดับกองไฟ ความร้อนจากพื้นจะตรงผ่านของที่เผาขึ้นไป

3. เทคนิค/เคล็ดลับสำหรับวัสดุที่นำมาใส่ในเตาเผา

วัสดุที่นำมาใช้เผาเป็นวัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น สะท้อนการมีเศรษฐกิจแบบพอเพียง คือ ทางมะพร้าวแห้ง กะลามะพร้าว และเศษไม้ต่าง ๆ ทางมะพร้าวมีทั้งหัว (พิน) หมายถึง ส่วนของทางมะพร้าวแห้งที่มีส่วนที่ยึดติดกับลำต้น และหาง (พิน) หมายถึง ส่วนปลายของทางมะพร้าวแห้ง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผา

ไตรภพ บุญธรรม (2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการฟื้นฟูชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาโดยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่าชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ดนั้นมีความเหมาะสมและมีศักยภาพต่าง ๆ ที่คุ้มค่าต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นกับสินค้าหัตถกรรมสร้างสรรค์ในชุมชนของตนเอง เนื่องจากมีแหล่งวัตถุดิบและแนวคิดที่สามารถต่อยอดสู่การพัฒนาด้านหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาให้สามารถ

พัฒนาไปได้อย่างต่อเนื่อง สรุปแนวทางในการพัฒนา คือ 1) เพิ่มรูปแบบการจัดการและการออกแบบของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมต่อความสามารถของชุมชน 2) เพิ่มสินค้าทางภูมิปัญญา ซึ่งพื้นที่นี้มีหลากหลายอยู่แล้ว โดยการนำมาจัดเป็นกลุ่ม (Cluster) เพื่อเป็นการพัฒนาอย่างควบคู่กันและเป็นผลดีต่อนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน 3) ปรับปรุงการบริหาร จัดการในการฟื้นฟูชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ได้แก่ ชุมชน ภาครัฐ และเอกชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บุญพัฒน์ สิทธิชัย (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการกลยุทธ์เพื่อฟื้นฟูอาชีพเครื่องปั้นดินเผา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1) งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่เกาะเกร็ดเป็นอาชีพหลักสามารถทำรายได้ให้กับคนในชุมชนมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันโดยมี วิวัฒนาการดัดแปลงมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สะสมกันมาและพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิคการผลิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจสังคมและความต้องการของลูกค้า ที่เปลี่ยนไป 2) ด้าน SWOT พบว่างานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่เกาะเกร็ดกำลังประสบปัญหาทางด้านต้นทุนปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้นในขณะที่ไม่สามารถกำหนดราคาโดยผู้มีอำนาจต่อรองได้มากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่ผู้ผลิตรายอื่น สามารถผลิตได้เนื่องจากที่เกาะเกร็ดจะมีต้นทุนทางการขนย้ายและค่าขนส่งสูงกว่าแหล่งผลิตอื่นที่ติดถนน แต่ทั้งนี้ถ้าเป็นงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ฝีมือเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวมีลายสลักจิตรจะมีคู่แข่งชั้นน้อยราย จึงสามารถต่อรองราคากับผู้ซื้อได้ อย่างไรก็ตามงานหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองยังมีปัญหาจากปัจจัยภายในเกี่ยวกับการขาดแคลนช่างฝีมือ ซึ่งต้องกระตุ้น ให้อาจารย์รุ่นหลังหันมาสนใจงานศิลปหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองและส่งเสริมให้มีงานสร้างสรรค์โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ซึ่งทำให้มีลูกค้าและสร้างอุปสงค์ของตลาดได้ตลอดเวลา เหมือนดังในอดีตที่ผ่านมาได้มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับอุปสงค์ของตลาด เช่น จากเดิมผลิตหม้อ โอ่ง อ่าง ปรับเปลี่ยนมาผลิตกระถาง หม้อน้ำ แกะสลัก และประยุกต์ เป็นโคมไฟ หม้อน้ำและโถขนาดเล็ก ของที่ระลึก และของตกแต่งบ้านและตุ๊กตาที่ทำด้วยดินเผาต่อไป

กนกวรรณ งามฉวี (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการปั้นตุ๊กตาชาววัง ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้การปั้นตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จใช้วัตถุดิบที่ได้จากธรรมชาติคือ ดินเหนียว ขึ้นรูปโดยปั้นให้มีลักษณะคล้ายคน มีสัดส่วนที่เหมาะสมสวยงามประกอบด้วยส่วนหัว ลำตัว ขา และแขน ทำการเผา ตกแต่งและระบายสี การปั้นตุ๊กตาชาววังมีองค์ประกอบอื่นที่สำคัญคือ การปั้นผลไม้ การประดิษฐ์เครื่องดนตรี เครื่องสาย โดยมีการจัดชุดตุ๊กตาชาววังตามประเพณีของท้องถิ่น 2) กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ ถ่ายทอดผ่านครูภูมิปัญญาสู่บุคคลในครอบครัว รวมถึงบุคคลในท้องถิ่น และผู้สนใจการถ่ายทอดใช้วิธีการปั้นพร้อมกับเล่า

ประวัติความเป็นมา อุปสรรคสำคัญในการสืบสานความรู้คือผู้รับถ่ายทอดเปลี่ยนอาชีพไปทำอย่างอื่น ทำให้การรับทอดไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่นคือ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทำให้การถ่ายทอดสะดุดลง 3) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การปั้นตุ๊กตาชาววังบ้านบางเสด็จประกอบด้วย แนวคิด หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรเวลาการจัดการเรียนรู้ แนวการจัดการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล หน่วยการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับผู้เรียนจากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า องค์ความรู้การปั้นตุ๊กตาชาววัง เป็นองค์ความรู้ที่มีการถ่ายทอดผ่านครุภูมิปัญญาที่สามารถสร้างเป็น หลักสูตรท้องถิ่นที่จะนำไปใช้ในสถานศึกษาได้โดยมีองค์ประกอบหลักสูตรครบถ้วนตามหลักวิชาการ ซึ่งการมีการนำหลักสูตรนี้ไปใช้อย่างแพร่หลายก็จะเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยอันมีคุณค่าให้คงอยู่ คู่สังคมไทยต่อไป

จิรันธนิ น วงษ์วีรัตน์ และ สุรีย์ ธรรมิกบวร (2558) ได้ศึกษาเรื่องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจักสานต้นไผ่ตามแนวทางหลักเศรษฐกิจพอเพียง ขององค์การบริหารส่วนตำบลคำไหล อำเภอ ศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา 1) ด้านความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสานผลิตภัณฑ์จากต้นไผ่พบว่า มีความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเข้าใจในหลักคุณธรรมจริยธรรมของการสืบทอดและเผยแพร่องค์ความรู้การจักสานต้นไผ่และมีความเข้าใจในเรื่องการดูแลบำรุงรักษาองค์ความรู้การจักสานผลิตภัณฑ์จากต้นไผ่ให้ดำรงอยู่ในชุมชน 2) ผลการศึกษาด้านปัญหาและอุปสรรคที่กระทบต่อการส่งเสริมการทำงานอนุรักษ์ภูมิปัญญา การจักสานผลิตภัณฑ์จากต้นไผ่ พบปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ (1) ปัญหาด้านการสืบทอดภูมิปัญญา จักสานต้นไผ่ (2) ปัญหาด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ (3) ปัญหาด้านวัตถุดิบ (4) ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ 3) แนวทางการทำงานอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดทำแผนงานหรือโครงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เน้นการลงพื้นที่สำรวจ และจัดเก็บข้อมูลความต้องการที่แท้จริงจากคนในชุมชน และควรส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการปลูกจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชนในระดับครอบครัวก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีความซึมซับ มีความรักและหวงแหนในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง อันจะส่งผลให้การสืบทอดองค์ความรู้การจักสานผลิตภัณฑ์จากต้นไผ่เป็นมรดกภูมิปัญญาต่อไปยังอนุชนรุ่นหลังได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ประสิทธิ์ พิทักษ์คชวงค์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการแหล่งเรียนรู้ ชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในจังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมนั้นการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาจากแหล่งเรียนรู้

ในแต่ละชุมชน จะพบว่าแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่เป็นประเภทศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีนั้น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน ประเภท อาคาร สถานที่ สิ่งก่อสร้าง และแหล่งเรียนรู้ชุมชนประเภทสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านการเปรียบเทียบการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามขนาดสถานศึกษา ประเภทสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นพบว่า ขนาด ประเภท และที่ตั้งของ สถานศึกษาที่แตกต่างกันมีการดำเนินงานในการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ต่างกันในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านงบประมาณและแหล่งเรียนรู้ที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ โดยมีข้อเสนอแนะคือการสนับสนุน งบประมาณให้เพียงพอ ต่อการบริหารจัดการ ควรมีการซ่อมแซม บำรุงรักษาแหล่งเรียนรู้ชุมชน ประเภทต่าง ๆ

ศิริญาญ์ เลียบคง (2560: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า 1) การบริหาร แหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัด สงขลา ตามความคิดเห็นของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ที่มีขนาดสถานศึกษา ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ บริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน และ 3) ข้อเสนอแนะต่อการบริหารแหล่ง เรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา พบว่าผู้บริหารควรร่วมกันวิเคราะห์การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เปิดโอกาสให้คณะผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ได้จัดการอบรมให้ความรู้ในการปฏิบัติงาน อีกทั้งควรมีการ ตรวจสอบ ทบทวน กำกับติดตาม ประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และคณะ (2556:48) วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างพลัง ชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว พบว่า การมีส่วนร่วม ของชุมชนก่อให้เกิดพลังชุมชน การจะพัฒนาชุมชน หรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนต้องอาศัยพลังของ ชุมชนซึ่งเกิดจากกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จะต้องมียุทธศาสตร์ ที่สำคัญ คือ 1. การค้นพบปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข 2. การตัดสินใจกำหนดความ ต้องการ 3. การจัดลำดับความสำคัญ 4. การวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการแนวทางการ ดำเนินงานโดยชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน จัดทำและแผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 5. ดำเนินการตามแผน 6. ประเมินผลซึ่งกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมนี้ก่อให้เกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางการ พัฒนาพลังชุมชนที่ก่อให้เกิดชุมชน เข้มแข็งในท้ายที่สุด

สมพัทธ์ ทิพย์มงคล และคณะ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการถ่ายทอด ภูมิปัญญาการทำเครื่อง เบญจรงค์ของหมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไถ่ อำเภอกะทู้ม่วน จังหวัดสมุทรสาคร โดยผลการวิจัยพบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำเครื่องเบญจรงค์ ในส่วนของการถ่ายทอด ภูมิปัญญานั้นถือเป็น งานศิลปหัตถกรรมทางวัฒนธรรมที่คนในชุมชนสรรค์สร้างขึ้นและสืบทอด ถ่ายทอดด้วยการเรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่งสู่ คนอีกรุ่นหนึ่งเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต ปฏิสัมพันธ์ ทางด้านสังคมซึ่งแสดงถึงความเป็นกลุ่มก้อนของ มนุษย์ สังคมมนุษย์กลุ่มนี้ได้สร้างสัญลักษณ์ ทางวัฒนธรรม และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมนี้เองที่เป็นข้อบ่งชี้ถึง การเป็นกลุ่มสังคมเดียวกัน (Ethics identity) ภูมิปัญญาการทำเครื่องเบญจรงค์จึงเป็นวัตถุทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ การดำรงอยู่ของชาติพันธุ์มีความเชื่อในระบบคุณค่าที่เป็นตัวเกาะเกี่ยวความคิดไปในแนวทางเดียวกัน ในสังคมนั้น ๆ ดำรงอยู่ด้วยภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมายาวนาน การผลิตเครื่องเบญจรงค์จึงเป็น วัฒนธรรม ที่มีการเรียนรู้ ถ่ายทอด ที่อยู่ในวิถีของชีวิตมนุษย์ เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ (Culture is learned) ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งผ่านกระบวนการ ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นพื้นฐาน การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในชุมชนของไทยเป็นการเรียนรู้โดยประสบการณ์ และการสังเกตจากผู้อื่น ทำซ้ำและพัฒนาจนเกิดความชำนาญและถ่ายทอดให้คนรุ่นใหม่ต่อไป สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นข้อมูลที่ควรค่าแก่การสืบทอด และอนุรักษณ์ของเครื่องเบญจรงค์ดอนไถ่

จิระพล ภูักัน (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหาร จัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่าการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) ยึดหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐานและวางกรอบ แนวคิดให้แผนการศึกษาแห่งชาติเป็นแผนที่ บูรณาการศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและกีฬาการศึกษา ทุกระดับทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนา การศึกษาและเชื่อมโยงการพัฒนา การศึกษากับการพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้เป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอด ชีวิตอันจะส่งผลให้คนไทยได้ เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพและเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งทางกายจิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข” รวมทั้งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพใน 3 ด้านคือเป็นสังคมคุณภาพสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคม สมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกันตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติตั้งนั้นในการนำ แผนการศึกษา แห่งชาติสู่การปฏิบัตินอกจากจะยึดหลักความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์เป้าหมายและ กรอบแนวทาง ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองแล้วยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม แห่งชาติฉบับที่ 11 อีกด้วย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงาน ที่รับผิดชอบ ด้านนโยบาย วางแผน และประเมินผลการจัดการศึกษาได้ประสานและ ส่งเสริมให้

หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการปฏิรูป การเรียนรู้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งดำเนินการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ ประเภทต่าง ๆ ตามมาตรา 25 โดยมีแนวทางการบริหารจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ งบประมาณ บริเวณ/ สถานที่ บุคลากรและการนิเทศกำกับติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบ การตัดสินใจในการ กำหนดนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนา แหล่งเรียนรู้ให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

คำ วรงค์เทพ (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในอำเภอแม่ลาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 2 พบว่าการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญโดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง เช่น บ้าน ชุมชน จึงเป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าที่จำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุข นั้นกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ กิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องเอื้อต่อสภาพจริงในชีวิตของผู้เรียนในชุมชนและสังคมท้องถิ่น มุ่งสร้างบรรยากาศ ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต โดยใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น การที่จะจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่มุ่งหวังให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลานั้น แหล่งเรียนรู้จึงมีความสำคัญและความจำเป็นที่สถานศึกษา จะต้องจัดให้มีแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายเพียงพอ มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียน ได้รับเรียนรู้ได้รับประสบการณ์ตรง และมีการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาจะต้องดำเนินการบริหารจัดการ อย่างเป็นระบบ

สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2558) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผลการวิจัยพบว่าด้านการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรค ได้แก่ แหล่งเรียนรู้มีปริมาณจำกัด ไม่ทันสมัย และอยู่ในสภาพไม่พร้อมใช้งาน การใช้ และการติดตาม ผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ไม่เป็นระบบและไม่ต่อเนื่อง และขาดงบประมาณ ในการสนับสนุน หรือพัฒนาทำให้แหล่งเรียนรู้มีวัสดุและอุปกรณ์ เพียงพอ ความต้องการ ในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมีความทันสมัย พัฒนาการจัดสรรงบประมาณ ให้สอดคล้องกับแผนโครงการและเพียงพอ ได้แก่ พัฒนาการจัดการ และการกำกับติดตามการใช้ แหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ด้านบุคลากรและการใช้บริการ ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ผู้รับผิดชอบ แหล่งการเรียนรู้มีภาระงานอื่นต้องรับผิดชอบ และครูผู้รับผิดชอบ ขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างนวัตกรรมแหล่งการเรียนรู้ใหม่ ๆ

โดยได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนา คุณภาพผู้เรียนทั้งในระบบและนอกระบบให้มี ประสิทธิภาพ มีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

- 1) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ใน ชุมชนให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรทุกระดับรู้ว่า คืออะไร มีลักษณะอย่างไรมีความสำคัญอย่างไร เป็นต้น
- 2) มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน หน่วยงาน ส่วนกลางควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจนว่าจะมี การรณรงค์เพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ อย่าง หลากหลายขึ้นในชุมชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอด ชีวิตและน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติในทุกพื้นที่
- 3) มีการจัดทำแผนในระดับพื้นที่ในการนำนโยบาย ไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ควรให้เจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบในระดับพื้นที่สำรวจและจัดทำแผนที่ว่า ในชุมชนที่รับผิดชอบควรมีการสร้างหรือพัฒนา แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนใดขึ้นบ้าง
- 4) ส่งเสริมให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแผน ในการสร้างหรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ในแต่ละชุมชน ควรส่งเสริมให้ประชาชนซึ่งรู้สภาพปัญหา ในชุมชนของตนเป็นอย่างดีได้ร่วมให้ ข้อเสนอแนะ เพื่อสร้างแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและ ตอบสนองความต้องการของชุมชน
- 5) หน่วยงานส่วนกลางสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร ในการจัดสร้างหรือพัฒนา แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนบางชนิดอาจต้องมีการใช้งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ต่าง ๆ นอกเหนือจาก ขอความร่วมมือจาก หน่วยงานและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานส่วนกลาง ควรให้การสนับสนุน และได้กำหนดการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนไว้ ตามแผน สำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2544: 25-28) กล่าวถึง การจัดแหล่งเรียนรู้ ในสถานศึกษาว่า แหล่งเรียนรู้ที่สถานศึกษาสามารถจัด ให้มีขึ้นในสถานศึกษา มีหลากหลายชนิด ขึ้นอยู่กับพื้นที่ กำลังความสามารถและบริบททางการศึกษา ของสถานศึกษาเอง เช่น หากสถานศึกษา มีอาคารเรียนเพียงพอ ก็สามารถเลือกจัดแหล่งเรียนรู้ในลักษณะห้องต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ห้อง คอมพิวเตอร์ ห้องอินเตอร์เน็ต ห้องดนตรี เป็นต้น โดยผู้สอน และผู้เรียนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ ในสถานศึกษา เชื่อมโยงบูรณาการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สุวดี วรวิทย์พนิต และคณะ(2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการ ศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชร ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยมีความสอดคล้องระหว่าง ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) ศูนย์การเรียนรู้เมืองเพชร ส่วนใหญ่ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ท่ามกลางหุบเขา และติด ทะเล ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรและปศุสัตว์ และมีการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง และสนใจที่จะรู้แสวงหาความรู้ใหม่ เสมอ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบวิถีเมืองเพชรของจังหวัดเพชรบุรี ยัง มีบทบาทในการให้ความรู้ และ พัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่และนอกพื้นที่ 2) รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมือง เพชร ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้น คือ “PETCH Model” มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ Participation (การมีส่วนร่วม) Evolution enough (ความพอเพียง) Technology (การนำเอา

เทคโนโลยีและหลักวิทยาศาสตร์มาปฏิบัติ) Community (ชุมชน) และ Harmony (ความกลมกลืน)
 3) ผลการ ทดลองใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชรตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่ารูปแบบการพัฒนาจะต้องดำเนินควบคู่ไปกับภูมิปัญญาเป็นความรู้อย่างดั้งเดิมอันประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถี ชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน ไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กับการทำมาหาเลี้ยงชีพ และ 4) การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชร ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าภาพรวมอยู่ระดับมาก

วิสุทธิ์ ราตรี (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาไทยอันนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ โรงเรียนบ้านท่าบ่อ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาและอุปสรรคของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านท่าบ่อ ได้แก่ คณะครูขาดความรู้ความเข้าใจ และความมุ่งมั่นในการดำเนินงานตามโครงการ นักเรียนบางส่วนขาดความมุ่งมั่น บริเวณโรงเรียนไม่เพียงพอ และเหมาะสม ขาดตัวอย่างหรือรูปแบบที่จะนำมาใช้ในโรงเรียน วิทยากรท้องถิ่นมีน้อย ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ขาดแคลนงบประมาณ ขาดความร่วมมือจากชุมชน 2. ผลการศึกษาหารูปแบบของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านท่าบ่อ โรงเรียนได้จัดตั้งทีมงานวิจัยขึ้น โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นหัวหน้าทีมและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนเป็นทีมงาน และมีศึกษานิเทศก์จังหวัด เป็นผู้ประสานงาน มีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ทีมวิจัยด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการไปศึกษาดูงานศิลปหัตถกรรมที่เมืองทองธานี กรุงเทพฯ กับที่โรงเรียนธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และรูปแบบที่ได้คือ การจัดทำหลักสูตรหรือโครงการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน 7 หลักสูตรและ 3 โครงการ 3. รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านท่าบ่อ ประกอบด้วย 7 หลักสูตร และ 3 โครงการ คือ หลักสูตรบูรณาการเทียนพรรษา หลักสูตรนิทานพื้นบ้าน (สาระภาษาไทย) หลักสูตรดนตรี พื้นเมืองโปงลาง (สาระดนตรีนาฏศิลป์) หลักสูตรการพายเรือ (สาระสุขศึกษาและพลศึกษา) หลักสูตรประวัติ หมู่บ้านท่าบ่อ (สาระสังคมศึกษา) หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อย (สาระภาษาอังกฤษ) หลักสูตรบายศรี (สาระการงานอาชีพ และเทคโนโลยี) โครงการคณิตคิดสนุก (สาระคณิตศาสตร์) โครงการวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต (สาระวิทยาศาสตร์) และโครงการนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ (กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน)

อาติยะ ชากิจดี และคณะ (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : วัดสารวนาราม บ้านโคกรัง หมู่ 7 ตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย ผลการศึกษารูปได้ดังนี้ 1. ปัญหาชุมชน พบว่าคนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักธรรมของพุทธศาสนาความต้องการใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า คนในชุมชนต้องการให้วัดเป็นแหล่ง พัฒนาจิตใจให้คนมีคุณธรรมสูงขึ้นเพื่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน 2. การสร้างยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้

ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าได้ใช้วัดเป็น ศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีขั้นตอน คือการ ค้นหาปัญหา ความต้องการ วางแผน ลงมือปฏิบัติโครงการตามหน้าที่ และประเมินผลร่วมกัน วิธีการพัฒนาใช้การร่วมมือกันทุกขั้นตอนโดยมีพระสงฆ์เป็นหลัก มีตัวแทนชุมชนที่ศรัทธาใน ศาสนา เป็นผู้นำ ใช้กิจกรรมการบวชพราหมณ์ปฏิบัติธรรม นิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมุนไพร กับเศรษฐกิจพอเพียง การทำอาชีพเสริมทอเสื่อและจักสาน การปลูกพืชอาหาร ไม้ดอก ไม้ยืนต้น ในวัดและชุมชน เพื่อการพัฒนาเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนสู่การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน 3. ผลการพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในระดับมาก โดยวัดมีความเหมาะสม มากที่สุดในการเป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกิจกรรม การพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและสร้างพื้นที่สีเขียว ขยายสู่ชุมชน

ภัทรพร จันตะนี (2553) ทำการศึกษาวิจัยการจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนเห็ดตับเต่า พบลักษณะของการดำเนินการท่องเที่ยวในชุมชน ในเชิงกระบวนการที่ไม่แตกต่างกัน โดยสาระสำคัญของงานวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มการทำงานต่าง ๆ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นจุดขายของชุมชน กระบวนการ เรียนรู้ ตลอดจนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อธำรงรักษาชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมล้วนถูกนำมาเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2542) ทำการศึกษาความสำเร็จจากการดำเนินธุรกิจของชุมชน พบว่า ชุมชนที่ ประสบความสำเร็จนั้น ไม่ได้เริ่มต้นที่ทุนแต่เริ่มต้นที่การพัฒนาคน พัฒนาชุมชน เรียนรู้ สะสม ประสบการณ์ สะสมทุนทางสังคม วัฒนธรรมและทุนทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันจนมีขีดความสามารถ เพียงพอที่จะจัดการกับผลผลิตของตนเองทุกขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจัดการผลผลิต ของตนเองตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การขาย รวมถึงการส่งออก ดังนั้น นอกจากการรวมกลุ่มกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการต่อรองเกี่ยวกับสินค้าแล้วการคิดหาวิธีการแปรรูปเพื่อให้ผลผลิตเพียงพอ ต่อความต้องการควบคุมการพัฒนาในชุมชนก็มีความจำเป็นที่ต้องทำควบคู่กันไป โดยกระบวนการ เน้นย้ำการทำงานต่าง ๆ ของชุมชนนั้น ได้ถูกกำกับและถ่ายทอดผ่านกระบวนการพูดคุย การปรึกษาหารือ การฝึกอบรม และการผลิตชุดความรู้ที่ผ่านบทบาทของผู้นำซึ่งถือเป็นผู้มีอิทธิพล ในพื้นที่ อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจที่พัฒนางานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมถึง การยินยอมให้ดำเนินการโดยปราศจากเงื่อนไข เพื่อผลประโยชน์ตอบแทนร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งที่เป็นระดับบุคคล และระดับชุมชน ตลอดจนการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อยกระดับ ความสำคัญ ของการทำงานผ่านกระบวนการสื่อสารไปสู่สาธารณชน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกระบวนการ ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นวิธีการเชื่อมประสาน คน ความรู้ และกระบวนการเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งรูปแบบ

การจัดการความรู้ในชุมชนที่ได้สามารถสังเคราะห์เป็นแบบจำลองที่มีลักษณะเป็นเกลียวของความรู้ที่มีความเชื่อมโยงต่อกัน เมื่อมีการนำไปใช้และพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จะส่งผลให้มีการเพิ่มพูนความรู้ยิ่งขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้นภายในกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านการพูดคุยที่เป็นสิ่งดี ๆ ให้แก่กันต่อไป

มณีวรรณ ฉัตรอุทัย (2542) บทวิเคราะห์ในแง่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้กล่าวว่า การศึกษาวิจัยการพัฒนาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนามากกว่ารัฐ ดังนั้นการทำให้มนุษย์มีความสุข สร้างจริยธรรม ให้กับมนุษย์โดยอาศัยความเห็นประสาน และเกื้อกูลกันของระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยตนเอง มนุษย์กับสังคม มนุษย์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมนุษย์กับเทคโนโลยี สร้างการเอื้อโอกาสให้บุคคลได้ใช้ศักยภาพของตนที่มีอยู่ หรือการได้รับการพัฒนาได้อย่างเต็มความสามารถ

จากการศึกษาวิจัยข้างต้น พอสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น รูปแบบการพัฒนาจะต้องดำเนินควบคู่ไปกับการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาเป็นความรู้ดั้งเดิมอันประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน ไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กับการทำมาหาเลี้ยงชีพ โดยปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้นั้นเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจ และความมุ่งมั่นในการดำเนินงานของคนในชุมชนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็น ศูนย์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีขั้นตอน คือการค้นหาปัญหาความต้องการ วางแผน ลงมือปฏิบัติโครงการตามหน้าที่ และประเมินผลร่วมกัน เพื่อหาแนวทาง วิธีการพัฒนาที่ใช้การร่วมมือกันทุกขั้นตอนโดยมีบุคคลในชุมชนเป็นหลัก มีตัวแทนชุมชนที่รัก และศรัทธาในท้องถิ่นเป็นผู้นำ ใช้กิจกรรมสู่การปฏิบัติ การจัดนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ที่มีสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง การทำอาชีพเสริมต่าง ๆ มาปรับเพื่อให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชนสู่การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

Apple (1990: 50-67, อ้างถึงใน อาคม จันตะนี, 2557) การนำวิทยาการพื้นบ้านมาใช้ในการเรียนการสอนจะช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างปกติสุข บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา ความเชื่อ ปรัชญา วิถีท้องถิ่น และวิถีแห่งการดำรงชีวิต ซึ่งสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งที่ให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ สามารถจัดการกระบวนการ เรียน เรียนรู้เพื่อขยายประสบการณ์ของผู้เรียน และเชื่อมโยงสู่การใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียน อาจเรียนรู้ร่วมกับ เพื่อนตามกระบวนการเรียนการสอน หรือเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ

Warren (1999) ได้ทำการศึกษาการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ของชาวพื้นเมืองของชุมชน Macomb รัฐมิสซูรี ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ โดยการบอกต่อกันมา เรื่องถ่ายทอด เป็นเรื่องเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมของครอบครัว ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ และการแก้ไขปัญหาเมื่อเผชิญกับการถูกรุกราน แสดงว่าเป็นการใช้สถานที่แหล่งเรียนรู้

O'Keefe (2003) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการเรียนรู้วิถีทัศน์สามารถบูรณาการกับหลักสูตร การเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาได้อย่างไร ศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าว เป็นการถ่ายทอด โพรทัศน์วงจรปิด โดยเชื่อมสัญญาณไปยังห้องเรียนทุกห้องการบริหารการเรียนเตรียมประสบการณ์ การเรียนผ่านการปฏิบัติกร่วมกับผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ รวมทั้งกลุ่มนักเรียนในพื้นที่ห่างไกล หรือ การเรียน อิเล็กทรอนิกส์ภาคสนาม พิพิธภัณฑน์ โรงภาพยนตร์ เป็นต้น ศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าวได้สร้าง สิ่งแวดล้อมทางการเรียนให้แพร่กระจาย เพิ่มและขยายการเรียนรู้เกิดขึ้นที่โรงเรียน วิธีการศึกษา ขึ้นอยู่กับ Fourth generation evaluation ของ Guba และ Lincoln เพื่อพัฒนากรณีศึกษา การบูรณาการของการใช้ศูนย์การเรียนรู้ วิถีทัศน์ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้เน้นการใช้เทคโนโลยี การบรรยาย สิ่งที่เกิดขึ้นในศูนย์การเรียนรู้ วิถีทัศน์ในโรงเรียน ซึ่งใช้เวลาสังเกตนานกว่า 2 ปี ได้ถูก กำหนดกรอบในการอ้างอิงสิ่งที่เกี่ยวข้องและประเด็นปัญหาเป็นลักษณะของ Fourth generation evaluation ซึ่งขึ้นอยู่กับการสะท้อนความคิดของครูหลังจากที่ได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน ผ่านทางวิถีทัศน์และความสัมพันธ์ทางการเรียนกับ วิถีทัศน์กับการเรียนด้วยเทคโนโลยีรูปแบบอื่น ๆ จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าครูปรับตัวและหลักสูตรปรับให้สมบูรณ์ขึ้น ครูมีโอกาสพัฒนาขึ้น ภายในโรงเรียนมีการแนะนำแหล่งเรียนรู้อย่างกว้างขวาง รวมถึงความสามารถของครูที่จะบรรลุ การสอน ตามทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ และมีแรงกระตุ้นในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิถีทัศน์ จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนใน โลกยุคใหม่ จะต้องเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนแต่ละคน มีความคิดริเริ่มในการเรียน มีความเข้าใจและต้องการที่จะเรียนรู้ สามารถวางแผนการเรียนและ กำหนดเป้าหมายในสิ่งที่ตนต้องการเรียนรู้ แสวงหาแหล่งเรียนรู้ในเรื่องที่ตน ต้องการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ รวมทั้งประเมินผลการเรียนด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ ไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันเมื่อ จำแนกตามตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่ วิทยฐานะ ประสบการณ์ในการทำงาน และโรงเรียน น่าจะมีความแตกต่างกัน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยแบบศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตำบลจี้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา เอกสาร วารสาร บทความ สื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการการศึกษาแนวทางส่งเสริมงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตำบลจี้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อหาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 1,589 คน ได้แก่

1. ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 ประจำปี 2560 – 2561 อำเภอนครชัยศรี 5 โรงเรียน จำนวน 139 คน และครูสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี จำนวน 20 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 159 คน
2. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 อำเภอนครชัยศรี 5 โรงเรียน จำนวน 740 คน และนักศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวน 690 คน รวมจำนวน 1,430 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1. กลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ สุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 และครูสังกัดศูนย์

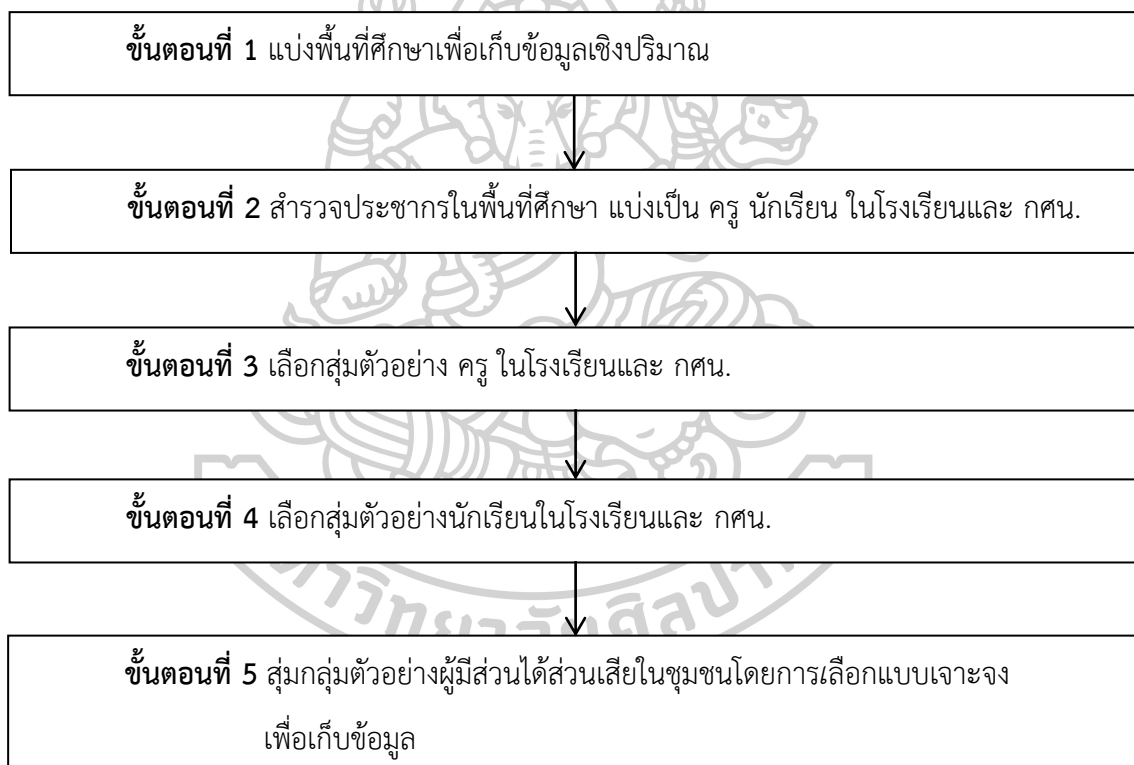
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 ที่ตั้งอยู่ในอำเภอนครชัยศรี 5 โรงเรียน และนักศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2561 รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,589 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

กลุ่ม	จำนวน (N)	ประชากร (n)
ครู ในสังกัด สพฐ.	139	27
- โรงเรียนจี้วรายบุญมีรังสฤษดิ์	16	3
- โรงเรียนภัทรญาณวิทยา	62	12
- โรงเรียนเพิ่มวิทยา	22	4
- โรงเรียนแหลมบัววิทยา	14	3
- โรงเรียนอนุบาลรัตนราชกัญญา ราชวิทยาลัย นครปฐม	25	5
ครู กศน. อำเภอนครชัยศรี	20	4
กลุ่มครุรวม	159	31
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	740	144
- โรงเรียนจี้วรายบุญมีรังสฤษดิ์	130	25
- โรงเรียนภัทรญาณวิทยา	316	62
- โรงเรียนเพิ่มวิทยา	85	17
- โรงเรียนแหลมบัววิทยา	47	9
- โรงเรียนอนุบาลรัตนราชกัญญา ราชวิทยาลัย นครปฐม	162	31
นักศึกษา กศน. อำเภอนครชัยศรี	690	135
กลุ่มนักเรียนรวม	1,430	279

2. กลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนบ้านโรงหวด โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ได้แก่

2.1 ภูมิปัญญางานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด	จำนวน 3 คน
2.2 เจาหนาที่พัฒนาชุมชนอำเภอนครชัยศรี	จำนวน 1 คน
2.3 ผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน และนายก อบต.)	จำนวน 2 คน
2.4 ตัวแทนครู กศน.ตำบล	จำนวน 1 คน
2.5 ตัวแทนจากสภาเด็กตำบลจี้วราย	จำนวน 2 คน

ขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เรื่องการศึกษาแนวทางส่งเสริมงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยลักษณะรายละเอียด ดังนี้

1. แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

1.1 แบบสอบถามความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับตัวแทนครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 ที่ตั้งอยู่ในอำเภอนครชัยศรี และครู กศน.ตำบล แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และหมวดวิชาที่สอน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการแนวทางการส่งเสริมงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณ (Rating Scale) ค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท

1.2 แบบสอบถามความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 และนักศึกษากศน.ตำบลที่ตั้งอยู่ในอำเภอนครชัยศรี แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายวิชาที่ชอบเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการแนวทางการส่งเสริมงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณ (Rating Scale) ค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่นของคำถามและคำตอบที่ไม่ตายตัว สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนบ้านโรงหวด เพื่อทำการตอบคำถามเพื่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการส่งเสริมงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย และการหาคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎีหลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมความมุ่งหมายของการวิจัย

ขั้นที่ 2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถาม พร้อมทั้งการลงพื้นที่จริงในการสอบถาม สัมภาษณ์และสังเกตจากการตอบแบบสอบถามของครู นักเรียน ครู กศน. ตำบล และนักศึกษา กศน. อำเภอนครชัยศรี รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนบ้านโรงหวด เพื่อจะได้มีความชัดเจนตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมตามตัวบ่งชี้ที่ต้องการศึกษาของงานวิจัย และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่เป็นโครงร่าง จำนวน 42 ข้อคำถาม เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	หมายถึง ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	หมายถึง ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
เกณฑ์ในการพิจารณา คือ		
	+1	หมายถึง สอดคล้อง
	0	หมายถึง ไม่แน่ใจ
	-1	หมายถึง ไม่สอดคล้อง

ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 จำนวน 40 ข้อคำถาม และมีการตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 5 ทดลองใช้เครื่องมือ (try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนักเรียนโรงเรียนจิวรายนบุรีรังษุขต์ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (alpha coefficient) ตามวิธีการของคอนบราค (cronbach) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งหมด .973

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยประสานงาน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 จำนวน 5 โรงเรียน และครู กศน.ตำบล ทั้ง 20 แห่ง ที่ตั้งอยู่ในอำเภอนครชัยศรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อประสานงานในการจัดเก็บข้อมูล
3. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับกลับคืน
4. ผู้วิจัยลงพื้นที่หมู่ 2 บ้านโรงหวด ตำบลจิวราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาแล้วนั้น จึงทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์สำหรับการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 2 ชุด ดังนี้

1.1 วิเคราะห์แบบสอบถาม ตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

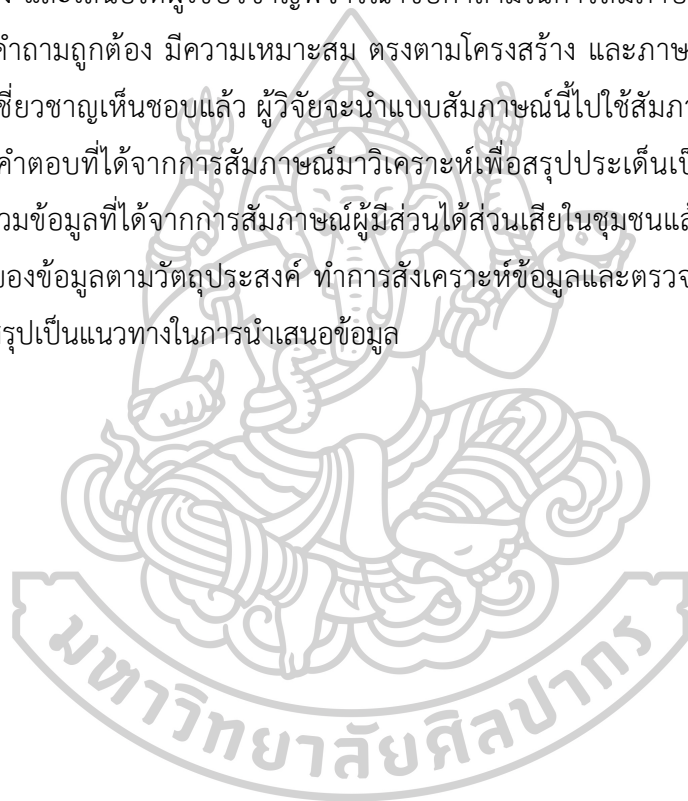
1.2 วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการส่งเสริมงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปรความหมายค่าเฉลี่ยจากแบบสอบถามโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป	หมายความว่า มีความต้องการระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายความว่า มีความต้องการระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายความว่า มีความต้องการระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายความว่า มีความต้องการระดับน้อย
ต่ำกว่า 1.50	หมายความว่า มีความต้องการระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางส่งเสริมงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความต้องการของครูและความต้องการของนักเรียน นักศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง มาทำการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อการจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and axonomy) เป็นหมวดหมู่ตามลำดับความสำคัญของความต้องการในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) ข้อมูลด้านความรู้ 2) ข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ และ 3) ข้อมูลด้านทรัพยากรและการจัดการ และมีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากแบบสอบถามมารวบรวมประเด็นที่สำคัญมาจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน ข้อคำถามถูกต้อง มีความเหมาะสม ตรงตามโครงสร้าง และภาษาที่ใช้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล เมื่อผู้เชี่ยวชาญเห็นชอบแล้ว ผู้วิจัยจะนำแบบสัมภาษณ์นี้ไปใช้สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แล้วนำข้อมูลคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อสรุปประเด็นเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนแล้วนำข้อมูลมาจัดลำดับแบ่งประเภทของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ทำการสังเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นเพื่อสรุปเป็นแนวทางในการนำเสนอข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด และศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอผลการศึกษาตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 ข้อมูลระดับต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ดังมีรายละเอียด คือ

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกจากกลุ่มอย่างครุ

ที่	ด้าน	ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มครุ	
			จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	เพศ	ชาย	16	29.10
		หญิง	39	70.90
2	อายุ	25-39 ปี	30	54.50
		40-49 ปี	23	41.80
		50-59 ปี	2	3.60
3	โรงเรียน	โรงเรียนภัทรญาณวิทยา	15	27.27
		แหลมบัววิทยา	4	7.27
		เพิ่มวิทยา	4	7.27
		จิวราษฎร์รังสฤษดิ์	8	14.54
		อุบลรัตน์ราชกัลยา	4	7.27
		กศน.อำเภอนครชัยศรี	20	36.40
4	สถานภาพ	โสด	38	69.10
		สมรส	15	27.30
		อื่น ๆ	2	3.60
5	ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	45	81.80
		ปริญญาโท	10	18.20
6	หน้าที่/รายวิชาที่สอน	ครู กศน.	20	36.40
		ภาษาไทย	13	23.60
		สังคมศึกษาฯ	14	25.50
		ศิลปศึกษา	2	3.60
		การงานอาชีพฯ	6	10.90

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 55 คน จำแนกตามตัวแปรแต่ละด้าน ได้ดังนี้

1. ด้านเพศ

ครู จำนวน 55 คน ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 70.90 เป็นเพศชาย จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 29.10 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดตามลำดับ

2. ด้านอายุ

ครู ส่วนมากมีอายุระหว่าง 25-39 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 41.80 และมีอายุระหว่าง 50-59 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.60 ตามลำดับ

3. ด้านโรงเรียน

ครูส่วนมากเป็นครู กศน.อำเภอนครชัยศรี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมา คือ ครูโรงเรียนภัทรญาณวิทยา จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27 ครูโรงเรียนจิวรายบุญมีรังสฤษดิ์ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 14.54 ครูโรงเรียนอนุสรณ์ราชกุลยา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.27 ครูโรงเรียนเพิ่มวิทยา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.27 และครูโรงเรียนแหลมบัววิทยา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.27 ตามลำดับ

4. สถานภาพ

ครูส่วนมากมีสถานภาพโสด จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 69.10 รองลงมา คือ มีสถานภาพสมรส จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 27.30 และมีสภาพภาพอื่น ๆ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.60 ตามลำดับ

5. ระดับการศึกษา

ครู ส่วนมากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 81.80 และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 18.20 ตามลำดับ

6. หน้าที่/รายวิชาที่สอน

ครู ส่วนมากเป็นครู กศน. จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 36.40 รองลงมา คือ เป็นครู สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 23.60 เป็นครูสอนวิชาภาษาไทย จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 23.60 เป็นครูสอนวิชาการงานอาชีพ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.90 และเป็นครู สอนวิชาศิลปศึกษา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.60 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกจากกลุ่มนักเรียน

ที่	ด้าน	ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มนักเรียน	
			จำนวน(คน)	ร้อยละ
1	เพศ	ชาย	118	40.50
		หญิง	173	59.50
2	อายุ	น้อยกว่า 15 ปี	6	2.10
		15-17 ปี	115	39.50
		18-20 ปี	95	32.60
		มากกว่า 20 ปี	75	25.80
3	โรงเรียน	โรงเรียนภัทรญาณวิทยา	69	23.70
		แหลมบัววิทยา	11	3.80
		เพิ่มวิทยา	20	6.90
		จิวรายบุญมีรังสฤษดิ์	37	12.70
		อุบลรัตน์ราชกัลยา	29	10.00
		กศน.อำเภอนครชัยศรี	125	43.00
4	ระดับการศึกษา	นักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4-6	166	57.04
		นักศึกษา กศน.	125	42.69

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 291 คน จำแนกตามตัวแปรแต่ละด้านได้ดังนี้

1. เพศ

นักเรียน จำนวน 291 คน ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 59.50 เป็นเพศชาย จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดตามลำดับ

2. อายุ

นักเรียนส่วนมากมีอายุระหว่าง 15-17 ปี จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 รองลงมา คือมีอายุระหว่าง 18-20 ปี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 32.60 มีอายุมากกว่า 20 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 25.80 และ มีอายุน้อยกว่า 15 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.10 ตามลำดับ

3. โรงเรียน

นักเรียนส่วนมากเป็นนักเรียน กศน.อำเภอนครชัยศรี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00 รองลงมา คือ นักเรียนโรงเรียนภัทรญาณวิทยา จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 23.70 นักเรียนโรงเรียนจิวรายบุญมีรังษุณี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 12.70 นักเรียนโรงเรียนอุบลรัตน์ราชกัลยา จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 นักเรียนโรงเรียนเพิ่มวิทยา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.90 และนักเรียนโรงเรียนแหลมบัววิทยา จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80 ตามลำดับ

4. ระดับการศึกษา

นักเรียนส่วนมากเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 57.04 รองลงมา คือ นักศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ นครชัยศรี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 42.69 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกจากกลุ่มครู และกลุ่มนักเรียนในภาพรวม

ด้าน	กลุ่มครู			กลุ่มนักเรียน		
	$\bar{X}_1$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}_2$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้	4.28	.43	ระดับมาก	4.11	.60	ระดับมาก
2. ด้านกระบวนการเรียนรู้	4.33	.47	ระดับมาก	4.08	.54	ระดับมาก
3. ด้านทรัพยากรและการจัดการ	4.30	.40	ระดับมาก	4.11	.49	ระดับมาก
รวม	4.31	.41	ระดับมาก	4.10	.48	ระดับมาก

จากตารางที่ 3 การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ที่ระดับมาก ทุกด้าน คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}_1 = 4.33$, S.D. =.47 , $\bar{X}_2 = 4.08$, S.D. =.54) ด้านทรัพยากร และการจัดการ ($\bar{X}_1 = 4.30$, S.D. =.40 , $\bar{X}_2 = 4.11$, S.D. =.49) และด้านความรู้ ($\bar{X}_1 = 4.28$, S.D. =.43 , $\bar{X}_2 = 4.11$, S.D. =.60) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ ด้านความรู้ จำแนกตาม
กลุ่มครู และกลุ่มนักเรียน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มครู			กลุ่มนักเรียน		
	$\bar{x}_1$	S. D.	แปลผล	$\bar{x}_2$	S. D.	แปลผล
ข้อ 1 แหล่งเรียนรู้มีการติดตั้งป้ายแสดง จุดให้บริการข้อมูลต่าง ๆ อย่างครอบคลุมชัดเจน	4.27	.59	ระดับมาก	4.20	.80	ระดับมาก
ข้อ 2 แหล่งเรียนรู้มีการติดตั้งป้ายแสดง ความรู้รอบด้านที่เชื่อมโยงกับวิถี ชีวิตของชุมชน	4.16	.66	ระดับมาก	4.04	.73	ระดับมาก
ข้อ 3 แหล่งเรียนรู้มีการจัดลำดับ ขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ให้ ผู้รับบริการอย่างมีเหตุมีผล	4.20	.62	ระดับมาก	4.13	.72	ระดับมาก
ข้อ 4 แหล่งเรียนรู้มีการจัดแสดงข้อมูล ทางวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ ของชุมชน	4.35	.67	ระดับมาก	4.11	.85	ระดับมาก
ข้อ 5 แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูล ประสบการณ์ของคนชุมชนและ คนจากต่างชุมชน	4.36	.56	ระดับมาก	4.09	.78	ระดับมาก
ข้อ 6 แหล่งเรียนรู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ กับคนในชุมชนและคนจากต่าง ชุมชน	4.36	.65	ระดับมาก	4.07	.83	ระดับมาก
รวม	4.28	.62	ระดับมาก	4.11	.60	ระดับมาก

จากตารางที่ 4 การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้ในภาพรวมของกลุ่มครูมีความรู้อยู่ในระดับมาก
($\bar{X}_1 = 4.28$, S.D. = .62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ 1. ต้องการให้
แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลประสบการณ์ของคนชุมชนและคนจาก
ต่างชุมชน ($\bar{X}_1 = 4.36$, S.D. = .56) 2. แหล่งเรียนรู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และสารสนเทศที่เป็น

ประโยชน์กับคนในชุมชนและคนจากต่างชุมชน ($\bar{X}_1 = 4.36$, S.D. = .65) และ 3. แหล่งเรียนรู้ มีการจัดแสดงข้อมูลทางวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของชุมชน ($\bar{X}_1 = 4.35$, S.D. = .67) ตามลำดับ

ซึ่งในภาพรวมของกลุ่มนักเรียนนั้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}_2 = 4.11$, S.D. = .60) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ 1. แหล่งเรียนรู้มีการติดตั้งป้ายแสดงจุดให้บริการข้อมูล ต่าง ๆ อย่างครอบคลุมชัดเจน ($\bar{X}_2 = 4.20$, S.D. = .80) 2. แหล่งเรียนรู้มีการจัดลำดับขั้นตอน การถ่ายทอดความรู้ให้ผู้รับบริการอย่างมีเหตุมีผล ($\bar{X}_2 = 4.13$, S.D. = .72) และ 3. แหล่งเรียนรู้ มีการจัดแสดงข้อมูลทางวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของชุมชน ($\bar{X}_2 = 4.11$, S.D. = .85) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนรู้ จำแนกกลุ่มครูและนักเรียน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มครู			กลุ่มนักเรียน		
	$\bar{X}_1$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}_2$	S.D.	แปลผล
ข้อ 1 แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญา ที่เอาใจใส่ในการทำงานและสามารถ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว	4.38	.62	มาก	4.12	.77	มาก
ข้อ 2 บุคลากรในแหล่งเรียนรู้มีความสามารถในการให้บริการ/การถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น สามารถตอบคำถาม ข้อเสนอแนะ ให้คำแนะนำ	4.35	.67	มาก	4.09	.79	มาก
ข้อ 3 แหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริม ให้ผู้รับบริการเกิดความอดทน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้	4.25	.67	มาก	4.13	.70	มาก
ข้อ 4 แหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เพื่อเผยแพร่ ข้อมูลองค์ความรู้ท้องถิ่น และกิจกรรม ต่าง ๆ แก่สาธารณชน	4.51	.60	มาก	3.99	.83	มาก
ข้อ 5 แหล่งเรียนรู้มีแผนการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนและ ภาคีเครือข่ายในพื้นที่	4.18	.64	มาก	4.09	.76	มาก
รวม	4.33	.64	มาก	4.08	.77	มาก

จากตารางที่ 5 การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกระบวนการเรียนรู้ จำแนกตามกลุ่มครู มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}_1 = 4.33, S.D. = .64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ 1. แหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้ท้องถิ่น และกิจกรรมต่าง ๆ แก่สาธารณชน ($\bar{X}_1 = 4.51, S.D. = .60$) 2. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่เอาใจใส่ในการทำงาน และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{X}_1 = 4.38, S.D. = .62$) และ 3. บุคลากรในแหล่งเรียนรู้มีความสามารถในการให้บริการ/การถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น สามารถตอบคำถาม ข้อเสนอแนะ ให้คำแนะนำ ($\bar{X}_1 = 4.35, S.D. = .67$) ตามลำดับ

ซึ่งในภาพรวมของกลุ่มนักเรียนนั้น มีความรู้ในระดับมาก ($\bar{X}_2 = 4.08, S.D. = .77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ากระบวนการเรียนรู้ที่อยู่ระดับมากทุกข้อ คือ 1. แหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการเกิดความอดทน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ ($\bar{X}_2 = 4.13, S.D. = .70$) 2. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่เอาใจใส่ในการทำงานและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{X}_2 = 4.12, S.D. = .77$) และ 3. บุคลากรในแหล่งเรียนรู้มีความสามารถในการให้บริการ/การถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น สามารถตอบคำถาม ข้อเสนอแนะให้คำแนะนำ ($\bar{X}_2 = 4.09, S.D. = .79$) ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังมีรายละเอียดตามตาราง คือ

ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลการศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากรและการจัดการ (ภูมิปัญญา/ผู้รู้) จำแนกตามกลุ่มครูและนักเรียน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มครู			กลุ่มนักเรียน		
	$\bar{x}_1$	S. D.	แปลผล	$\bar{x}_2$	S. D.	แปลผล
ข้อ 11 แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรมการจัดเวทีเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับบริการ	4.33	.67	มาก	4.14	.77	มาก
ข้อ 12 บุคลากร/ภูมิปัญญามีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน ไม่รับสินบน ไม่หาผลประโยชน์	4.35	.64	มาก	4.09	.77	มาก
ข้อ 13 บุคลากร/ภูมิปัญญาให้บริการบนพื้นฐานความพอดี ไม่เลือกปฏิบัติ	4.18	.61	มาก	4.13	.79	มาก
ข้อ 14 บุคลากร/ภูมิปัญญามีความพร้อมเต็มใจ และอดทน ในการให้บริการอย่างสุภาพ	4.24	.67	มาก	4.13	.82	มาก
ข้อ 15 บุคลากร/ภูมิปัญญามีความเอาใจใส่ในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ	4.25	.55	มาก	4.14	.79	มาก
ข้อ 16 บุคลากร/ภูมิปัญญามีความอดทน อดกลั้น มีสติ ปัญญาในการดำเนินชีวิต	4.36	.59	มาก	4.11	.78	มาก
รวม	4.29	.62	มาก	4.12	.79	มาก

ตารางที่ 6 การศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามด้านทรัพยากรและการจัดการ (ภูมิปัญญา/ผู้รู้) ในภาพรวมจำแนกตามกลุ่มครู มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}_1 = 4.29$, S.D. =.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ 1. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความอดทน อดกลั้น มีสติ ปัญญาในการดำเนินชีวิต ($\bar{X}_1 = 4.36$, S.D. =.59) 2. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่ง

ตอบแทน ไม่รับสินบนไม่หาผลประโยชน์ ($\bar{X}_1 = 4.35, S.D. = .64$) และ 3. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ ภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรม การจัดเวทีเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับบริการ ($\bar{X}_1 = 4.33, S.D. = .67$) ตามลำดับ

ซึ่งในภาพรวมของกลุ่มนักเรียนนั้น การศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ เครื่องปั้นดินเผา บ้านโรงหวด ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามด้านทรัพยากรและการจัดการ (ภูมิปัญญา/ ผู้รู้) ในภาพรวมจำแนกตามกลุ่มนักเรียน มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}_2 = 4.12, S.D. = .79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ 1. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรม การจัดเวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับบริการ ($\bar{X}_2 = 4.14, S.D. = .77$) 2. บุคลากร/ภูมิปัญญาที่มีความเอาใจใส่ ในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ ($\bar{X}_2 = 4.14, S.D. = .79$) และ 3. บุคลากร/ภูมิปัญญาให้บริการบนพื้นฐานความพอดี ไม่เลือกปฏิบัติ ($\bar{X}_2 = 4.13, S.D. = .79$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลการศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากรและการจัดการ (ทรัพยากร) จำแนกตามกลุ่มครูและนักเรียน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มครู			กลุ่มนักเรียน		
	$\bar{X}_1$	S. D.	แปลผล	$\bar{X}_2$	S. D.	แปลผล
ข้อ 1 แหล่งเรียนรู้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้รับบริการ	4.40	.60	มาก	4.07	.83	มาก
ข้อ 2 แหล่งเรียนรู้มีอาคารสถานที่ที่มีความสะอาด มั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย	4.38	.59	มาก	4.07	.83	มาก
ข้อ 5 แหล่งเรียนรู้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่นั่ง และห้องน้ำให้บริการอย่างเหมาะสม	4.35	.62	มาก	4.25	.76	มาก
ข้อ 19 แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน	4.31	.57	มาก	4.23	.80	มาก
ข้อ 20 แหล่งเรียนรู้สามารถพัฒนาทรัพยากรภายในชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	4.27	.59	มาก	4.05	.75	มาก
รวม	4.34	.59	มาก	4.13	.79	มาก

จากตารางที่ 7 การศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องบินดินเผาบ้านโรงหวด ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามด้านทรัพยากรและการจัดการ (ทรัพยากร) ในภาพรวมจำแนกตามกลุ่มครู มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}_1 = 4.34$, S.D. = .59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ 1. แหล่งเรียนรู้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้รับบริการ ($\bar{X}_1 = 4.40$, S.D. = .60) 2. แหล่งเรียนรู้มีอาคารสถานที่ที่มีความสะอาด มั่นคง แข็งแรงปลอดภัย ($\bar{X}_1 = 4.38$, S.D. = .59) และ 3. แหล่งเรียนรู้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่นั่ง และห้องน้ำให้บริการอย่างเหมาะสม ($\bar{X}_1 = 4.35$, S.D. = .62) ตามลำดับ

ซึ่งในภาพรวมของกลุ่มนักเรียนนั้น มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}_2 = 4.13$, S.D. = .79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ 1. แหล่งเรียนรู้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่นั่ง และห้องน้ำให้บริการอย่างเหมาะสม ($\bar{X}_2 = 4.25$, S.D. = .76) 2. แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ($\bar{X}_2 = 4.23$, S.D. = .80) 3. แหล่งเรียนรู้มีอาคารสถานที่ที่มีความสะอาด มั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย ($\bar{X}_2 = 4.07$, S.D. = .83) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงข้อมูลการศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากรและการจัดการ (ทรัพยากร) จำแนกตามกลุ่มครูและนักเรียน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มครู			กลุ่มนักเรียน		
	$\bar{X}_1$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}_2$	S.D.	แปลผล
ข้อ 6 แหล่งเรียนรู้มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของชุมชนไว้ให้บริการจำหน่าย	4.33	.61	มาก	3.99	.79	มาก
ข้อ 7 แหล่งเรียนรู้มีวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอและทั่วถึงสำหรับการให้บริการกับผู้รับบริการ	4.22	.71	มาก	4.00	.80	มาก
ข้อ 8 แหล่งเรียนรู้มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ในการดำเนินงานบนพื้นฐานความพอประมาณ	4.22	.71	มาก	4.03	.83	มาก
ข้อ 9 แหล่งเรียนรู้มีการจัดการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้บนความพอดี	4.20	.65	มาก	4.11	.78	มาก
ข้อ 10 แหล่งเรียนรู้มีทุนในการสนับสนุนกิจกรรมบนความพอเพียง	4.15	.83	มาก	4.07	.76	มาก
รวม	4.22	.70	มาก	4.04	.79	มาก

จากตารางที่ 8 การศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามด้านทรัพยากรและการจัดการ (ทรัพยากร) ในภาพรวมจำแนกตามกลุ่มครู มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}_1 = 4.22$, S.D. = .70) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุดข้อ ได้แก่ 1. แหล่งเรียนรู้มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของชุมชนไว้ให้บริการจำหน่าย ($\bar{X}_1 = 4.33$, S.D. = .61) 2. แหล่งเรียนรู้มีวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอและทั่วถึงสำหรับการให้บริการกับผู้รับบริการ ($\bar{X}_1 = 4.22$, S.D. = .71) และ 3. แหล่งเรียนรู้มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์สื่อการเรียนรู้ในการดำเนินงานบนพื้นฐานความพอประมาณ ($\bar{X}_1 = 4.22$, S.D. = .71) ตามลำดับ

ซึ่งในภาพรวมของกลุ่มนักเรียนนั้น มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}_2 = 4.04$, S.D. = .79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดข้อ ได้แก่ 1. แหล่งเรียนรู้มีการจัดการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้บนความพอดี ($\bar{X}_2 = 4.11$, S.D. = .78) 2. แหล่งเรียนรู้มีทุนในการสนับสนุนกิจกรรมบนความพอเพียง ($\bar{X}_2 = 4.07$, S.D. = .76) และ 3. แหล่งเรียนรู้มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์สื่อการเรียนรู้ในการดำเนินงานบนพื้นฐานความพอประมาณ ($\bar{X}_2 = 4.03$, S.D. = .83) ตามลำดับ

ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลการศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากรและการจัดการ (การจัดการ) จำแนกตามกลุ่มครูและนักเรียน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มครู			กลุ่มนักเรียน		
	$\bar{X}_1$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}_2$	S.D.	แปลผล
ข้อ 3 แหล่งเรียนรู้มีการคมนาคมการเดินทางเข้าถึงได้สะดวก	4.24	.54	มาก	4.10	.82	มาก
ข้อ 4 แหล่งเรียนรู้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยของอาคารสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ	4.25	.58	มาก	4.12	.79	มาก
ข้อ 17 แหล่งเรียนรู้มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่อยู่เสมอ	4.42	.60	มาก	4.08	.77	มาก
ข้อ 18 แหล่งเรียนรู้ควรจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากร/ภูมิปัญญาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม	4.44	.63	มาก	4.11	.81	มาก

ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลการศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากรและการจัดการ (การจัดการ) จำแนกตามกลุ่มครูและนักเรียน(ต่อ)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มครู			กลุ่มนักเรียน		
	$\bar{x}_1$	S. D.	แปลผล	$\bar{x}_2$	S. D.	แปลผล
ข้อ 21 แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการรองรับการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน	4.31	.60	มาก	4.09	.74	มาก
ข้อ 22 แหล่งเรียนรู้มีแผนพัฒนาภูมิปัญญาที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน	4.24	.67	มาก	4.14	.74	มาก
ข้อ 23 แหล่งเรียนรู้มีแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชนบนพื้นฐานการมีเหตุผลและความสามารถของคนในชุมชน	4.29	.60	มาก	4.09	.80	มาก
ข้อ 24 แหล่งเรียนรู้มีการสำรวจความต้องการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.33	.61	มาก	4.13	.77	มาก
ข้อ 25 แหล่งเรียนรู้มีการทำงานร่วมกับชุมชนโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก	4.38	.62	มาก	4.16	.74	มาก
ข้อ 26 ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะในการทำงานของแหล่งเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ปัจจุบัน	4.33	.61	มาก	4.10	.75	มาก
ข้อ 27 แหล่งเรียนรู้สนับสนุนให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.27	.68	มาก	4.12	.74	มาก

ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลการศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากรและการจัดการ (การจัดการ) จำแนกตามกลุ่มครูและนักเรียน(ต่อ)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	กลุ่มครู			กลุ่มนักเรียน		
	$\bar{X}_1$	S. D.	แปลผล	$\bar{X}_2$	S. D.	แปลผล
ข้อ 28 แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์รวมของชุมชน ในการใช้เวลาว่างจัดกิจกรรมเพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ในชุมชน	4.29	.74	มาก	4.16	.83	มาก
ข้อ 29 แหล่งเรียนรู้มีการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความพร้อมรับกับ ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น	4.33	.61	มาก	4.19	.78	มาก
รวม	4.31	.62	มาก	4.12	.77	มาก

จากตารางที่ 9 การศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามด้านทรัพยากรและการจัดการ (การจัดการ) ในภาพรวมจำแนกตามกลุ่มครู มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}_1 = 4.31$, S.D. = .62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ 1. แหล่งเรียนรู้ควรจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากร/ภูมิปัญญาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ($\bar{X}_1 = 4.44$, S.D. = .63) 2. แหล่งเรียนรู้มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่อยู่เสมอ ($\bar{X}_1 = 4.42$, S.D. = .60) และ 3. แหล่งเรียนรู้มีการทำงานร่วมกับชุมชนโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ($\bar{X}_1 = 4.38$, S.D. = .62) ตามลำดับ

ซึ่งในภาพรวมของกลุ่มนักเรียนนั้น มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}_2 = 4.12$, S.D. = .77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ 1. แหล่งเรียนรู้มีการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความพร้อมรับกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ($\bar{X}_2 = 4.19$, S.D. = .78) 2. แหล่งเรียนรู้มีการทำงานร่วมกับชุมชนโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก และเป็นศูนย์รวมของชุมชน ในใช้เวลาว่างจัดกิจกรรมเพื่อสร้าง ความสัมพันธ์ในชุมชน ($\bar{X}_2 = 4.16$, S.D. = .74) และ 3. แหล่งเรียนรู้มีแผนพัฒนาภูมิปัญญาที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X}_2 = 4.14$, S.D. = .74) ตามลำดับ

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนบ้านโรงหวด โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน ได้แก่

1. ภูมิปัญญางานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด	จำนวน 3 คน
2. เจาหนาที่พัฒนาชุมชนอำเภอนครชัยศรี	จำนวน 1 คน
3. ผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน และนายก อบต.)	จำนวน 2 คน
4. ตัวแทนครู กศน.ตำบล	จำนวน 1 คน
5. ตัวแทนจากสภาเด็กตำบลจักรวาล	จำนวน 2 คน

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง นำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์สังเคราะห์ สรุปได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ ด้านความรู้ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

ด้านความรู้	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่									ความถี่รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1. การสานต่อ สืบทอดจากคนรุ่นหลัง และความสามัคคีของคนในชุมชนที่ต้องช่วยกันขับเคลื่อนให้องค์ความรู้ที่มีความเป็นมาอย่างยาวนานคงอยู่	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
2. อนุรักษ์เทคนิค วิธีการขั้นตอนในการทำ และรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม รวมถึงพิธีกรรมตามความเชื่อเรื่องการไหว้แม่เตาไฟที่ใช้เผาไว้	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-	✓	6
3. การสร้างความรู้ ความเข้าใจและจูงใจให้ชุมชนและคนรุ่นหลังเห็นความสำคัญเกิดความภาคภูมิใจในเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด	-	-	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	5
4. การส่งเสริมองค์ความรู้ที่มีในเครื่องปั้นดินเผาให้มีการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัยสอดคล้องกับการสร้างรายได้แก่คนในชุมชน	-	-	-	-	✓	-	✓	✓	-	3
5. การมีภูมิปัญญาที่มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และคงอยู่	-	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	3

ตารางที่ 11 แสดงการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสภาพ ปัญหาความ ต้องการแหล่งเรียนรู้
ด้านกระบวนการเรียนรู้ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

ด้านกระบวนการเรียนรู้	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่									ความถี่รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ที่มาจาก ต้นทุนทางสังคมที่เกิดจากชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	7
2. ในการสอนป็นควรมีการเล่าเรื่องประวัติชุมชน ประกอบเพื่อให้คนที่มาเรียนรู้เกิดความสนใจ และมีการฝึกปฏิบัติกับภูมิปัญญาจนเกิดเป็นชิ้นงานจริง	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-	✓	5
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์จากคนนอกชุมชนกับคนในชุมชน การทำแผนที่ชุมชน การทำฐานการเรียนรู้ เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเพื่อสนับสนุนกิจกรรม การเรียนรู้อย่างจริงจัง	-	-	-	-	✓	-	✓	-	-	2
4. จัดกิจกรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ให้ผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ได้รับความรู้ ได้ฝึกทำชิ้นงาน ได้ซื้อผลิตภัณฑ์	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	2
5. มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น การนำเสนอตัวอย่างขั้นตอนการปั้นในรูปแบบ วิดีโอ	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	1
6. ควรจัดกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนาน แฝงการเรียนรู้ อย่างน้อยเดือนละครั้งเพื่อกระตุ้นให้เกิดการ ขับเคลื่อน ส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดความต่อเนื่อง	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	1

ตารางที่ 12 แสดงการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากร
และการจัดการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

ด้านทรัพยากรและการจัดการ	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่									ความถี่รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1. ใช้หลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานในการสร้างแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถดูแล บริหารจัดการตนเองได้โดยพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน วัฒนธรรม มีการสาธิตขั้นตอนการปั้น การฝึกปั้นแล้วนำชิ้นงานกลับไปจัดศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เลี้ยงตนเองได้ โดยมีหน่วยงานภาครัฐมาช่วยดูแลให้คำปรึกษาซึ่งพิจารณาจากความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลัก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
2. ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียล จัดสร้างเพจ เครื่องปั้นดินเผา การทำเพสบูค ทำวิดีโอนำเสนอประวัติชุมชน การปั้นเครื่องปั้นดินเผาและจัดหาคนดูแลระบบคอยอัพเดทข่าวสาร กิจกรรมของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ โดยเน้นการสร้างความประทับใจให้คนที่มาเยี่ยมชมเพื่อจะได้นำไปบอกต่อให้คนอื่น ๆ สนใจเข้ามาเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
3. ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาเป็นเจ้าภาพหลักในการช่วยเหลือสนับสนุนในการพัฒนาเสริมสร้างความรู้เพิ่มเติมเรื่องเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญา รูปแบบผลิตภัณฑ์ การปรับภูมิทัศน์ของสถานที่เพื่อการพัฒนาขับเคลื่อนอย่างจริงจัง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
4. สรรหาคนที่มีศักยภาพในชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนา ความร่วมแรงร่วมใจช่วยกันขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
5. เรื่องราวที่ยาวนานของชุมชนและประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดที่มีวิธีการ ขั้นตอนการปั้นเครื่องปั้นดินเผาที่ถ่ายทอดกันมายาวนานที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และปัจจุบันก็ยังใช้วิธีการเดิมอยู่	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	8

ตารางที่ 12 แสดงการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแนวทางการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ ด้านทรัพยากร
และการจัดการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน (ต่อ)

ด้านทรัพยากรและการจัดการ	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนที่									ความถี่รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนเงินทุน, อุปกรณ์, ทรัพยากรที่จำเป็นในการทำเครื่องปั้นดินเผา การให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องการตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดอย่างต่อเนื่อง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	7
7. ควรสนับสนุนให้มีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบหลักในการสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน อันจะก่อให้เกิดอาชีพโดยไม่ต้องแสวงหาจากที่อื่น	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	4
8. การให้ความรู้เทคนิคในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่น่าสนใจให้กับภูมิปัญญา และการสนับสนุนที่ตรงตามความต้องการ และเต็มศักยภาพของชุมชน	✓	-	-	✓	✓	-	✓	-	-	4
9. คนส่วนใหญ่ในชุมชนยึดหลักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแต่ยังขาดความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องลึกซึ้ง	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	2
10. เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเป็นภูมิปัญญาที่มีเฉพาะในท้องถิ่น เหมาะแก่การอนุรักษ์และส่งเสริมให้คงอยู่ โดยภูมิปัญญามีความพร้อมจะถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวประวัติยาวนานของชุมชน	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-	2
11. ภูมิปัญญาองค์ความรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด กำลังจะสูญหายไปเนื่องจากไม่มีใครสนใจสืบทอด	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	1
12. การหาคนที่สนใจอย่างจริงจังเพื่อสืบทอดองค์ความรู้นี้ไปสู่คนรุ่นหลังขาดคนสนใจที่จะสืบทอดความรู้นี้ ขั้นตอนการปั้นที่ยาก และไม่มีคนที่สนใจศึกษาอย่างจริงจัง	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	1
13. ชุมชนบริหารจัดการตนเองโดยมีการวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ชุมชนมีทิศทางในการดำเนินงานที่สอดคล้องความต้องการของคนในชุมชนเป็นสำคัญโดยมีหน่วยงานในพื้นที่คอยให้การช่วยเหลือให้คำปรึกษา	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	1

ผู้วิจัยสรุปการสังเคราะห์สภาพ ปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด จากตารางการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ 10 และตารางที่ 11 แสดงรายละเอียด ดังนี้ คือ

ด้านความรู้

1. ความรู้ที่ถึงพร้อมด้วยการปฏิบัติของแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ควรได้รับการดำเนินการสานต่อ และมีการสืบทอดจากคนรุ่นหลัง โดยต้องอาศัยความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชนที่จะต้องช่วยกันขับเคลื่อนในห้วงค์ความรู้เครื่องปั้นดินเผาที่มีความเป็นมาอย่างยาวนานนี้คงอยู่

2. แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดควรรักษาเทคนิควิธีการ ขั้นตอนในการทำ และรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม รวมถึงพิธีกรรมตามความเชื่อเรื่องการไหว้แม่เตาไฟที่ใช้เผาเครื่องปั้นดินเผาไว้

3. แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดควรมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจและจงใจให้ชุมชนและคนรุ่นหลังเห็นความสำคัญเกิดความภาคภูมิใจ

ด้านกระบวนการเรียนรู้

1. เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดควรมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ที่มาจากต้นทุนทางสังคมที่เกิดจากชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้ควรมีการสอนปั้นเครื่องปั้นดินเผา ประกอบการเล่าเรื่องประวัติชุมชนความเป็นมา พิธีกรรมความเชื่อ เป็นเรื่องเล่าให้ผู้มาเรียนรู้เกิดความสนใจ และได้มีการฝึกปฏิบัติกับภูมิปัญญาเทคนิควิธีการ ขั้นตอนในการทำ ด้วยรูปแบบของเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมจนได้เป็นชิ้นงานเครื่องปั้นดินเผาจริง

3. แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดควรมีกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างคนนอกชุมชนกับคนในชุมชน เช่น การทำแผนที่ชุมชน การจัดแสดงวิถีชีวิตชุมชน การทำฐานการเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาในชุมชนบ้านโรงหวด เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้อย่างจริงจัง

ผู้วิจัยสรุปการสังเคราะห์แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากตารางการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ 12 ด้านทรัพยากรและการจัดการ แสดงรายละเอียด ดังนี้ คือ

1. การใช้หลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการส่งเสริมให้การดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดและชุมชนเกิดความเข้มแข็ง จะสามารถดูแลบริหารจัดการตนเองได้มากขึ้น โดยพัฒนาร่วมไปกับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้วยการจัดแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้มีความพร้อม

และมีกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสาธิตขั้นตอนการปั้น การฝึกปั้น การเผาด้วยกรรมวิธีดั้งเดิม สร้างชิ้นงานด้วยตนเองแล้วสามารถนำชิ้นงานกลับไป ร่วมไปกับ การจัดให้มีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ของชุมชนในเชิงธุรกิจเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เลี้ยงตนเองได้ โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มาช่วยดูแลให้คำปรึกษา สนับสนุนจากความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลัก

2. การประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เช่น สื่อโซเชียล สนับสนุนการจัดทำวิดีโอนำเสนอประวัติชุมชน การปั้นเครื่องปั้นดินแบบดั้งเดิม วิถีชีวิต ของคนในชุมชนผ่านแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้ดูแลระบบคอยอัปเดตข่าวสาร และ กิจกรรมของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ โดยเน้นการสร้างความประทับใจ ให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมได้สัมผัสวิถีความพอเพียงอันจะนำมาซึ่งความสุข และเกิดประโยชน์ ทำให้เกิดการ สื่อสารบอกต่อให้ผู้อื่นได้สนใจเข้ามาเรียนรู้ต่อไป

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนในการพัฒนาต่อยอดความรู้เพิ่มเติม เช่น ในเรื่องเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบผลิตภัณฑ์ ตามยุคสมัย รวมไปถึงการให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องการตลาดชุมชน การปรับภูมิทัศน์ของสถานที่ สนับสนุนเงินทุน, อุปกรณ์, ทรัพยากรที่จำเป็นในการทำเครื่องปั้นดินเผา การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการวิจัยโดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัยดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดอยู่ในสภาพที่ซบเซาไปกว่าเดิมมาก เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ค่านิยม ความต้องการในการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่สูญหายไป เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่ค่อนข้างจะหาได้ยาก ชาวผู้สืบทอดงานภูมิปัญญาการปั้นเครื่องปั้นดินเผา ชาวการบริหารจัดการเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในแหล่งเรียนรู้ที่ยังไม่เป็นที่น่าสนใจ และยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายของคนทั่วไป และความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด เพื่อให้ชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดแห่งนี้ได้ปรับสถานะชุมชนให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ในอนาคต โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านความรู้ ต้องการให้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีสารสนเทศที่เป็นประโยชน์กับคนในชุมชนและคนจากต่างชุมชน มีการติดตั้งป้ายแสดงจุดให้บริการข้อมูลต่าง ๆ อย่างครอบคลุมชัดเจน และจัดลำดับขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้รับบริการอย่างมีเหตุมีผล เพื่อให้แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลประสบการณ์ของคนชุมชนและคนจากต่างชุมชน ตลอดจนการจัดแสดงข้อมูลทางวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของชุมชน

2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ การให้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้ท้องถิ่น และกิจกรรมต่าง ๆ แก่สาธารณชน และดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการเกิดความอดทน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ มีบุคลากร หรือภูมิปัญญาที่เอาใจใส่ในการทำงาน และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และมีความสามารถในการให้บริการ เช่น การสามารถตอบคำถาม ข้อเสนอแนะ ให้คำแนะนำ การถ่ายทอดองค์ความรู้

3. ด้านทรัพยากรและการจัดการ ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ที่มีความสะอาด มั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย และมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่นั่ง ห้องน้ำให้บริการอย่างเหมาะสม มีภูมิปัญญา หรือผู้รู้ที่สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรม การจัดเวทีเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับบริการ และมีความอดทน อดกลั้น มีสติ ปัญญา ตลอดจนการจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากร หรือภูมิปัญญา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และมีการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐเพื่อสร้างความพร้อมรับมือกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในชุมชน จำนวน 9 คน เพื่อหาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาพบว่า ด้านความรู้ บุคลากรในแหล่งเรียนรู้นั้นต้องมีความสามารถในการให้บริการ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ มีความอดทนอดกลั้น มีความเอาใจใส่ในการบริการแก่ผู้รับบริการ ซึ่งการนำหลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการส่งเสริมให้การดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดและชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถดูแล บริหารจัดการตนเองได้มากขึ้น โดยพัฒนาร่วมไปกับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้วยการจัดแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้มีความพร้อม และมีกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสาธิตขั้นตอนการปั้น การฝึกปั้น การเผาด้วยกรรมวิธีดั้งเดิม สร้างชิ้นงานด้วยตนเองแล้วสามารถนำชิ้นงานกลับไป ร่วมไปกับการจัดให้มีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนในเชิงธุรกิจ เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เลี้ยงตนเองได้ โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมาช่วยดูแลให้คำปรึกษาสนับสนุนจากความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลัก

4. การประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เช่น สื่อโซเชียล สนับสนุนการจัดทำวิดีโอนำเสนอประวัติชุมชน การปั้นเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม วิถีชีวิตของคนในชุมชนผ่านแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้ดูแลระบบคอยอัปเดตข่าวสาร และกิจกรรมของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ โดยเน้นการสร้างภาพประทับใจให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมได้สัมผัสวิถีความพอเพียงอันจะนำมาซึ่งความสุข และเกิดประโยชน์ ทำให้เกิดการสื่อสารบอกต่อให้ผู้อื่นได้สนใจเข้ามาเรียนรู้ต่อไป

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนในการพัฒนาต่อยอดความรู้เพิ่มเติม เช่น ในเรื่องเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบผลิตภัณฑ์ตามยุคสมัย รวมไปถึงการให้คำปรึกษาแนะนำเรื่องการตลาดชุมชน การปรับภูมิทัศน์ของสถานที่ สนับสนุนเงินทุน, อุปกรณ์, ทรัพยากรที่จำเป็นในการทำเครื่องปั้นดินเผา การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพของชุมชน พบว่าเป็นชุมชนชนบท คนในชุมชนบางส่วนยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่เยาวชน คนรุ่นหลังเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษา ซึ่งประกอบอาชีพรับจ้าง พนักงานบริษัท หรือรับราชการอยู่ในเขตเมือง จึงทำให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดขาดผู้สืบทอด ด้วยเหตุเพราะคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นผู้สูงอายุ และเด็กเล็ก ไร้คนสนใจที่จะสานต่อ ประกอบกับตัวภูมิปัญญาที่คงเหลือเพียงคนเดียว มีอายุมาก สุขภาพไม่แข็งแรง แต่ตัวภูมิปัญญาเองมีความต้องการถ่ายทอดองค์ความรู้การทำเครื่องปั้นดินเผาเพื่อให้งานภูมิปัญญานี้คงอยู่คู่กับชุมชน ซึ่งแหล่งเรียนรู้แห่งนี้ยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ทำให้ต้องศึกษาข้อมูลเพื่อหาแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นสถานที่ศึกษาหาข้อมูลที่สำคัญของชุมชน และคนจากภายนอกชุมชน

2. สภาพปัญหา และความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความรู้จากการศึกษา พบว่าสภาพปัญหา และความต้องการแหล่งเรียนรู้โดยภาพรวม

2.1) ด้านความรู้ แหล่งเรียนรู้ต้องมีภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีสารสนเทศที่เป็นประโยชน์กับคนในชุมชนและคนจากต่างชุมชน มีการติดตั้งป้ายแสดงจุดให้บริการข้อมูลต่าง ๆ อย่างครอบคลุมชัดเจน และจัดลำดับขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้รับบริการอย่างมีเหตุมีผล เพื่อให้แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลประสบการณ์ของคนชุมชนและคนจากต่างชุมชน ตลอดจนการจัดแสดงข้อมูลทางวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พุทธชาติ ลิ้มศิริเรืองโร (2556: 76) กล่าวว่า ป้ายและแผ่นพับประชาสัมพันธ์มีความจำเป็นอย่างมากต่อผู้ใช้บริการโดยผู้ใช้บริการก็เห็นว่าป้ายและแผ่นพับประชาสัมพันธ์มีความจำเป็นต่อการใช้บริการมากเช่นกัน

2.2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ การให้แหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชนในการจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้ท้องถิ่น และกิจกรรมต่าง ๆ แก่สาธารณชน และดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการเกิดความอดทน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้ มีบุคลากร หรือภูมิปัญญาที่เอาใจใส่ในการทำงานและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และมีความสามารถในการให้บริการ การถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น การสามารถตอบคำถาม ข้อเสนอแนะให้คำแนะนำ ซึ่งสอดคล้องกับ ศุภษร พิริยะการสกุล (2553) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญกับการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งกลวิธีการประชาสัมพันธ์ที่องค์กรที่ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ใช้งานได้แก่ 1) สื่อมวลชน เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การจัดแถลงข่าว การส่งข่าวหรือแจกข่าวประชาสัมพันธ์ เป็นต้น 2) สื่อเฉพาะกิจ เช่น โปสเตอร์โฆษณา ป้ายผ้าโฆษณา ป้ายสติ๊กเกอร์ คู่มือ เป็นต้น 3) สื่อใหม่ เช่น เว็บไซต์องค์กร อินเทอร์เน็ต ยูทูป เฟซบุ๊ก เป็นต้น และ 4) สื่อกิจกรรม เช่น การสัมมนา การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เทศกาล เป็นต้น

2.3) ด้านทรัพยากรและการจัดการ ด้านอาคารสถานที่ที่มีความสะอาด มั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย และมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่นั่ง ห้องน้ำให้บริการอย่างเหมาะสม มีภูมิปัญญา หรือผู้รู้ที่สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรม จัดเวทีเสวนา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับบริการและมีความอดทน อดกลั้น มีสติปัญญา ตลอดจนการจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรหรือภูมิปัญญา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และมีการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์ (2557: 126) กล่าวไว้ว่า การให้ชุมชนสามารถประกอบอาชีพด้วยการพึ่งพาตนเองนั้น พื้นฐานที่สำคัญจำเป็นต้องให้ชุมชนรู้ศักยภาพของตนเอง รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการให้ชุมชนทำการวิเคราะห์ตนเอง เพื่อให้เห็นถึงสภาพปัญหา โดยการรู้จักแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาสที่เป็นไปได้ อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง โดยมีจุดเน้นที่การพึ่งพาตนเอง และใช้ผลผลิตที่ทำเองในชุมชน

3. แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในชุมชน พบว่า แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านบริหารจัดการ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้ 3.1) บุคลากร/ภูมิปัญญาที่ให้บริการในแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดฯ ควรเป็นผู้มีความอดทน อดกลั้น มีสติ ปัญญาในการดำเนินชีวิต มีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน ไม่รับสินบน ไม่หาผลประโยชน์ มีความเอาใจใส่ในการให้บริการแก่ผู้รับบริการและควรจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร/ภูมิปัญญาเพิ่มพูนความรู้ ทักษะด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติภารกิจหน้าที่ในการทำงานร่วมกับชุมชนยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของธรรมนันท์ อาทิตยวงศ์ (2559: 16-30) กล่าวว่าความอดทนหรืออดกลั้นต่อความจำเป็นสำหรับชีวิต ทนลำบาก ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ ความเป็นคนหนักเอาเบาสู้เพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งใจ 4 อย่างด้วยกันคือ 1) อดกลั้นต่อความเป็นไปตามธรรมชาติ เช่น ความร้อน ความหนาว ภูเขา ลม แดด 2) อดกลั้นต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย 3) อดกลั้นต่อการอยู่ร่วมกันซึ่งมีทั้งคนพาลหรือคนบ้าการกระทำของคนเหล่านี้ทำให้ต้องใช้ความอดทนอดกลั้น 4) อดกลั้นอย่างสูงคืออดกลั้นต่อการบีบคั้นแห่งกิเลสของตนทุกคนมีกิเลสเป็นพลังผลักดันคอยชักใยอยู่เบื้องหลังให้ต้องทำตามนับตั้งแต่อยากสูบบุหรี่หรืออยากไปดูหนังดูละครอยากกินเหล้าเมายาอยากไปแสวงหากามารมณ์ด้วยอำนาจกิเลสนั้น ๆ 3.2) ควรมีการปรับภูมิทัศน์ของแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้รับบริการ มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่นั่ง ห้องน้ำให้บริการอย่างเหมาะสมมีอาคารสถานที่ที่มีความสะอาด มั่นคง แข็งแรง ปลอดภัยสอดคล้องกับสุชีรา ใจหวัง และจันทร์ศมภ์ ภูติอริยวัฒน์ (2561: 50) กล่าวว่า การจัดสิ่งแวดล้อมให้มีความ

ปลอดภัย เช่น การจัดให้มีการดูแลและตรวจสอบสิ่งแวดล้อม อาคารให้มีความมั่นคง แข็งแรง เพื่อให้เกิดความปลอดภัย มีการทำป้ายเตือนในพื้นที่ที่มีอันตรายเพื่อให้เกิดความปลอดภัย และสวยงาม มีบรรยากาศที่เหมาะสมกับกับปฏิบัติงาน 3.3) การใช้หลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ฯ และชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถดูแลบริหารจัดการตนเองได้มากขึ้น โดยพัฒนา ร่วมไปกับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้วยการจัดแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ฯ ให้มีความพร้อม และมีกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ สานิตขั้นตอนการปั้นการฝึกปั้น การเผาด้วยกรรมวิธีดั้งเดิม สร้างชิ้นงานด้วยตนเองแล้วสามารถ นำชิ้นงานกลับไปร่วมไปกับการจัดให้มีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชนในเชิงธุรกิจเพื่อให้คน ในชุมชนมีรายได้เลี้ยงตนเองได้ โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมาช่วยดูแลให้คำปรึกษา สนับสนุน จากความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลักสอดคล้องกับวุฒิ วรวิทย์พนิมิต (2560: 75) กล่าวว่า การ พัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น พื้นฐานของ สภาพแวดล้อมชุมชนบริเวณศูนย์เรียนรู้ส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง และสนใจที่จะรู้แสวงหาความรู้ใหม่เสมอจึงทำให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทในการให้ ความรู้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้นจะประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วม (Participation) ความพอเพียง (Evolution enough) การนำเสนอเทคโนโลยีและหลักวิทยาศาสตร์ มาปฏิบัติ (Technology) ชุมชน (Community) และ (Harmony) โดยพบว่า รูปแบบการพัฒนาจะต้อง ดำเนินควบคู่ไปกับภูมิปัญญาเป็นความรู้ดั้งเดิมอันประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิต ดั้งเดิมของชาวบ้าน ไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กับการทำมาหาเลี้ยงชีพ และสอดคล้องกับ ภัทรพร จันตะนี (2553) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มการทำงานต่าง ๆ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นจุดขายของชุมชน กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการ ดำเนินงานต่าง ๆ ที่เป็นไปเพื่อธำรงรักษาชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมล้วนถูกนำมา เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว เพื่อให้การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน

3.4) การประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ฯ ผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เช่น สื่อโซเชียล สนับสนุนการจัดทำวิดีโอนำเสนอประวัติชุมชน การปั้นเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม วิถี ชีวิตของคนในชุมชนผ่านแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้ดูแลระบบคอยอัปเดตข่าวสาร และ กิจกรรมของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ โดยเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ ให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมได้สัมผัสวิถีความพอเพียงอันจะนำมาซึ่งความสุข และเกิดประโยชน์ ทำให้เกิดการ สื่อสารบอกต่อให้ผู้อื่นได้สนใจเข้ามาเรียนรู้ต่อไป สอดคล้องกับสุนีย์ ภัทรเจียรพันธ์ (2556: บทคัดย่อ) กล่าวว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ควรปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบแหล่งเรียนรู้ เพิ่มจำนวนบุคลากร

ทำป้ายประชาสัมพันธ์สื่อออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊คส์ส่วนตัว ขอความร่วมมือกับฝ่ายพัฒนาชุมชน ช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ และขอความร่วมมือจากคนในชุมชนเพื่อร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3.5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ฯ ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาต่อยอดความรู้เพิ่มเติม เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ ของภูมิปัญญา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบผลิตภัณฑ์ตามยุคสมัย รวมไปถึงการให้คำปรึกษา แนะนำเรื่องการตลาดชุมชน การปรับภูมิทัศน์ของสถานที่ สนับสนุนเงินทุน, อุปกรณ์, ทรัพยากร ที่จำเป็นในการทำเครื่องปั้นดินเผา การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด อย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับปนัดดา สัพโพ, ชนกนารถ บุญวัฒน์ะกุล และ สาริพันธ์ ศุภวรรณ. (2561) กล่าวว่า แนวทางการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ คือ วิธีการถ่ายทอดความรู้ บุคคล สื่อและการประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการความรู้ สถานที่ และงบประมาณ รวมทั้ง การประเมินและรับรองแนวทางการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมจัดลำดับความสำคัญ ได้แก่ วิธีการถ่ายทอดความรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถและความเหมาะสม ควรสร้างขวัญกำลังใจให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกด้าน สื่อและประชาสัมพันธ์ต้องต่อเนื่อง หน่วยงานรัฐ ควรส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประชาชนร่วมกันบริหารจัดการความรู้ ควรใช้พื้นที่สาธารณะ ในการถ่ายทอดความรู้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณ

กล่าวโดยสรุป คือ แนวทางการส่งเสริมเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้นั้น ต้องดำเนินการส่งเสริมชุมชนให้เป็นแหล่ง การเรียนรู้ โดยจัดให้มีการจัดการศึกษาที่เกื้อหนุนให้คนในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงภายใต้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต จากประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาในท้องถิ่น วัฒนธรรม ที่มุ่งหวัง ให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ในลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัยตลอดชีวิตตามแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การส่งเสริมเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงนั้นต้องดำเนินการแบบมีส่วนร่วม คือการดึงผู้ที่มีความสนใจในเรื่องของงานเครื่องปั้นดินเผา บ้านโรงหวดให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งงาน และเข้ามาเป็นเจ้าของแหล่งเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดความรู้สึก ภาคภูมิใจ ห่วงแหนมรดกภูมิปัญญานี้ร่วมกัน ไม่ใช่เพียงแค่ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งและร่วมกันสร้าง จิตวิญญาณทางวัฒนธรรมร่วมกัน ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารในรูปแบบองค์กร เพื่อการบริหารงานและดำเนินการ พัฒนาสืบสานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดอย่างเป็นทางการ ทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน โดยการสรรหาผู้ที่มีศักยภาพทางด้านผู้นำ และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และสนใจ เรื่องงานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตลอดจนการแต่งตั้งหรือทำการเลือกคณะกรรมการร่วมกัน

ปรึกษาและวางแผน เพื่อหาแนวทาง การพัฒนาอนุรักษ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เกิดความ เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องของการถ่ายทอดองค์ความรู้ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ตลอดจน การจัดสร้างและวางวัตถุประสงค์หลักของชุมชนต่อการพัฒนา สืบสานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ให้มีความชัดเจนมากขึ้น

2. การจัดตั้งเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม นั้นจำเป็นต้องมีการจัดการเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด โดยการนำความรู้ที่มีมาเผยแพร่และบูรณาการ ให้เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา ร่วมกับการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หรืออาจดำเนินการ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในรายวิชาเรื่องภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด และมีการถ่ายทอด จากรุ่นสู่รุ่น มีการฝึกหัด ขึ้นตอน วิธีการปฏิบัติให้กับผู้ที่สนใจที่มีใจรักและพร้อมที่จะรับการถ่ายทอด

3. สร้างชุมชนให้เกิดความตระหนักในการสืบสานเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด เพราะในกระแส โลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีการสร้างความสะดวกสบายเพลิดเพลีน มีความหลากหลายและสะดวกรวดเร็ว ยิ่งขึ้น สิ่งที่เป็นศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา จึงได้ถูกกลดเลือนคุณค่าลง ดังนั้น ชุมชนควรตระหนัก ในเรื่องของคุณค่าที่ได้รับการสืบทอดของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด จำเป็นต้องสร้างให้เกิดความรัก และความหวงแหน ผู้นำและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรนำภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด เข้าไปสู่ จิตใจของกลุ่มสมาชิกและคนในชุมชน ประชาชนทั่วไปควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสืบสาน มีความ สามัคคี และที่สำคัญคือ การมีจิตสำนึกร่วมกันว่าเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดนี้เป็นทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญานี้เป็นของคนทุกคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ หรือวัยผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงควร ร่วมกันวางแผน วางนโยบายในการส่งเสริมและสืบสานร่วมกัน โดยการมองถึงอนาคต ของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ที่บรรพบุรุษได้คิดค้น ให้คงอยู่และสืบทอดต่อไป ให้เครื่องปั้นดินเผา บ้านโรงหวดไม่สิ้นลมหายใจเพียงเพราะการเห็นคุณค่าของความสะดวกสบายจนละทิ้งคุณค่าดั้งเดิม ที่เป็นรากฐานของอดีต

4. ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา ที่ยังคงเห็นความสำคัญ และเห็นคุณค่าของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด การให้ความ ร่วมมือในการที่จะอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านงบประมาณการเผยแพร่ หรือการจัดการเรียนรู้ โดยการนำนักเรียน นักศึกษาเข้ามาศึกษาดูงาน มีการจัดแสดงเครื่องปั้นดินเผา บ้านโรงหวดสู่สาธารณชน การจัดงานเพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ให้บ่อยครั้งมากขึ้น

5. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ดำเนินการตามแนวทางการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อ สิ่งพิมพ์ เช่น การจัดทำ หนังสือรวบรวมเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด โดยใน หนังสือควรประกอบไปด้วย ประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ขึ้นตอน วิธีการทำ เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดที่ละเอียดและสมบูรณ์ที่สุด รวบรวมจัดทำทำเนียบข้อมูลภูมิปัญญา เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ที่มีความรู้ความสามารถ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ จากการศึกษา

1.1 สภาพปัญหา และความต้องการแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ด้าน พบว่ามีระดับมาก แต่พบว่าแหล่งเรียนรู้ยังไม่เป็นระบบ จึงควรมีการพัฒนา ปรับปรุง ในด้านความรู้ภายในแหล่งเรียนรู้ให้เกิดความเหมาะสมต่อการให้บริการ เพราะแหล่งเรียนรู้ในยุคปัจจุบันควรมีการติดตั้งป้ายแสดงความรู้รอบด้าน ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาใช้บริการได้รู้ถึงความเป็นมาของชุมชน ก่อให้เกิดการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาเก่าแก่ ทั้งนี้การติดตั้งป้ายแสดงความรู้รอบด้านที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน จะส่งผลต่อการสร้างความสนใจในการเรียนรู้ผู้ใช้บริการ โดยควรให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การช่วยปรับปรุงเพื่อให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

1.2 ด้านกระบวนการเรียนรู้ พบว่า เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดยังขาดผู้สืบทอดด้านตัวภูมิปัญญามีอายุมาก สุขภาพไม่แข็งแรง เครือข่ายยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรม และขาดการจัดทำแผนการประชาสัมพันธ์ เพื่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ชุมชน และเครือข่าย เช่น หน่วยงาน อบต. หน่วยงาน กศน. โรงเรียน ที่อยู่ในชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และออกแบบรูปแบบกิจกรรมที่น่าสนใจเพื่อให้บริการในแหล่งเรียนรู้ โดยกิจกรรมการเรียนรู้อาจจัดทำในรูปแบบของสื่อ สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ แผ่นพับ แพนการเข้ามาเรียนรู้กับตัวภูมิปัญญา ตลอดจนการประสานความร่วมมือในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ให้สาธารณชนภายนอกได้รับทราบ

1.3 ด้านทรัพยากรและการจัดการ พบว่า แหล่งเรียนรู้ขาดการสนับสนุนทุนในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ ในการดำเนินงานเพื่อให้บริการแก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงบนพื้นฐานความพอดี และพอประมาณ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงาน อบต. พัฒนาชุมชนอำเภอ ควรลงมาให้การช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อให้แหล่งเรียนรู้ มีวัสดุอุปกรณ์ ไว้รองรับจัดกิจกรรมและให้บริการในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเป็นแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนา (The Research and Development) หรือทดลองแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเข้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากล และยกระดับคุณภาพงานหรือคุณภาพชีวิตให้มากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- กนกวรรณ งามฉวี. (2554). **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการปั้นตุ๊กตาชาววัง**. สาขาวิชาเทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **แนวทางการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: เดอะบุคส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม**. เข้าถึงเมื่อ 25 ธันวาคม. เข้าถึงได้จาก http://www.mdes.go.th/assets/portals/1/files/590613_4Digital_Economy_Plan-Book.pdf
- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). **Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: ส.ค.ส.
- กิตติภูมิ ทิณโณ. (2551). **“ชุมชนเข้มแข็ง” (Community Strengthening)**. เข้าถึงเมื่อ 12 กรกฎาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <http://www.bcnsurin.ac.th/e-teacher/data/hyHgverFri94046.pp#319,8>, การมีส่วนร่วม.
- คำ วงศ์เทพ. (2554). **การจัดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในอำเภอแม่ลาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2**. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และคณะ. (2556). **การสร้างพลังชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว**. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ สาขา มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทรา อ่อนระหง. (2550). **ผลการสอนแบบบูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ “บ้านหลวงของเรา” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหลวง สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา เชียงราย เขต 4**. วิทยานิพนธ์ คม. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- จิรภัทร์ เป็งมา. (2553). **แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนหัตถกรรมในเขตเทศบาลเมืองต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์การผังเมืองและสภาพแวดล้อม มหาวิทยาลัยการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิระพล พุกกัน. (2559). **ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร**. หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิรันธนิ นวษรวิรัตน์ และสุรีย์ ธรรมิกบวร. (2558). **การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสานต้นไผ่ตามแนวทางหลักเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลคำไผ่ อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี**. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- จิรายุ อิศรางกูร. (2549). **การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง**. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 42.
- ชัยมงคล นิมสุขกุล. (2549). **ทัศนคติและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการก่อสร้างโครงข่ายคมนาคมและขนส่งด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์. (2541). **ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างไร**. ปฏิรูปการศึกษา, 1(1), 8.
- ณัฐ หลักชัยกุล. (2555). **แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลกิจกรรมทางเศรษฐกิจของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต**. ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไตรภพ บุญธรรม. (2556). **แนวทางการฟื้นฟูชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาโดยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษาชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. ปริญญาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต สาขาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม ภาควิชาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2543). **ครุภูมิปัญญาไทย เพชรแท้ของแผ่นดิน (พิมพ์ครั้งที่ 1)**. พิมพ์ลักษณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ต้นอ้อ.
- ธนพล ด้านวิวัฒน์วงศ์ และคณะ. (2561). **การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่**. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เชียงใหม่.
- นงเยาว์ อุทุมพร. (2561). **การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- นัฐกร มะโนหาญ. (2558). **การจัดการความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเรื่องเครื่องปั้นดินเผา บ้านเหมืองกุง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่**.

- นิยม สุทธิหลวง และคณะ. (2554). **งานวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท.**
- บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ และ เจษฎ์ โทณะวณิก. (2547). **โครงการสัมมนาเรื่องบทบาท ทำที่ของไทย ต่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น.** เข้าถึงได้จาก <http://www.measwatch.org>.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2539). **วิธีวิจัยทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุษยา มั่นฤกษ์. (2556). **การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เบญจวรรณ ธรรมรัตน์. (2557:16). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา จังหวัดชัยนาท.**
- ประเวศ วะสี. (2543). “การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น” ใน เอกสารสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- ประเวศ วะสี. (2557). **เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “อภิวัฒน์การเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย.”** (6-8 พฤษภาคม 2557).
- ประสิทธิ์ พิทักษ์คชวงศ์. (2544). **การจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2557). **การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: มีน เซอร์วิสิชั่นพับลิก.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช. (2554). **คลังหลวงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง.
- ปิยะ ศักดิ์เจริญ. (2558). **องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.** วารสารครุศาสตร์, 43(2).
- บุญยพัฒน์ สิทธิวิชชุ์. (2559). **การจัดการกลยุทธ์เพื่อฟื้นฟูอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการจัดการสาธารณะ.** วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์.
- พัทมน เอี่ยมสองค์. (2552). **แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลป่าสัก อำเภอมือง จังหวัดลำพูน.** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- มณีวรรณ ฉัตรอุทัย. (2542). **ทฤษฎีใหม่ : บทวิเคราะห์ในแง่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2541). **ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์. (2537). **การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ในงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนภาคตะวันออก**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540). **ราชกิจจานุเบกษา**. (19 ตุลาคม 2540). ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). **ปฏิวัติการศึกษาไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มติชน.
- รุ่งอรุณ ไสยโสภณ. (ม.ป.ป.). **กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบโรงเรียนเอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน** กศน. : คัมภีร์ กศน. หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ. รัตนะ เทรตดีง. กรุงเทพมหานคร. ม.ป.ท.
- วรรณา เรื่องปราชญ์. (2556). **การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าพื้นเมืองชาวลาวเวียงด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ**. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- วรรณิ แกมเกต. (2551). **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2546). **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ. แสงดาว.
- ศิริญาญ์ เลียบคง. (2560). **การบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**. สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ศุภย์คัตติชนวิทยา. (2550). **โครงการวิจัยภาคสนามการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย**. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาพร ถาวรอธิวาสน์. (2551). **งานวิจัยเรื่องการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเตาเคียวตาลโตนดเพื่อยกระดับคุณภาพและความสามารถในการผลิต ตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท**.
- สมพันธ์ ทิพย์มงคล และ อธิพัชร์ วิจิตสถิตรัตน์. (2559). **การศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำเครื่องเบญจรงค์ของหมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไก่อี อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร**. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2561). **สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากร**. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.
- สากล สถิติวิทยานัน. (2532). **ภูมิศาสตร์ชนบท**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน**. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). **การบริหารโรงเรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **ประมวลคำในพระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่พุทธศักราช 2593-2549 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). **คัมภีร์ กศน.** กรุงเทพฯ: เอ็น.เอ.รัตนะเทรตตั้ง
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). **คู่มือปฏิบัติงานครู กศน. ตำบล**. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- สำนักพัฒนาเกษตร, กรมส่งเสริมการเกษตร. (ม.ป.ป.). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น**.
- สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. (2549). **แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2558). **การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครนายก**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2545). **การศึกษานอกโรงเรียนเส้นทางที่ไม่สิ้นสุด**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). **ทฤษฎีสังคมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุมาลี สังขศรี. (2546). **การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- สุมาลี สังขศรี. (2556). **แนวทางการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้**. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. (2545). **แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- สุวุฒิ วรรณวิทย์พนินิต และคณะ. (2560). **การพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชรตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2551). **วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- อนงค์ศิริ วิชาลัย. (2552). **เอกสารคำสอนรายวิชาแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อภิชัย พันธเสน. (2560). **เศรษฐกิจพอเพียง : พระอัจฉริยภาพ และพระมหากรุณาธิคุณของในหลวงรัชกาลที่ 9**. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อรรถ ปิ่นคำ และ เพ็ญณี แนนรท (ม.ป.ป.). **สภาพการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลโนนสูงเปลือยอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู**.
- อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551). **ระเบียบวิธีวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อาคม จันตะนี. (2557). **แหล่งเรียนรู้ในชุมชน**. ม.ป.ท.
- อาดิยะ ชากิจดี และ สุวารี ศรีบุญ. (2553). **ยุทธวิธีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: วัดสารนาราม บ้านโคกรัง หมู่ 7 ตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน. หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. หน่วยงานส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตติ้ง. กรุงเทพฯ. ม.ป.ท.
- O'Keefe, D. J. (2003). Searching for a defensible application of alpha-adjustment tools. *Human Communication Research*, 29(3), 464-468.
- UNESCO. (1968). **Draft Programme and Budget for 1969-1970**. Paris: Unesco.

Warner, B. W. (1994). **Organizational development: A process of hearing changing** (2nd ed.). Massachusetts: Addison-Wesky.

ภาคผนวก

1. ตารางแสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item objective congruence : IOC) ของแบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับครู นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาขั้นพื้นฐานเขต 2 และ ครู นักศึกษา กศน.ตำบล ของกศน.อำเภอนครชัยศรี

ข้อที่	คะแนน (คนที่)			รวม	IOC	สรุป
	1	2	3			
1. แหล่งเรียนรู้มีการติดตั้งป้ายแสดงจุดให้บริการข้อมูลต่าง ๆ อย่างครอบคลุมชัดเจน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
2. แหล่งเรียนรู้มีการติดตั้งป้ายแสดงความรู้รอบด้านที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
3. แหล่งเรียนรู้มีการจัดลำดับขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้รับบริการอย่างมีเหตุมีผล	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
4. แหล่งเรียนรู้มีการจัดแสดงข้อมูลทางวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของชุมชน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
5. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูล ประสบการณ์ของคนชุมชนและคนจากต่างชุมชน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
6. แหล่งเรียนรู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และสารสนเทศที่เป็นประโยชน์กับคนในชุมชนและคนจากต่างชุมชน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
7. แหล่งเรียนรู้มีความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
8. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่เอาใจใส่ในการทำงาน และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
9. บุคลากรในแหล่งเรียนรู้มีความสามารถในการให้บริการ/การถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น สามารถตอบคำถาม ข้อสงสัย ให้คำแนะนำ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
10. แหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการเกิดความอดทน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
11. แหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อเผยแพร่ข้อมูลองค์ความรู้ท้องถิ่น และกิจกรรมต่าง ๆ แก่สาธารณชน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
12. แหล่งเรียนรู้มีแผนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
13. แหล่งเรียนรู้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้รับบริการ	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้

ข้อที่	คะแนน (คนที่)			รวม	IOC	สรุป
	1	2	3			
14. แหล่งเรียนรู้มีอาคารสถานที่ที่มีความสะอาด มั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
15. แหล่งเรียนรู้มีการคมนาคม การเดินทางเข้าถึงได้สะดวก	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
16. แหล่งเรียนรู้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยของอาคาร สถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
17. แหล่งเรียนรู้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่นั่ง และห้องน้ำให้บริการอย่างเหมาะสม	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
18. แหล่งเรียนรู้มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของชุมชน ไว้ให้บริการ จำหน่าย	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
19. แหล่งเรียนรู้มีวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอและทั่วถึงสำหรับการ ให้บริการกับ ผู้รับบริการ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
20. แหล่งเรียนรู้มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ ในการดำเนินงาน บนพื้นฐานความพอประมาณ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
21. แหล่งเรียนรู้มีการจัดการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการ เรียนรู้บนความพอดี	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
22. แหล่งเรียนรู้มีทุนในการสนับสนุนกิจกรรมบนความพอเพียง	0	1	1	2	0.67	ใช้ได้
23. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริม การจัดกิจกรรมการจัดเวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับผู้รับบริการ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
24. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอ สิ่งตอบแทน ไม่รับสินบน ไม่หาผลประโยชน์	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
25. บุคลากร/ภูมิปัญญาให้บริการบนพื้นฐานความพอดี ไม่เลือกปฏิบัติ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
26. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความพร้อม เต็มใจ และอดทน ในการให้บริการ อย่างสุภาพ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
27. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความเอาใจใส่ในการให้บริการ แก่ผู้รับบริการ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
28. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความอดทน อดกลั้น มีสติปัญญา ในการ ดำเนินชีวิต	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้

ข้อที่	คะแนน (คนที่)			รวม	IOC	สรุป
	1	2	3			
29. บุคลากร/ภูมิปัญญาที่มีการตัดสินใจในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่าง มีเหตุผล	0	1	0	1	0.33	ใช้ไม่ได้
30. แหล่งเรียนรู้มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่อยู่เสมอ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
31. แหล่งเรียนรู้ควรจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากร/ภูมิปัญญาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
32. แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
33. แหล่งเรียนรู้สามารถพัฒนาทรัพยากรภายในชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
34. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการรองรับการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
35. แหล่งเรียนรู้มีแผนพัฒนาภูมิปัญญาที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนาชุมชน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
36. แหล่งเรียนรู้มีแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชนบนพื้นฐานการมีเหตุผล และความสามารถของคนในชุมชน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
37. แหล่งเรียนรู้มีการสำรวจความต้องการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
38. แหล่งเรียนรู้มีการทำงานร่วมกับชุมชนโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวม เป็นหลัก	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
39. ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะในการทำงานของแหล่งเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ปัจจุบัน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
40. แหล่งเรียนรู้สนับสนุนให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
41. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์รวมของชุมชนในการใช้เวลาว่างจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
42. แหล่งเรียนรู้มีการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความพร้อมรับกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้

2. ตารางแสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item objective congruence : IOC) ของแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

ข้อที่	คะแนน (คนที่)			รวม	IOC	สรุป
	1	2	3			
1. ท่านคิดว่าสภาพการปัจจุบันของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเป็นอย่างไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
2. ท่านคิดว่าเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดจะเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
3. สิ่งสำคัญที่ท่านคิดว่าเป็นจุดแข็งของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
4. สิ่งสำคัญที่ท่านคิดว่าเป็นจุดอ่อนของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
5. ท่านมีความคาดหวังให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
6. ท่านคิดว่าเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดมีจุดที่ควรส่งเสริมหรือปรับปรุงด้านใดบ้าง และควรปรับปรุงอย่างไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
7. ท่านคิดว่าความรู้ที่มีในเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1	1	0	2	0.66	ใช้ได้
8. ท่านคิดว่าวิธีการใดที่จะทำให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
9. ท่านคิดว่าควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
10. ท่านคิดว่าเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดจะเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อสืบทอด เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาของชุมชนบ้านโรงหวดได้อย่างไร โดยวิธีใดบ้าง	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
11. ท่านคิดว่าแนวทางหรือวิธีการในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรเป็นอย่างไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้

ข้อที่	คะแนน (คนที่)			รวม	IOC	สรุป
	1	2	3			
12. ท่านคิดว่าแนวทางหรือวิธีการในการส่งเสริมให้ เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรเป็นอย่างไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
13. ความต้องการรับการสนับสนุนจากหน่วยงานในพื้นที่มีด้านใด อย่างไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
14. ความต้องการรับการสนับสนุนจากชุมชนมีด้านใด อย่างไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
15. ท่านคิดว่าหน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลควรเข้ามามีส่วนร่วม ในการส่งเสริมและบริหารจัดการเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
16. ท่านคิดว่าการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดควรมีรูปแบบใด อย่างไร	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้

3. ตารางแสดงค่าความเชื่อมั่น Reliability Cronbach's alpha ของแบบสอบถาม (Questionnaire)

รายละเอียด	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	สรุป
1. แหล่งเรียนรู้มีการติดตั้งป้ายแสดงจุดให้บริการข้อมูลต่าง ๆ อย่างครอบคลุมชัดเจน	.691	ใช้ได้
2. แหล่งเรียนรู้มีการติดตั้งป้ายแสดงความรู้รอบด้านที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน	.529	ใช้ได้
3. แหล่งเรียนรู้มีการจัดลำดับขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้รับบริการอย่างมีเหตุมีผล	.576	ใช้ได้
4. แหล่งเรียนรู้มีการจัดแสดงข้อมูลทางวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของชุมชน	.540	ใช้ได้
5. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูล ประสบการณ์ของคนชุมชนและคนจากต่างชุมชน	.495	ใช้ไม่ได้
6. แหล่งเรียนรู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และสารสนเทศที่เป็นประโยชน์กับคนในชุมชนและคนจากต่างชุมชน	.729	ใช้ได้
7. แหล่งเรียนรู้มีความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	.555	ใช้ได้
8. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่เอาใจใส่ในการทำงานและสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว	.581	ใช้ได้
9. บุคลากรในแหล่งเรียนรู้มีความสามารถในการให้บริการ/การถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น สามารถตอบคำถาม ข้อเสนอแนะ ให้คำแนะนำ	.614	ใช้ได้
10. แหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการเกิดความอดทน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้	.613	ใช้ได้
11. แหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อเผยแพร่ข้อมูล องค์ความรู้ท้องถิ่น และกิจกรรมต่าง ๆ แก่สาธารณชน	.746	ใช้ได้
12. แหล่งเรียนรู้มีแผนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่	.590	ใช้ได้
13. แหล่งเรียนรู้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้รับบริการ	.726	ใช้ได้
14. แหล่งเรียนรู้มีอาคารสถานที่ที่มีความสะอาด มั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย	.657	ใช้ได้

รายละเอียด	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	สรุป
15. ศูนย์ฯ มีการบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อย่างต่อเนื่อง	.651	ใช้ได้
16. ศูนย์ฯ ได้ยืดหยุ่นเวลาปิด - เปิดการให้บริการเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน	.804	ใช้ได้
17. แหล่งเรียนรู้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่นั่ง และห้องน้ำให้บริการอย่างเหมาะสม	.807	ใช้ได้
18. แหล่งเรียนรู้มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของชุมชนไว้ให้บริการจำหน่าย	.536	ใช้ได้
19. แหล่งเรียนรู้มีวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอและทั่วถึงสำหรับการให้บริการกับผู้รับบริการ	.613	ใช้ได้
20. แหล่งเรียนรู้มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ในการดำเนินงาน บนพื้นฐานความพอประมาณ	.746	ใช้ได้
21. แหล่งเรียนรู้มีการจัดการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้บนความพอดี	.590	ใช้ได้
22. แหล่งเรียนรู้มีทุนในการสนับสนุนกิจกรรมบนความพอเพียง	.726	ใช้ได้
23. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรมการจัดเวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับบริการ	.657	ใช้ได้
24. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน ไม่รับสินบน ไม่หาผลประโยชน์	.666	ใช้ได้
25. บุคลากร/ภูมิปัญญาให้บริการบนพื้นฐานความพอดี ไม่เลือกปฏิบัติ	.803	ใช้ได้
26. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความพร้อม เต็มใจ และอดทนในการให้บริการ อย่างสุภาพ	.590	ใช้ได้
27. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความเอาใจใส่ในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ	.726	ใช้ได้
28. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความอดทน อดกลั้น มีสติ ปัญญาในการ ดำเนินชีวิต	.657	ใช้ได้
29. บุคลากร/ภูมิปัญญา มีการตัดสินใจในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ อย่าง มีเหตุผล	.666	ใช้ได้
30. แหล่งเรียนรู้มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ที่อยู่เสมอ	.590	ใช้ได้

รายละเอียด	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	สรุป
31. แหล่งเรียนรู้ควรจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากร/ภูมิปัญญา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม	.726	ใช้ได้
32. แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชน	.793	ใช้ได้
33. แหล่งเรียนรู้สามารถพัฒนาทรัพยากรภายในชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	.657	ใช้ได้
34. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการรองรับการพัฒนาอาชีพของคน ในชุมชน	.721	ใช้ได้
35. แหล่งเรียนรู้มีแผนพัฒนาภูมิปัญญาที่สามารถใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาชุมชน	.821	ใช้ได้
36. แหล่งเรียนรู้มีแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชนบนพื้นฐาน การมีเหตุผล และความสามารถของคนในชุมชน	.768	ใช้ได้
37. แหล่งเรียนรู้มีการสำรวจความต้องการ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	.831	ใช้ได้
38. แหล่งเรียนรู้มีการทำงานร่วมกับชุมชนโดยยึดประโยชน์ ของส่วนรวม เป็นหลัก	.765	ใช้ได้
39. ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ ในการทำงานของแหล่งเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมรับ การเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ปัจจุบัน	.804	ใช้ได้
40. แหล่งเรียนรู้สนับสนุนให้คนในชุมชนดำเนินชีวิต ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	.823	ใช้ได้
41. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์รวมของชุมชนในการใช้เวลาว่างจัดกิจกรรม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน	.882	ใช้ได้
42. แหล่งเรียนรู้มีการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงาน ภาครัฐ เพื่อสร้างความพร้อมรับกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น	.867	ใช้ได้
รวม	.973	

1. แบบสอบถามการวิจัย ฉบับที่ 1 สำหรับกลุ่มครูผู้สอน

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตำบลจี้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และเสนอแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการศึกษาจากการสอบถามความคิดเห็นของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ที่ตั้งอยู่ในอำเภอนครชัยศรี 5 โรงเรียน และครูสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2561 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การศึกษาสภาพความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเติมเครื่องหมาย ในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นตามความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 25-39 ปี 40-49 ปี 50-59 ปี
3. สถานภาพ โสด สมรส อื่น ๆ .....
4. ระดับการศึกษา ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก

ตอนที่ 2 ข้อมูลความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นตามความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

คะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

คะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

คะแนน 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	คะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. แหล่งเรียนรู้มีการติดตั้งป้ายแสดงจุดให้บริการข้อมูลต่าง ๆ อย่างครอบคลุมชัดเจน					
2. แหล่งเรียนรู้มีการติดตั้งป้ายแสดงความรู้รอบด้าน ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน					
3. แหล่งเรียนรู้มีการจัดลำดับขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ ให้ผู้รับบริการอย่างมีเหตุมีผล					
4. แหล่งเรียนรู้มีการจัดแสดงข้อมูลทางวัฒนธรรมประเพณี ที่สำคัญของชุมชน					
5. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูล ประสบการณ์ของคนชุมชนและคนจากต่างชุมชน					
6. แหล่งเรียนรู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และสารสนเทศที่ เป็นประโยชน์กับคนในชุมชนและคนจากต่างชุมชน					
7. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่เอาใจใส่ในการทำงาน และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว					
8. บุคลากรในแหล่งเรียนรู้มีความสามารถในการให้บริการ/ การถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น สามารถตอบคำถาม ข้อสงสัย ให้คำแนะนำ					
9. แหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการ เกิดความอดทน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้					

ความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	คะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
10. แหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อเผยแพร่ข้อมูล องค์ความรู้ ท้องถิ่น และกิจกรรมต่าง ๆ แก่สาธารณชน					
11. แหล่งเรียนรู้มีแผนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่					
12. แหล่งเรียนรู้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของผู้รับบริการ					
13. แหล่งเรียนรู้มีอาคารสถานที่ที่มีความสะอาด มั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย					
14. แหล่งเรียนรู้มีการคมนาคม การเดินทางเข้าถึงได้สะดวก					
15. แหล่งเรียนรู้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยของอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ					
16. แหล่งเรียนรู้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่นั่ง และห้องน้ำให้บริการอย่างเหมาะสม					
17. แหล่งเรียนรู้มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของชุมชน ไว้ให้บริการจำหน่าย					
18. แหล่งเรียนรู้มีวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอและทั่วถึง สำหรับการให้บริการกับผู้รับบริการ					
19. แหล่งเรียนรู้มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ ในการดำเนินงานบนพื้นฐานความพอประมาณ					
20. แหล่งเรียนรู้มีการจัดการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการเรียนรู้บนความพอดี					
21. แหล่งเรียนรู้มีทุนในการสนับสนุนกิจกรรม บนความพอเพียง					
22. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริม การจัดกิจกรรม การจัดเวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับผู้รับบริการ					
23. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน ไม่รับสินบน ไม่หาผลประโยชน์					

ความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	คะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
24. บุคลากร/ภูมิปัญญาให้บริการบนพื้นฐานความพอดี ไม่เลือกปฏิบัติ					
25. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความพร้อม เต็มใจ และอดทน ในการให้บริการ อย่างสุภาพ					
26. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความเอาใจใส่ ในการให้บริการ แก่ผู้รับบริการ					
27. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความอดทน อดกลั้น มีสติ ปัญญา ในการดำเนินชีวิต					
28. แหล่งเรียนรู้มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ อยู่เสมอ					
29. แหล่งเรียนรู้ควรจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากร/ภูมิปัญญา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะด้านต่าง ๆ ตามความ เหมาะสม					
30. แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน					
31. แหล่งเรียนรู้สามารถพัฒนาทรัพยากรภายในชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน					
32. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการรองรับการพัฒนาอาชีพ ของคนในชุมชน					
33. แหล่งเรียนรู้มีแผนพัฒนาภูมิปัญญาที่สามารถใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาชุมชน					
34. แหล่งเรียนรู้มีแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชนบนพื้นฐาน การมีเหตุผล และความสามารถของคนในชุมชน					
35. แหล่งเรียนรู้มีการสำรวจความต้องการ การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้					
36. แหล่งเรียนรู้มีการทำงานร่วมกับชุมชนโดยยึดประโยชน์ ของส่วนรวมเป็นหลัก					

ความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	คะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
37. ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และให้ ข้อเสนอแนะในการ ทำงานของแหล่งเรียนรู้ เพื่อเตรียม ความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ปัจจุบัน					
38. แหล่งเรียนรู้สนับสนุนให้คนในชุมชนดำเนินชีวิต ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
39. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์รวมของชุมชน ในการใช้เวลาว่าง จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน					
40. แหล่งเรียนรู้มีการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความพร้อมรับกับ ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- 1.....
- 2.....
- 3.....

“ขอขอบคุณในความร่วมมือที่ท่านได้เสียสละเวลาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในครั้งนี้”

2. แบบสอบถามการวิจัย ฉบับที่ 2 สำหรับกลุ่มนักเรียน นักศึกษา กศน.

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตำบลจี่วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และเสนอแนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้วิธีการศึกษาจากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 ที่ตั้งอยู่ในอำเภอนครชัยศรี 5 โรงเรียน และนักศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2/2561 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การศึกษาสภาพความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเติมเครื่องหมาย ในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นตามความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ น้อยกว่า 15 ปี 15-17 ปี 18-20 ปี มากกว่า 20 ปี
3. ระดับการศึกษา (เลือกตอบเพียงหนึ่งข้อ)
  - 3.1 โรงเรียน.....
  - 3.2 กรณีเป็นนักเรียนกำลังศึกษาอยู่ชั้น ม.4 ม.5 ม.6
  - 3.3 กรณีเป็นนักศึกษา กศน. กำลังศึกษาอยู่ชั้น ประถม ม.ต้น ม.ปลาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นตามความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

คะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

คะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

คะแนน 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	คะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. แหล่งเรียนรู้มีการติดตั้งป้ายแสดงจุดให้บริการข้อมูลต่าง ๆ อย่างครอบคลุมชัดเจน					
2. แหล่งเรียนรู้มีการติดตั้งป้ายแสดงความรู้รอบด้าน ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน					
3. แหล่งเรียนรู้มีการจัดลำดับขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้ ให้ผู้รับบริการอย่างมีเหตุมีผล					
4. แหล่งเรียนรู้มีการจัดแสดงข้อมูลทางวัฒนธรรมประเพณี ที่สำคัญของชุมชน					
5. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูล ประสบการณ์ของคนชุมชนและคนจากต่างชุมชน					
6. แหล่งเรียนรู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่น และสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์กับคนในชุมชนและคนจากต่างชุมชน					
7. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่เอาใจใส่ในการทำงาน และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว					
8. บุคลากรในแหล่งเรียนรู้มีความสามารถในการให้บริการ/ การถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น สามารถตอบคำถาม ข้อสงสัย ให้คำแนะนำ					
9. แหล่งเรียนรู้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการเกิดความ อดทน มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้					

ความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	คะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
10. แหล่งเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อเผยแพร่ข้อมูล องค์ความรู้ท้องถิ่น และกิจกรรมต่าง ๆ แก่สาธารณชน					
11. แหล่งเรียนรู้มีแผนการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่ายในพื้นที่					
12. แหล่งเรียนรู้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของผู้รับบริการ					
13. แหล่งเรียนรู้มีอาคารสถานที่ที่มีความสะอาด มั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย					
14. แหล่งเรียนรู้มีการคมนาคม การเดินทางเข้าถึงได้สะดวก					
15. แหล่งเรียนรู้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยของอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ต่าง ๆ					
16. แหล่งเรียนรู้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ที่นั่ง และห้องน้ำให้บริการอย่างเหมาะสม					
17. แหล่งเรียนรู้มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของชุมชน ไว้ให้บริการจำหน่าย					
18. แหล่งเรียนรู้มีวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอและทั่วถึง สำหรับการให้บริการกับผู้รับบริการ					
19. แหล่งเรียนรู้มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ ในการดำเนินงานบนพื้นฐานความพอประมาณ					
20. แหล่งเรียนรู้มีการจัดการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการเรียนรู้บนความพอดี					
21. แหล่งเรียนรู้มีทุนในการสนับสนุนกิจกรรม บนความพอเพียง					
22. แหล่งเรียนรู้มีบุคลากร/ภูมิปัญญาที่สามารถส่งเสริม การจัดกิจกรรม การจัดเวทีสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับผู้รับบริการ					
23. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน ไม่รับสินบน ไม่หาผลประโยชน์					

ความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	คะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
24. บุคลากร/ภูมิปัญญาให้บริการบนพื้นฐานความพอดี ไม่เลือกปฏิบัติ					
25. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความพร้อม เต็มใจ และอดทน ในการให้บริการ อย่างสุภาพ					
26. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความเอาใจใส่ ในการให้บริการ แก่ผู้รับบริการ					
27. บุคลากร/ภูมิปัญญามีความอดทน อดกลั้น มีสติ ปัญญา ในการดำเนินชีวิต					
28. แหล่งเรียนรู้มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ อยู่เสมอ					
29. แหล่งเรียนรู้ควรจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากร/ภูมิปัญญา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม					
28. แหล่งเรียนรู้มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ อยู่เสมอ					
30. แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน					
31. แหล่งเรียนรู้สามารถพัฒนาทรัพยากรภายในชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน					
32. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางในการรองรับการพัฒนาอาชีพ ของคนในชุมชน					
33. แหล่งเรียนรู้มีแผนพัฒนาภูมิปัญญาที่สามารถใช้เป็น แนวทางในการพัฒนาชุมชน					
34. แหล่งเรียนรู้มีแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชนบนพื้นฐาน การมีเหตุผล และความสามารถของคนในชุมชน					

ความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	คะแนนความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
35. แหล่งเรียนรู้มีการสำรวจความต้องการ การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้					
36. แหล่งเรียนรู้มีการทำงานร่วมกับชุมชนโดยยึดประโยชน์ ของส่วนรวมเป็นหลัก					
37. ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และให้ ข้อเสนอแนะในการ ทำงานของแหล่งเรียนรู้ เพื่อเตรียม ความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ปัจจุบัน					
38. แหล่งเรียนรู้สนับสนุนให้คนในชุมชนดำเนินชีวิต ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
39. แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์รวมของชุมชน ในการใช้เวลาว่าง จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน					
40. แหล่งเรียนรู้มีการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนและ หน่วยงานภาครัฐ เพื่อสร้างความพร้อมรับกับ ผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

- 1.....
- 2.....
- 3.....

“ขอขอบคุณในความร่วมมือที่ท่านได้เสียสละเวลาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในครั้งนี้”

3. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง สำหรับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

วัตถุประสงค์ แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตำบลจี้วราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และเสนอแนวทาง ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้วิธีการศึกษาจากการสอบถามความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง : โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นตามความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 25-39 ปี 40-49 ปี 50-59 ปี
3. สถานภาพ โสด สมรส อื่น ๆ .....
4. ระดับการศึกษา ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
5. บทบาท/หน้าที่ในชุมชน .....

ตอนที่ 2 ข้อคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ท่านคิดว่าสภาพการปัจจุบันของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดจะเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างไร

.....

.....

.....

3. สิ่งสำคัญที่ท่านคิดว่าเป็นจุดแข็งของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือสิ่งใด

.....

.....

.....

4. สิ่งสำคัญที่ท่านคิดว่าเป็นจุดอ่อนของเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือสิ่งใด

.....

.....

.....

5. ท่านมีความคาดหวังให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดมีจุดที่ควรส่งเสริม หรือปรับปรุงด้านใดบ้าง และควรปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่าความรู้ใดที่มีในเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

.....

8. ท่านคิดว่าวิธีการใดที่จะทำให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

.....

9. ท่านคิดว่าควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

.....

.....

.....

10. ท่านคิดว่าเครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดจะเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อสืบทอดเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาของชุมชนบ้านโรงหวดได้อย่างไร โดยวิธีใดบ้าง

.....

.....

.....

11. ท่านคิดว่าแนวทางหรือวิธีการในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

12. ท่านคิดว่าแนวทางหรือวิธีการในการส่งเสริมให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

13. ความต้องการรับการสนับสนุนจากชุมชน, หน่วยงานในพื้นที่มีด้านใด อย่างไร

.....

.....

.....

14. ท่านคิดว่าหน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและบริหารจัดการ
เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

.....

.....

.....

15. ท่านคิดว่าการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดควรมี
รูปแบบใด อย่างไร

.....

.....

.....

16. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

“ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้”

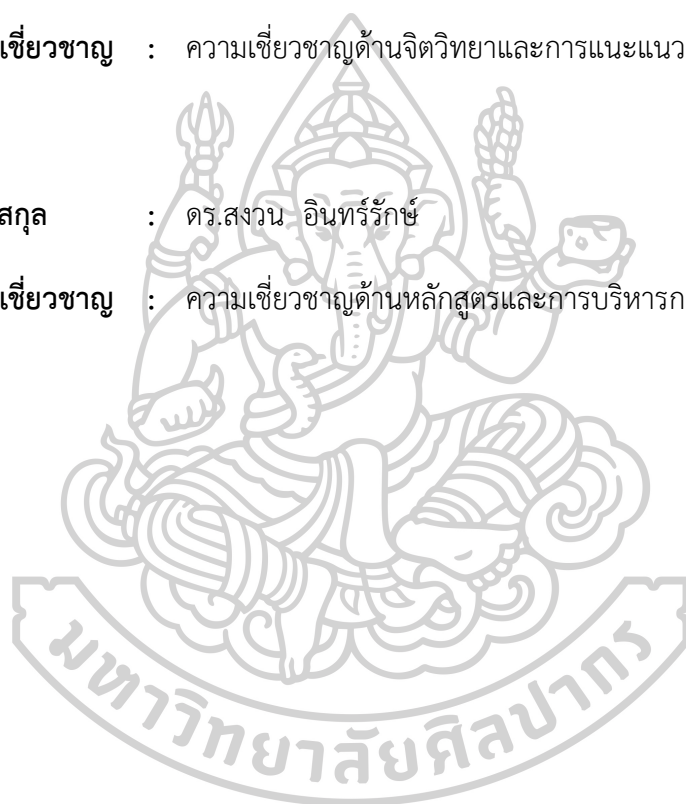
ลงชื่อ.....

ผู้ให้ข้อมูล

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1 ชื่อ - สกุล : ดร.พระปลัดประพจน์ สุภภาโต (อยู่สำราญ)
ความเชี่ยวชาญ : ความเชี่ยวชาญด้านงานภูมิปัญญาพื้นบ้าน

- 2 ชื่อ - สกุล : ดร.ฐิติมา เวชพงศ์
ความเชี่ยวชาญ : ความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและการแนะแนว

- 3 ชื่อ - สกุล : ดร.สงวน อินทร์รักษ์
ความเชี่ยวชาญ : ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ง
หนังสือขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ที่ ศธ 6806(นฐ)/713

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

28 มกราคม 2562

เรื่อง ขอนิมนต์เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.พระปลัดประพจน์ สุภาภาโต

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ ฐูปทอง รหัสประจำตัว 59251212 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่าน
ในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำ
วิทยานิพนธ์

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอน้อมสการแสดงความเคารพ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(นฐ)/714

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

28 มกราคม 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ฐิติมา เวชพงศ์

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ ฐูปทอง รหัสประจำตัว 59251212 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่าน
ในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำ
วิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(นฐ)/712

วันที่ 28 มกราคม 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.สงวน อินทร์รักษ์

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ ฐปทอง รหัสประจำตัว 59251212 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาด้านชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่าน
ในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำ
วิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

มหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
หนังสือขอตกลงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ที่ ศธ 6806(นฐ)/1022

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 กุมภาพันธ์ 2562

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนจิวรายนบุญมีรังสฤชต์

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ รูปทอง รหัสประจำตัว 59251212 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีความประสงค์ จะขอตกลงเครื่องมือวิจัยกับนักเรียน
ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 4,5,6 จำนวน 30 คน ในโรงเรียนของท่าน
เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน
โปรดอนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้ขอตกลงเครื่องมือวิจัยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ที่ ศธ 6806(นฐ)/1005

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

5 กุมภาพันธ์ 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนภัทรญาณวิทยา

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ รูปทอง รหัสประจำตัว 59251212 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน
ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 4,5,6 ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรด
แจ้ง ครู และนักเรียนทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(นฐ)/1006

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 กุมภาพันธ์ 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเพ็ญวิทยา

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ รูปทอง รหัสประจำตัว 59251212 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน
ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 4,5,6 ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรด
แจ้ง ครู และนักเรียนทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(นฐ)/1007

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 กุมภาพันธ์ 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนแหลมบัววิทยา

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ รูปทอง รหัสประจำตัว 59251212 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน
ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 4,5,6 ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรด
แจ้ง ครู และนักเรียนทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(นฐ)/1008

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 กุมภาพันธ์ 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย นครปฐม

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ ฐปทอง รหัสประจำตัว 59251212 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน
ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 4,5,6 ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรด
แจ้ง ครู และนักเรียนทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(นฐ)/1009

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 กุมภาพันธ์ 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนครชัยศรี

ด้วย นางสาวเสาวนีย์ ฐปทอง รหัสประจำตัว 59251212 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เรื่องป็นดินเผาบ้านโรงหวด
ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน
ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 4,5,6 ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบ
การทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรด
แจ้ง ครู และนักเรียนทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ อว 8612/842

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
นครปฐม 73000

7 พฤษภาคม 2563

เรื่อง ตอบรับและขอเชิญนำเสนอผลงานวิจัย

เรียน นางสาวเสาวนีย์ ฐูปทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการประชุมนำเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติและนานาชาติ จำนวน 1 ชุด

ด้วยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับ Universiti Sains Malaysia สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาคณบดีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย สภาคณบดีคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย (กลุ่ม 16 สถาบัน) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา กำหนดจัดโครงการประชุมนำเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติ และนานาชาติ The 7th International Conference on Education (ICE 2020) and The 16th National Conference "Research on Teaching and Learning Toward Professional Development in a Changing World" วันที่ 6 มิถุนายน 2563 โดยการประชุมจะจัดขึ้นในรูปแบบการนำเสนอออนไลน์

ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ได้คัดเลือกผลงานวิจัย เรื่อง "แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวดตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ของท่านเพื่อนำเสนอแบบบรรยาย โดยจะเป็นการนำเสนอผ่านระบบการประชุมทางไกลด้วยภาพและเสียง ดังมีรายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วยพร้อมนี้ ทั้งนี้ คณะฯ ได้มอบหมายให้นางสาววารุณีย์ ตั้งศุภวิช เป็นผู้ประสานงานการนำเสนอผลงานวิจัยดังกล่าว หมายเลขโทรศัพท์ในการติดต่อ 062-9199536

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเข้าร่วมนำเสนอผลงานวิจัย ดังกล่าวข้างต้นด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ
ปฏิบัติการแทนคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานคณบดีคณะศึกษาศาสตร์

โทร. 062-9199536

โทรสาร 0 3425 5796

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

มอบเกียรติบัตรฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

เสาวนีย์ ฐปทอง

ได้นำเสนอผลงานวิจัยแบบบรรยาย เรื่อง

“แนวทางส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านโรงหวด ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ในโครงการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 16

“งานวิจัยด้านการสอนและการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพในโลกที่เปลี่ยนแปลง”

(นำเสนอในรูปแบบออนไลน์)

ให้ไว้ ณ วันที่ 6 มิถุนายน 2563

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานริ่ม นิลพันธุ์)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวเสาวนีย์ ฐูปทอง
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2543 ปริญญาตรี สาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จังหวัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2559 ศึกษาต่อปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาดุริยวัฒนธรรม และการพัฒนามนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2549 – 2553 ครูอัตราจ้าง ตำแหน่งครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย อำเภอพุทธมณฑล สังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2553 – ปัจจุบัน พนักงานราชการ ตำแหน่งครู กศน.ตำบล ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย อำเภอนครชัยศรี สังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดนครปฐม
ที่อยู่ปัจจุบัน	45/1 หมู่ 1 ตำบลจิวราย อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม รหัสไปรษณีย์ 73120